

Ársskýrsla þjóðgarðsvarðar um suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs

2010

Skaftafelli í apríl 2011

Regína Hreinsdóttir
Þjóðgarðsvörður

Forsíðumynd: Lambagras á bökkum Morsár í apríl 2010. Ljósmynd: Regína Hreinsdóttir.

Efnisyfirlit

1. Inngangur	1
2. Samantekt	1
3. Svæðisráð, verndaráætlun og skipulag	1
3.1 Svæðisráð	1
3.2 Stjórnunar- og verndaráætlun	1
3.3 Skipulag	2
4. Mannvirki, vélar og tæki	2
4.1 Mannvirki	2
4.1.1. Þjónustumiðstöð og aðalsnyrtingar	2
4.1.2. Skrifstofuhúsnæði, Landvarðahús	3
4.1.3. Snyrtihús á tjaldsvæði	3
4.1.4. Sandasel	4
4.1.5. Sandakot	5
4.1.6. Hæðir	5
4.1.7. Bölti	6
4.1.8. Önnur stærri mannvirki í Skaftafelli	6
4.1.9. Göngubrýr og helstu mannvirki á gönguleiðum	7
4.1.10. Mannvirki á suðursvæði utan Skaftafells.	8
4.2 Bifreiðar	8
4.3 Vélar og tæki	8
5. Starfsmenn og helstu verkefni þeirra	9
5.1 Heilsársstarfsmenn	9
5.2 Sumarstarfsmenn	10
5.3 Sjálfboðaliðar	12
5.4 Fatnaður starfsfólks	13
6. Gestir og þjónusta þjóðgarðsins	13
6.1 Skaftafellsstofa, upplýsingamiðstöð	14
6.2 Tjaldsvæði	16
6.3 Göngustígar	18
6.4 Fræðsla	19
6.4.1. Fræðslugögur og barnastundir	20
6.4.2. Sérstök dagskrá og atburðir á vegum þjóðgarðsins eða tengdir honum	21
6.4.3. Móttaka sérhópa	22
6.5 Öryggismál	22
7. Almannatengsl, rannsóknir, sérverkefni ofl.	23
7.1 Námskeið, fundir, ráðstefnur, greinar og erindi	23
7.2 Rannsóknir og vöktun á vegum starfsmanna þjóðgarðsins	24
7.2.1. Fuglatalningar	24
7.2.2. Aðgerðir gegn lúpínu.	25
7.2.3. Talningar á akvegum og göngustígum	26

7.2.3.1. Talning göngufólks að Svartafossi	26
7.2.3.2. Talning bíla á heimreiðinni að Skaftafellsstofu.	26
7.2.3.3. Talning göngufólks að Skaftafellsjökli.	27
7.2.3.4. Talning bíla á leið að Hoffellsjökli.	27
7.2.3.5. Talning bíla á leið að Heinabergsjökli.	28
7.2.4. Umsóknir um styrki til ýmissa verkefna	28
7.2.4.1. Líf og störf í Óræfum	28
7.2.4.2. Víkingar af lífi og sál	28
7.2.4.3. Styrkvegasjóður	28
7.2.4.4. NEED verkefnið	28
8. Leyfisveitingar vegna rannsókna og kvíkmyndatöku	29
8.1. Rannsóknaleyfi	29
8.2. Leyfi til kvíkmyndatöku	30
8.3. Önnur leyfi eða umsagnir	30
9. Lokaorð	30
1. Viðauki. Skýrsla landvarðar í Lónsöræfum.	311
2. viðauki. Skýrsla landvarðar á Höfn	32
3. viðauki. Samantekt um gönguleiðir í Skaftafelli	33
4. viðauki. Upplýsingastöðvar á suðursvæði sumarið 2010	34
5. viðauki. Hoffell	34

Myndaskrá

Mynd 1. Móttakan í Skaftafellsstofu.....	3
Mynd 2. Gámmarnir komnir niður við Sandasel.	4
Mynd 3. Heimsóknir í Skaftafellsstofu 2010 samkvæmt teljara í andyri.....	15
Mynd 4. Gistinætur á tjaldsvæðinu í Skaftafelli sumarið 2010	16
Mynd 5. Gistinætur á tjaldsvæðinu í Skaftafelli 2010, skipt eftir þjóðernum.....	17
Mynd 6. Skilti við Svartafoss..	18
Mynd 7. Ný upplýsingaspjöld í Skaftafellsstofu.....	19
Mynd 8. Vinningshafar í Skeiðarárhlaupinu.....	21
Mynd 9. Skeiðará ólgar undan jöklí í hlaupi í nóvember.....	21
Mynd 10. Girðing um beitarhólfíð í Morsárdal.	25
Mynd 11 . Göngufólk að Svartafossi júní - október 2009 og 2010	26
Mynd 12. Fjöldi bíla að Skaftafellsstofu júní - október 2009 og 2010	27
Mynd 13. Fjöldi bíla að Hoffellsjökli sumarið 2010	27

Töflur

Tafla 1. Göngubrýr og önnur mannvirki á gönguleiðum.	7
Tafla 2. Vélar og tæki.	8
Tafla 3. Sumarstarfsmenn í Skaftafelli 2010	10
Tafla 4. Opnumartími Skaftafellsstofu 2010.	14
Tafla 5. Útgefín rannsóknaleyfi árið 2010.....	29
Tafla 6. Útgefín leyfi til kvíkmyndatöku árið 2010	30

1. INNGANGUR

Í skýrslu þjóðgarðsvarðar fyrir árið 2010 er fjallað um helstu málefni í starfsemi þjóðgarðsins á árinu ásamt því að sett eru markmið fyrir árið 2011 og farið yfir stöðu markmiða sem sett voru árið 2010.

2. SAMANTEKT

Þetta var annað heila starfsár Vatnajökulsþjóðgarðs sem var stofnaður hinn 7. júní 2008. Skýrslan fjallar um suðursvæði þjóðgarðsins. Eins og áður er mest starfsemi í Skaftafelli. Í fyrsta skipti var opið í Skaftafellsstofu allt árið, alla virka daga frá janúar og fram á vor og síðan alla daga frá og með 1. apríl. Var bætt við starfsmanni í hálfu starfi frá október og út árið til að sinna upplýsingamiðstöðinni. Á þessu ári starfaði í fyrsta sinn landvörður á Höfn sem sá um Heinabergssvæðið og vann jafnframt í hálfu starfi í upplýsingamiðstöðinni á Höfn og Jöklasýningunni. Einnig sáu þrír ferðaþjónustuaðilar sem jafnframt eru eigendur lands innan þjóðgarðsins, um upplýsingagjöf fyrir þjóðgarðinn í sumar. Upplýsingastöðvarnar voru staðsettar í Skálafelli, Hólmi og í Hoffelli. Í viðauka er skýrsla um starfsemi landvarðar í friðlandinu í Lónsöræfum sem Vatnajökulsþjóðgarður hefur umsjón með samkvæmt samningi við Umhverfisstofnun og einnig skýrsla landvarðar á Höfn. Í viðauka fylgir einnig samantekt um gönguleiðir í Skaftafelli og samantekt um upplýsingagjöf á suðursvæðinu sem og skýrsla Guðmundar um Hoffellssvæðið.

3. SVÆÐISRÁÐ, VERNDARÁÆTLUN OG SKIPULAG

3.1 Svæðisráð

Í svæðisráði fyrir suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs sitja samkvæmt tilnefningu sveitarfélagsins Hornafjarðar, Hjalti Pór Vignisson formaður, Björn Ingi Jónsson og Guðrún Ingimundardóttir. Sigurlaug Gissurardóttir samkvæmt tilnefningu Ferðamálasamtaka Austurlands, Skúli Skúlason samkvæmt tilnefningu samtaka útvistarfélaga og Hrafnhildur Hannesdóttir samkvæmt tilnefningu umhverfisverndarsamtaka. Svæðisráð fundaði 7 sinnum á árinu og kom fjöldi mála til umræðu og afgreiðslu. Þá stendur svæðisráð að vinnu við verndaráætlun sem var falin Háskólastrinu á Hornafirði. Fundargerðir Svæðisráðs eru aðgengilegar á heimasíðu Vatnajökulsþjóðgarðs, www.vatnajokulsthjodgardur.is. Þjóðgarðsvörður situr fundi svæðisráðs.

3.2 Stjórnunar- og verndaráætlun

Vinna að Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs er í höndum Háskólastursins á Hornafirði undir stjórn Þorvarðar Árnasonar. Starfsmenn þjóðgarðsins lögðu mikla vinnu í Stjórnunar- og verndaráætlun Vatnajökulsþjóðgarðs og unnu bæði með Háskólastrinu á Hornafirði og Alta að því máli. Helga Davids vann t.d. allan jarðfræðikaflann um suðursvæðið.

3.3 Skipulag

Unnið er að deiliskipulagi fyrir Skaftafell og var ákveðið að hafa samband við Glámu Kím vegna þess. Sömu aðilar vinna að aðalskipulagi fyrir sveitarfélagið Hornafjörð svo það var talið ávinningur að fá sömu aðila til þessa verks. Fyrirliggjandi voru drög að deiliskipulagi sem unnið var af Ullu Pedersen. Því eru fyrirliggjandi heilmiklar upplýsingar sem nýtast við þessa vinnu. Við gerð nýs deiliskipulags er nauðsynlegt að horfa til framtíðar hvað varðar t.d. breyttan ferðamáta og vaxandi fjölda ferðamanna, eftirspurn eftir þjónustu, afþreyingu og vörum úr héraði svo eitthvað sé nefnt. Mikilvægt er að hugað verði að samræmingu útlits bygginga á svæðinu en margir gestir hafa gert athugasemdir við aðstöðuhúsin sem reist voru við bílastæðin í fyrravor sem eru auðvitað í hróplegu ósamræmi við þær byggingar sem fyrir eru. Þá er ljóst að huga þarf að starfsmannaþúðum bæði fyrir sérfræðinga og sumarstarfsfólk og hvar slíkri uppbyggingu væri best fyrir komið. Þann hluta þarf að skoða í samstarfi við Sveitarfélag Hornafjarðar.

4. MANNVIRKI, VÉLAR OG TÆKI

4.1 Mannvirki

Nokkur verkefni sem voru á framkvæmdalista 2008 stóðu útaf og er ekki enn lokið. Verða þau færð yfir af þessum sameiginlega framkvæmdalista yfir í viðeigandi mannvirkjaklafla. Lokið var við lagningu ljósleiðara í Skaftafelli og frágang vegna hans á árinu. Tilraunir voru gerðar með dælingu úr heitavatnsholunni í lok ársins og er niðurstaðna beðið áður en tekin verður ákvörðun um áframhaldið.

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Vinna að skráningu eigna Vatnajökulsþjóðgarðs í Skaftafelli fyrir aðalskrifstofuna **Lokið**
- Ljúka við lagningu ljósleiðara og frágang sem því fylgir **Lokið**
- Skoða möguleika á hagræðingu í net- og símamálum sem gætu opnast með tilkomu ljósleiðara **Lokið**
- Virkjun á heitu vatni sem fannst við tilraunaborun í byrjun árs 2009 **EKKI lokið**
- Skipta um útidyrahurðir í skrifstofuhúsnæði **Lokið**
- Að skipta um þak á snýrtihúsi á tjaldsvæði (Kotinu) **EKKI BYRJAÐ**
- Skipta um járn á þaki þjónustumiðstöðvar **EKKI BYRJAÐ**

Markmið fyrir næstu ár:

- Virkjun á heitu vatni sem fannst við tilraunaborun í byrjun árs 2009.

4.1.1. Þjónustumiðstöð og aðalsnyrtingar

Móttökuborði í Skaftafellsstofu var breytt síðastliðið vor. Afgreiðsluborðið var áður þvert fyrir gluggavegginn sunnan til og nýttist rýmið illa. Bæði var það þróngt og alltof langt og takmarkaði einnig verslunarrýmið. Borðið var fært framar og búin til “eyja” í rýminu þannig að starfsmenn eru nú miklu sýnilegri en áður, eiga betra með að fylgjast með öllum gestum og einnig skapaðist við þessa breytingu rýmra og skemmtilegra verslunarrými. Starfsmenn þjóðgarðsins breyttu afgreiðsluborðinu en rafvirki var fenginn til að breyta lýsingu og raflögnum og var það kostnaðarsamasti hluti aðgerðarinnar.

Skipt var út bréfahandþurrkum fyrir rafmagnshandþurrkur í snyrtiaðstöðu í upplýsingamiðstöð og almenningssalernum, að frátöldum snyrtингum fyrir fatlaða. Handþurrkurnar eru dýrar en fóru þó langt með að borga sig upp með minni pappírskaupum í sumar.

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Mála og sparsla í veggi í upplýsingamiðstöð. Víða hafa myndast sprungur þar sem fyllt var upp í hurðargöt í breytingunum og einnig hafa myndast vatnsblöðrur þar sem lekið hefur inn um þakglugga ***Ekki lokið***
- Skipta um járn á þaki þjónustumiðstöðvar, einnig yfirlifara og þetta eða skipta um þakglugga. Í ákveðnum áttum lekur inn um glugga í gestastofunni ***Ekki lokið***
- Útbúa innbyggðan frysti og stækka kæliaðstöðu í eldhúsi ***Ekki lokið***

Mynd 1. Móttakan í Skaftafellsstofu. Ljósmynd: Regína Hreinsdóttir

Markmið fyrir næstu ár, brýnar framkvæmdir og viðhald:

- Sömu og ekki náðust í fyrra.
- Gardínur fyrir glugga í bíosal og tjald fyrir dyr.
- Skápur fyrir hátalara og græjudót í bíosal.
- Mála loft í snyrtингum fyrir fatlaða þar sem sturturnar eru.
- Kaupa stól í sturtur fyrir fatlaða.
- Setja rafmagnshandþurrkur á salerni fyrir fatlaða í þjónustumiðstöð og á aðalsnyrtингum.

4.1.2. Skrifstofuhúsnæði, Landvarðahús

Skrifstofuhúsnæðið eða landvarðahúsið eins og það var kallað, hýsir nú skrifstofur, vinnuaðstöðu sumarstarfsmanna, lager, geymslur fyrir fatnað, vinnufatnað ofl. sem og kaffiaðstöðu. Þar er einnig ágætis pláss til að halda starfsmannafundi. Í húsinu er einnig eldhús, þvottahús og tvö herbergi auk setustofu. Tvö herbergi voru nýtt fyrir starfsmenn í sumar og Chas hefur aðstöðu í þriðja herberginu.

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Skipta um útidyrahurðir ***Lokið***
- Skipta um gólfefni í forstofum skrifstofuhúsnæðis ***Ekki gert en teppi dugar ágætlega og fúkkalykt er horfin eftir að skipt var um hurðir.***

Markmið fyrir næsta ár:

- Skipta um gler í hurðareiningu sunnan megin og gler í gluggum á lager.
- Setja filmur í glugga í hurðareiningum.

4.1.3. Snyrtihús á tjaldsvæði

Á tjaldsvæðinu eru tvö snyrtihús; Kotið, þar eru 6 sturtur og 4 snyrtigar og svo Spóastaðir, þar eru kynjaskiptar snyrtigar með 3 salernum í hvoru rými. Almenningsþvottahús er í sama húsi og skrifstofurnar að norðanverðu, með sérinngangi. Á Spóastöðum voru salernisklefarnir

mjög þróngir og kvartað hafði verið yfir þeim. Starfsmenn þjóðgarðsins leystu þetta vandamál með því að fára veggina/skilrúmin fram og rýmka þannig klefana. Þeir voru síðan málaðir. Ákveðið var að breyta gömlu snyrtihúsi á tjaldsvæðinu sem hefur ekki verið notað undanfarin ár, í verkfærageymslu og var hafist handan við að rífa innan úr því veggi og henda rusli sem hafði safnast saman þar síðan notkun þess var hætt. Rotþróin við Stefánshús var ekki til eins mikilla vandræða í sumar og í fyrra sem má líklega þakka jafnari umferð ferðamanna í sumar. Bréfaþurrkum var skipt út fyrir rafmagnshandþurrkum á öllum snyrtihúsum á tjaldsvæðinu nema tveimur og var það vegna plássleysis.

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Leita leiða til að rýmka plássið í klefum á salerni á Spóastöðum **Lokið**
- Koma upp þurrsalerni við Bæjarstaðaskógi **Náðist ekki**
- Skipta um þak á snyrtihúsi á tjaldsvæði, Kotinu **Náðist ekki**
- Stækka rotþró við Kotið eða bæta við annarri **Náðist ekki**
- Breyta gömlu snyrtihúsi á tjaldsvæðinu í verkfæraskúr og vinnurými þar sem hægt væri að geyma verkfæri, sláttuvélar og þ.h. og saga niður smíðaefni t.d **Langt komið**

Markmið fyrir næstu ár:

- Skipta um þak á snyrtihúsi á tjaldsvæði, Kotinu.
- Stækka rotþró við Kotið eða bæta við annarri.
- Ljúka við verkfæraskúrinn á tjaldsvæðinu.
- Flísaleggja almenningsþvottahúsið.
- Koma upp þurrsalerni við Bæjarstaðaskógi.

4.1.4. Sandasel

Sandasel var upphaflega fjárhús en hefur verið gert upp á síðustu árum. Alls er gólfhlöturinn um 240 m². Í miðryminu eru 3 herbergi fyrir sumarstarfsmenn, eldunaraðstaða og setustofa í einu rými og tvö salerni með sturtum sem ekki nýtast vel þar sem tvær sturtur eru í sama rými í hvoru baðherbergi en aldrei er notuð nema önnur í einu en þá verður salernið líka upptekið. Í húsinu austanverðu er aðstaða sjálfboðaliða, tvö herbergi með 3 kojum hvort, eldunarrými og tvö salerni og í vesturhlutanum er skólastofa og stórt herbergi sem 3 starfsmenn deildu í sumar. Í sumar var fjórum gánum bætt við aðstöðuna með tengibyggingu við skólastofuna. Alls voru 12 starfsmenn þjóðgarðsins með aðstöðu í Sandaseli í sumar og tveir til viðbótar í skrifstofuaðstöðunni. Þá voru amk. 6 sumarstarfsmenn til viðbótar búsettir í sveitinni og þurftu því ekki herbergi. Fjölgun starfsmanna í Sandaseli gerði það að verkum að meira álag varð á alla innviði hússins og kom til dæmis í ljós að frágangur á útloftunarrörum frá sturtunum var ekki í lagi. Útloftunin var leidd inn í vegg milli tveggja herbergja svo þar fór að myndast raki og mygla þegar leið á sumarið. Starfsmenn kvörtuð undan þessu við heilbrigðiseftirlitið sem sendi athugasemd til þjóðgarðsyfirvalda um að bæta úr þessu ástandi sem fyrst. Var

Mynd 2. Gámarnar komnir niður við Sandasel. Ljósmynd:
Klaus Kretzer

brugðist við þessum athugasemdum, settar upp öflugri viftur og útloftunin leidd út úr húsini. Þá voru veggir lagaðir og málaðir. Einnig var bætt við ísskáp og frystiskáp í Sandasel þar sem starfsmannafjöldi þar hafði tvöfaldast á milli ára.

Markmið fyrir næsta ár:

- Setja parket á herbergi í miðrymi sem eru með teppi.
- Breyta salernisaðstöðu í miðrymi þannig að það séu tvær sturtur öðru megin en salerni hinumegin.
- Setja skilrúm í “rannsóknaherbergið”.
- Taka sturtuklefa og setja salerni við náttúruskólann.
- Setja upp sturtuklefa í sjálfboðaliðahlutanum.
- Færa eldhús sjálfboðaliða í annað herbergi.
- Stúka af forstofu í sjálfboðaliðarými þar sem hægt er að þurrka útiföt ofl.

4.1.5. Sandakot

Sandakot er 70 m² sumarhús sem upphaflega var sett niður til bráðabirgða. Þar býr nú heilsársstarfsmaður.

Markmið frá síðasta ári

- Það þarf að bera viðarolíu á húsið að utan annars er húsið í ágætis standi **Lokið**

Markmið fyrir næsta ár

- Byggja skjólvegg við pallinn að framan.

Athugasemdir um starfsmannahúsnæði

Eins og er þá er aðstaðan í Sandakoti ágæt fyrir sérfræðinginn sem nú er í Skaftafelli. Huga þyrfti þó að framtíðarhúsnæði fyrir sérfræðing þjóðgarðsins. Stefna ætti að íbúðabyggð utan þjóðgarðsmarka. Í sumar tókst að koma öllu sumarstarfsfólki þokkalega fyrir með því að nýta einnig herbergin í skrifstofuhúsnæðinu, en það vildi okkur til happs að 3 starfsmenn voru búsettur í sveitinni sem og nokkrir af starfsfólki í veitingasölu.

Markmið frá síðasta ári

- Húsnæði til að hýsa sumarstarfsmenn þjóðgarðsins er ekki nægilegt og mjög aðkallandi að leysa úr þeim málum. Enn brýnna er að huga að því ef þjóðgarðurinn rekur sjálfur veitingasöluna því þá bætist við starfsmannafjöldann **Bætt var við 4 herbergjagáum en huga þarf að varanlegri lausn í húsnæðismálum.**
- Varanlegt húsnæði vantar fyrir sérfræðing, Sandakot nýtist ágætlega einstaklingi eða jafnvel pari, en dugir varla fyrir barnafjölskyldu **Náðist ekki**
- Fara yfir búnað í starfsmannabústöðum **Náðist**

4.1.6. Hæðir

Húsið í Hæðum er í ágætis standi og ekki er mikið viðhald fyrirliggjandi á því á næstunni. Ákveðið var að prófa að bera þéttiefni á skorsteininn til að varna því að hann leki, frekar en að fara strax í meiri aðgerðir eins og að fjarlægja skorsteininn. Efnið var borið á í haust og ekki hefur lekið neitt síðan svo þetta virðist vera að virka.

Fyrirsjáanlegt viðhald á næstu árum

- Músagangur er í veggjum sem reynandi væri að hefta með því að setja net undir veggklæðninguna utan á húsinu.
- Fyrr eða síðar þarf að taka í gegn baðherbergið á efri hæðinni, þar eru óþéttar plötur meðfram baðkari og sturtum sem lekur meðfram og alveg niður í kjallarann.
- Skipta um útidyrahurðir, þær eru óþéttar.

4.1.7. Bölti

Húsið í Bölti er í eigu þjóðgarðsins. Um það gildir lífstíðarábúðarsamningur frá 29. maí 1978. Þar er kveðið á um að landsdrottinn greiði kostnað af lagfæringum og viðhaldi á íbúðarhúsinu. Ekki eru fyrirliggjandi framkvæmdir vegna viðhalds eða lagfæringa á árinu. Það hafa þó komið upp vandamál tengd neysluvatni á liðnum árum sem gætu mögulega kallað á einhverjar framkvæmdir.

Markmið fyrir næstu ár.

- Gera úttekt á ástandi hússins

4.1.8. Önnur stærri mannvirki í Skaftafelli

Hlaðið brunnhús við Skaftafellsbrekkur byggt 1980 af Ragnari Stefánssyni. Þar eru brunnar fyrir neysluvatn.

Sel, í vörlu Þjóðminjasafns Íslands frá 1972 og endurbyggður á vegum þess.

Tvær heyhlöður með áspaki. Í umsjá Þjóðminjasafns Íslands.

Smiðja austan íbúðarhússins í Bölti. Var gerð upp á vegum Þjóðminjasafns Íslands laust fyrir 1980. Í umsjá Þjóðminjasafns Íslands.

Hænsnakofi og hesthús við Hæðir.

Rafstöðin í Eystragli og mannvirki sem henni tengjast, þar með talin stífla ofan við Magnúsarfoss og aðrennslisrás. Nokkrar hálfhrundar tóftir við Hæðir og fleiri gamlar tóftir sem tengjast búskap víðsvegar í þjóðgarðinum, m.a. hesthús ofan við Bölti sem byrjað var að gera upp fyrir nokkrum árum.

Heimagrafreitur í brekkunum neðan við Bölti.

Skúr yfir borholu á aurunum framan við Skaftafellsjökul. Þar er vatnsdæla sem gengur fyrir rafmagni.

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Rífa stalla úr hesthúsi og bera möl í gólfíð og útbúa geymslu fyrir vélar þjóðgarðsins, kúbótann, beltavagninn, vélhjólbörur ofl. og etv. vinnuaðstöðu til að mála stikur ofl. *Lokið*
- Lagfæra rafstöðvarhúsið sem var gert upp fyrir nokkrum árum og koma rafstöðinni í gagnið. Setja niður nýja rafmagnsstaura til að leiða rafmagn frá rafstöðinni í ljós á bílastæði *Náðist ekki*

Markmið fyrir næsta ár:

- Lagfæra rafstöðvarhúsið sem var gert upp fyrir nokkrum árum og koma rafstöðinni í gagnið. Setja niður nýja rafmagnsstaura til að leiða rafmagn frá rafstöðinni í ljós á bílastæði.
- Ræða við fornleifafélag Öræfa um viðgerð á hesthúsi ofan við Bölti sem fenginn var styrkur til að endurreisa.

4.1.9. Göngubrýr og helstu mannvirki á gönguleiðum

Sjálfboðaliðar löguðu göngubrú á Vesturheiði á leið í Morsárdal og einnig göngubrú á leiðinni frá Sjónarskeri að Skerhól. Þá voru smíðaðir timburpallar meðfram hlíðinni á leiðinni að göngubrúnni yfir Morsá við Götugil.

Tafla 1. Göngubrýr og önnur mannvirki á gönguleiðum.

Göngubrýr og önnur mannvirki á gönguleiðum		
Tegund	Staðsetning	Ástand í lok árs
Göngubrú	Yfir Morsá við Götugil	Gott
Göngubrú	Yfir Morsá norðan við Grjóthól	Gott
Göngubrú	Við mynni Vestragils, 2 stk	Gott
Göngubrú	Við mynni Eystragils	Gott, hún var færð í byrjun sumars
Göngubrú	Yfir Vestragil ofan við stíflu	Gott
Göngubrú	Yfir Eystragil við Heygötufoss	Gott, en er farin að halla töluvert. Þarf að fylgjast með undirstöðum.
Göngubrú	Yfir Eystragil uppi á heiði	Gott
Göngubrú	Yfir Vestragil upp við Svartafoss	Undirstöður orðnar beyglaðar og erfitt að koma brúnni saman. Lítill brú sett á yfir vetrartímann.
Minni göngubrýr	Á leiðinni yfir Vesturheiði í Morsárdal, að Svartafossi frá útsýnishólnum, frá Sjónarskeri að Skerhól, rétt undir Sjónarskeri og á hringleið að Skaftafellsjökli.	Grjót fyllir alveg upp í farveginn undir innri göngubrúnni að Skaftafellsjökli. Þarf að huga að því hvort hægt er að hækka hana aðeins upp því grjót sópast yfir hana í leysingum.
Tröppur og pallur	Upp frá Lambhaga og vestan við Eystragil	Í góðu lagi
Timburstígar	Á Vesturheiði yfir í Morsárdal, á Austurheiði milli Vestra- og Eystragils.	Í góðu lagi
Timburpallar	Í Austurbrekkum, á hringleið að Skaftafellsjökli og á leið að Morsá undir brekkum	Gott

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Áætla hversu mikið efni þyrfti í göngupalla á gönguleiðinni um Miðheiði sem áður var gönguleið innan þjóðgarðsins en hefur verið lokað í fjöldamörg ár. **Náðist ekki**
- Skoðaðir verði möguleikar á smíði nýrrar göngubrúar yfir Morsá innst í dalnum **Byrjað að skoða**
- Smíða palla þar sem gönguleiðin frá varnargörðunum yfir í Morsárdal liggur á tjarnarbakka upp við hlíðina. Þar er mjög mishátt vatnsborð og veðst allt iðulega út á sumrin **Lokið**

Markmið fyrir næsta ár:

- Smíðuð heilsárgöngubrú yfir Stóralæk neðan við Svartafoss.
- Smíðaðar tröppur og pallar upp hlíðina vestan við Svartafoss þar sem leiðin verður færð undan klettum sem hrynnur úr.

- Skoðaðir verði möguleikar á smíði nýrrar göngubrúar yfir Morsá innst í dalnum.
- Áætla hversu mikið efni þyrfti í göngupalla á gönguleiðinni um Miðheiði sem áður var gönguleið innan þjóðgarðsins en hefur verið lokað í fjöldamörg ár.

4.1.10. Mannvirki á suðursvæði utan Skaftafells.

Haustið 2009 var komið upp þurrsalerni við lónið framan við Heinabergsjökul. Það var tekið í notkun sumarið 2010.

Staða markmiða frá síðasta ári.

- Frágangur í kringum snyrtihúsið við Heinabergsjökul *Lokið*

4.2 Bifreiðar

Ford Ranger SR 892, pallbíll sem var í Skaftafelli var skilað í ársbyrjun en hann hafði verið á rekstrarleigu. Keyptur var Land Rover, Freelander PV N92 um vorið sem heilsárbíll.

Yfir sumartímann var leigður pallbíll í Skaftafell. Hann var mest notaður á svæðinu til verka sem til féllo og ferða með rusl í Svínafell. Einnig var farið í nokkrar eftirlitsferðir um nágrennið. Hann var alls keyrður um 5.900 km. Einnig var leigður pallbíll í 3 mánuði á Höfn.

4.3 Vélar og tæki

Nokkuð er til af vélum, tækjum og verkfærum í Skaftafelli og hefur hingað til verið nokkuð óskipulag á þeim. Engin sérstök geymsla hefur verið fyrir vélar, tæki eða verkfæri, stærri vélar hafa verið geymdar úti og sláttuvélar, orf og verkfæri hér og þar. Í sumar var rifið út úr hesthúsum við Sel og útbúin vélageymsla þar sem dráttarvél og beltavagn eru geymd í vetrur. Einnig stendur yfir vinna við að gera gamalt snyrtihús á tjaldsvæðinu að geymslu fyrir verkfæri sem notuð eru yfir sumartímann. Þá var útbúin geymsluaðstaða fyrir sláttuvélar og orf í hitakomþunni við aðalsnyrtingarnar.

Kúbótadráttarvél þjóðgarðsins fór í viðgerð seinnipart sumars og var skipt um kúplingshús á henni. Hún nýtist þá vonandi vel næsta sumar við slátt á tjaldflötum. Keypt var ný sláttuvél og bensínorf. Nauðsynlegt er þó að kaupa grassafnara á kúbótann til að landverðir þurfi ekki að raka upp eftir hvern slátt.

Tafla 2. Vélar og tæki.

Vélar og tæki			
Gerð vélar	Númer	Ástand í lok árs	Annað
Kúbóta dráttarvél	IM 0271	Gott	Skoðun án ath.semda
Yanmar beltavagn	IB 0130	Gott	Skoðun án ath.semda
Ifor Williams, kerra	OL955	Gott	Vantar 1 glitauga
Vélhjólbörur		Gott	Fóru í yfirhalningu
Sláttuvél	AL-KO Classic 5,1B Auto	Gott	Keypt ný en gömlu hent
Rafmagnssláttuvél		Í lagi	
Rafmagnsorf	01 GV WOGT845	Í lagi	Keypt nýtt
Kawasaki, bensínorf	01 KA HA035B-AS50	Gott	Keypt nýtt

Bensínorf		Ilelegt	
Bensínorf	Til lúpínusláttar	Gott	
Bútsög		Gott	Gott
Vatnadrekinn		Þarfnaст yfirhalningar	Ryðgaður og málning farin að flagna

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Rífa innan úr gamla snyrtihúsínu á tjaldsvæðinu og útbúa þar geymslu fyrir kúbótann og önnur tæki og áhöld til umhirðu á tjaldsvæðinu þannig að þau séu miðsvæðis þegar þau eru í notkun yfir sumartímann *Ecki lokið*
- Fjárfesta í sláttuvél, betri sláttuorfum og ýmsum verkfærum *Náðist*

Markmið næsta árs:

- Koma skipulagi á verkfæri og áhöld þjóðgarðsins.
- Ljúka við geymslu fyrir vélar og verkfæri á tjaldsvæði.
- Kaupa grassafnara á kúbótann.
- Kanna kaup á rafbíl til að þjónusta tjaldsvæðið t.d. til sorphirðu.

5. STARFSMENN OG HELSTU VERKEFNI PEIRRA

5.1 Heilsársstarfsmenn

Á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs eru þrjár heilsársstöður, þjóðgarðsvarðar og tveggja sérfræðinga og eru sömu starfsmenn við störf og undanfarin ár. Í október bættist okkur liðsauki þegar María Rós Newman tók til starfa í upplýsingamiðstöðinni. Hún var í 50% starfi fram að áramótum og verður áfram fram á vorið 2011. Nú er opið alla daga í upplýsingamiðstöðinni og vinnur María aðra hverja helgi en fastir starfsmenn í Skaftafelli skipta hinum helgunum með sér.

Þjóðgarðsvörður sa sem fyrr um skipulagningu vinnu starfsmanna og útbjó verkefnista fyrir starfsmenn og sjálfboðaliða, starfslýsingar, vaktatöflur, vinnuskýrslur og starfsmannafundi auk daglegrar verkstjórnar og utanumhald vegna rekstursins. Hann hafði yfirumsjón með verslun í upplýsingamiðstöð, skipulagningu hennar, ákvað vöruúrvval og verðlagningu á vörum. Þá hélt hann að mestu utan um kassauppgjör í verslun og sa um talningu um áramót. Einnig tók hann á móti skólahópum og öðrum sérhópum og móttöku ýmissa annarra gesta utan dagskrár og skipulagði fræðsludagskrá í Skaftafellsstofu. Fram á sumar fór mikill tími í vinnu vegna verndaráætlunar m.a. fundarhöld, gagnaöflun og yfirlestur, en einnig gagnaöflun vegna umhverfisúttektar fyrir Vatnajökulsþjóðgarð sem fyrirtækið Alta sa um.

Helga, sérfræðingur á Höfn sa um skipulagningu á landvörslu í Lónsöræfum og var þar að hluta til sjálf. Einnig vann hún tillögur að verkefnum fyrir landvörð á Höfn og leysti af í Skaftafelli. Hún vann að ýmsum samstarfsverkefnum s.s. yfirlestri og leiðréttingu texta og þýðingu jarðfræðikorts í NEED verkefni, tók þátt í gerð Georeview um Hoffellssvæði og Lónsöræfi (NEED) og gerð jarðfræðistígs og skilta við Fláajökul (NEST- framhaldsverkefni). Hún tók þátt í vinnu stýrihópa vegna uppbyggingar á Heinabergs- og Hoffellssvæðinu. Þá kom hún að ýmsum verkefnum í tengslum við vinnu að verndaráætlun fyrir Vatnajökulsþjóðgarð s.s. gerð jarðfræðiviðauka. Hún hefur einnig unnið að samantekt um jarðfræði í Vatnajökulsþjóðgarði fyrir starfsmenn þjóðgarðsins í upplýsingagjöf og

landvörsu. Helga var tengiliður við Ferðaþjónustuna í Hólmi og Skálafelli sem sáu um upplýsingagjöf fyrir þjóðgarðinn í summar.

Helstu verkefni Guðmundar fram í apríl voru móttaka gesta í Skaftafellsstofu. Hann vann meðfram því að allsherjar endurskipulagningu á heimasíðu þjóðgarðsins og útlitsbreytingum meira og minna allt árið og sér um að halda henni lifandi með því að setja inn viðburði og fréttir. Hann sá einnig um að innleiða innranet og koma upp nýju tölvupóstkerfi fyrir þjóðgarðinn. Þá heldur hann utan um facebook síðu fyrir Skaftafell. Guðmundur var tengiliður við Ferðaþjónustuna í Hoffelli um upplýsingagjöf sem þau sáu um fyrir Vatnajökulsþjóðgarð í summar og fylgir skýrsla hans um Hoffell með í viðauka. Hann fór einnig þangað með sjálfboðaliða til að stika gönguleiðir og einnig í Hjallanesi við Skálafell. Guðmundur leysti þjóðgarðsvörð af í summarfrí og sá þá um vinnuskýrslur starfsmanna og utanumhald um daglegan rekstur. Hann hannaði viðvörunarskilti sem sett voru upp við Svínafellsjökul, Skaftafellsjökul og Hoffellsjökul og vinnur að fleiri skiltum við Hoffell. Þá gerði hann úttekt um göngustíga í Skaftafelli sem fylgir með í 3. viðauka og einnig skýrslu um Hoffellssvæðið sem er í 5. viðauka. Dagana 14. – 17. september var hann „lánaður“ til klasans í Ríki Vatnajöklus, til kynningarstarfa á Vestnorden á Akureyri til stuðnings ferðaþjónustu á suðursvæðinu.

Markmið frá síðasta ári:

- Starfsmann í 50% starf (eða meira) í upplýsingamiðstöðina í Skaftafelli frá 1. september til 1. maí. Myndi einnig sjá um ræstingar í gestastofu og skrifstofuhúsnæði. **Náðist**
- Fjölgun heilsársstarfsmanna um 1 stöðugildi á suðursvæðinu. **Náðist ekki**

Markmið fyrir næsta ár:

- Að auka starfshlutfall starfsmanns í upplýsingagjöf í upplýsingamiðstöðinni í Skaftafelli frá 1. september til 1. maí. Myndi einnig sjá um ræstingar í gestastofu og skrifstofuhúsnæði.
- Að upplýsingagjöf allt árið á vegum Vatnajökulsþjóðgarðs verði aukin á suðursvæðinu.

5.2 Sumarstarfsmenn

Alls voru 12 sumarstarfsmenn í Skaftafelli sumarið 2010 og vinnuvikur 140. Unnur Jónsdóttir var ráðin landvörður í Lónsöræfum í summar í 6 vikur. Skýrsla um landvörsu í Lónsöræfum fylgir með árskýrslunni í 1. viðauka. Í fyrsta skipti var landvörður á Höfn, Rannveig Einarsdóttir, sem sinnti Heinabergssvæðinu og áningarástöðum að Hrollaugshólum í hálfu starfi og var í hálfu starfi í Jöklasýningunni og upplýsingamiðstöðinni á Höfn. Einnig var hún í upplýsingamiðstöðinni í Skaftafelli fram í september. Fylgir skýrsla hennar um landvörluna í 2. viðauka.

Tafla 3. Sumarstarfsmenn í Skaftafelli 2010

Starfsmaður	Tímabil	Starfs-hlutfall	Starfssvið	Starfssumar á Suðursvæði
Anna Guðrún Aradóttir	4. 6 – 15. 8	100%	Móttaka/veitingasala	1
Halla Tinna Arnardóttir	20. 5 – 14. 8	100%	Landv/ móttaka	4

Ingibjörg Ármannsdóttir	1. 6 – 26. 8	100%	Móttaka	4
Málfríður Ómarsdóttir	5. 7 – 20. 8	100%	Móttaka/landvarsла	8
Rannveig Ólafsdóttir	20. 5 – 8. 8	100%	Landv/móttaka*	3
Sigrún Dögg Eddudóttir	15. 6 – 14. 8	100%	Móttaka	6
Klaus Kretzer	15. 4 – 30. 9	50%	Verkamaður	2
Eliás Már Guðnason	1.6 – 31. 8	100%	Landv/móttaka*	2
Hákon Jensson	9.4 – 31. 8	100%	Landv/móttaka	1
Herdís Hermannsdóttir	7.6 – 20. 8	100%	Landv/móttaka	1
Anna Kristín Atladóttir	10. 6 – 31. 8	100%	Ræstingar	1
Arngrímur Borgþórsson	1.6 – 31. 8	100%	Ræstingar	1
Rannveig Einarsdóttir	1.6. – 17.9	100%	Höfn/Skaftafell, landvarsла/móttaka	1
Unnur Jónsdóttir	1.7. – 15.8	100%	Lónsöræfi /landvarsла	1

*Viðkomandi hefur starfað sem landvörður eða skálavörður á öðrum svæðum.

Tölubarðar breytingar voru á vaktafyrirkomulagi og byggt á reynslu síðustu sumra. Miðað var við að vinnutörnin væri níu dagar og svo frí í þrjá daga.

Í fyrra var fenginn gamalreynndur landvörður í byrjun sumars til að kynna starfsmönnum sem best störf sín og viðfangsefni og fara yfir ýmsa þætti sem tengjast landvörlunni. m.a. með gönguferðum um svæðið til að kynnast því. Ástæða þess að fenginn var utanaðkomandi kennari þá var fyrst og fremst sú að enginn sérfræðingur var starfandi í fyrra en að öllu jöfnu myndu heilsársstarfsmenn sjá um slíkt námskeið. Minna var um beina starfþjálfun þetta árið þar sem margir starfsmenn frá fyrra ári komu aftur og litið var svo á að eldri starfsmenn myndu kenna þeim nýrri. Einnig bættust við sumarfrí fastra starfsmanna í byrjun sumars. Það kom þó í ljós að slíkt námskeið er mjög nauðsynlegt að halda á hverju ári til að hrista hópinn saman og koma fólk í gang og auka öryggi þess um sig og starfssvið sitt. Verður lögð áhersla á slíka kynningu á næsta ári.

Þá er nauðsynlegt að starfsmenn í móttöku fari í kynnisferð um suðursvæðið til að kynnast betur gisti- og afþreyingarmöguleikum á svæðinu og gera sér grein fyrir vegalengdum og fleiru.

Farið var í nokkrar eftirlitsferðir á áningarstaði til austurs og vestur og týnt rusl. Landverðir fóru að brúarbitunum á Skeiðarársandi í vestur og að Fjallsárlóni í austur. Verða slíkar ferðir settar inn sem fast verk landvarða á næsta ári, bæði til að gera landverðina sýnilegri á svæðinu og einnig til að stuðla að betri umgengni á þessum vinsælu áningarstöðum.

Tveir starfsmenn voru einungis í ræstingum og þrír voru eingöngu í móttökunni og einn sinnti einungis viðhaldi, slætti og öðrum verkamannastörfum. Önnur störf voru meira blanda af landvörlu, verkamannavinnu, ræstingum og móttöku.

Fyrirkomulagið gafst nokkuð vel, og það kom vel út að hafa ákveðna starfsmenn alfarið í ræstingum og móttöku. Hitt er svo annað mál að ræstingastarfið er ekki fyrir alla, þetta er krefjandi starf sem aldrei endar og spurning hvort eitthvað er hægt að skipuleggja það öðruvísi til að gera það meira spennandi.

Þrír starfsmenn í Skaftafelli bjuggu í heimahúsum eða hjá skyldmennum í sumar. Tveir starfsmenn voru með herbergi í skrifstofuhúsnaðinu en aðrir voru í Sandaseli. Landvörður á Höfn er búsettur þar og landvörður í Lónsöræfum fékk inni í Múlaskála, skála ferðafélags A-Skaftafellssýslu í Kollumúla.

Staða markmiða síðasta árs

- Efla upplýsingagjöf og eftirlit utan Skaftafells **Náðist**
- Vinna í starfsmannahandbók fyrir Skaftafell **Er í vinnslu**
- Fjölga starfsfólki í ræstingum **Náðist**
- Koma á næturvörslu á tjaldsvæðinu **Náðist ekki**
- Koma upp aðstöðu fyrir fleiri sumarstarfsmenn **Náðist**
- Vinna að staðháttanámskeiði fyrir starfsmenn **Er í vinnslu**

Markmið fyrir næsta ár

- Starfsmannahandbók fyrir Skaftafell
- Koma á næturvörslu á tjaldsvæðinu
- Staðháttanámskeið fyrir starfsmenn
- Endurskipulagning vakta út frá húsnæði

5.3 Sjálfboðaliðar

Sjálfboðaliðar frá Umhverfisstofnun unnu að ýmsum verkefnum í þjóðgarðinum í sumar. Alls voru vinnuvíkur sjálfboðaliða þetta sumarið um 130 talsins sem er töluvert minna en í fyrra. Nú voru ekki eins mannaflsfrekar aðgerðir á dagskránni og í fyrra, en meiri áhersla lögð á stígagerð þar sem þurfti sérhæfðari lausnir svo sem grjót- eða timburvinnu. Chas hélt utan um og skipulagði allt sjálfboðaliðastarf hvort sem það voru sjálfboðaliðar UST eða aðrir.

Sjálfboðaliðar hafa undanfarin ár haft tvö herbergi og eldunaraðstöðu í austurhluta Sandasels til umráða. Þá hafa þeir aðgang að þvottahúsi í Sandaseli. Sjálfboðaliðar eru einnig með aðstöðu á tjaldsvæðinu í svokölluðu tehúsi. Par hafa þeir eldunaraðstöðu og frystikistur m.a. Allflestir sjálfboðaliðar gista í tjöldum á tjaldsvæðinu. Sjálfboðaliðar fengu afhenta skiptimyt í sturtur og almenningsþvottavél auk þess sem langtíma sjálfboðaliðar fengu ókeypis aðgang að interneti í 1 klst. á viku.

Sjálfboðaliðar eru afar verðmætir starfskraftar fyrir Skaftafell og þar eru margir einstaklingar innanbúðar sem hafa dýrmæta þekkingu á göngustígagerð hér á landi. Það er því afar brýnt að leita leiða til að gera sjálfboðaliðastarfinu hærra undir höfði en verið hefur.

Helstu verkefni sjálfboðaliða í Skaftafelli í sumar voru:

- Lúpínusláttur frá lokum maí fram í miðjan júní. Eyrar við Morsána, allar plöntur sem fundust austan Morsár rifnar upp. Allar stakar plöntur utan aðalbreiðunnar fjarlægðar eftir föngum. Þetta er framhaldsverkefni.
- Hreinsað upp úr drenum við flesta stíga og þau löguð.

- Sett brú, göngupallur á stíginn yfir Skaftafellsheiði þar sem alltaf vatnar yfir stíginn í vætutíð.
- Smíðaðir pallar meðfram tjörninni rétt vestan við varnargarðinn áleiðis að Morsá og útbúin þrep niður af varnargarðinum.
- Unnið áfram í Austurbrekkum, langt komið eftir sumarið.
- Unnið í heiðahringnum, mest við Skerhól.
- Hjallanes, stikun gönguleiðar og lagaður stígurinn.
- Hoffell, stikun gönguleiðar og lagfæringar.

Staða markmiða frá fyrra ári

- Huga þarf almennt að betri aðbúnaði fyrir sjálfboðaliða í Skaftafelli **Náðist ekki**
- Koma upp sturtum í aðstöðunni í Sandaseli og gera svefnrýmið meira aðlaðandi **Náðist ekki**
- Aðskilja þvottaaðstöðu og matvälageymslur landvarða og sjálfboðaliða **Náðist að hluta**

Markmið fyrir næstu ár

- Huga þarf almennt að betri aðbúnaði fyrir sjálfboðaliða í Skaftafelli.
- Koma upp sturtum í aðstöðunni í Sandaseli og gera svefnrýmið meira aðlaðandi.

5.4 Fatnaður starfsfólks

Vatnajökulsþjóðgarður leggur starfsfólki til vinnufatnað sem er almennt mjög fínn. Bætt var við dökkbláum pólóbolum í sumar sem og dökkbláum háskólabolum sem voru merktir á bakinu annars vegar landvörður og hinsvegar starfsmaður. Pólóbolirnir nýttust ágætlega bæði úti og í móttökunni. Háskólabolirnir eru svaka stórir og ekki sérstaklega klæðilegir en nýttust ágætlega til almennra verka útivið. Ljósbláu pólóbolirnir frá í fyrra voru nýttir í veitingasölunni en þeir hafa þann ókost að þeir upplitast í þvotti. Huga þyrfti að öðrum buxum fyrir starfsfólk í ræstingum og jafnvel móttöku, það er óþarfi að fólk sé í göngubuxum við þau verk. Í sumar komu merktir vinnugalla og regnfatnaður með merki þjóðgarðsins og var það mikill munur.

Staða markmiða frá síðasta ári.

- Betri bómullarbolir fyrir starfsfólk sem og hentugri vinnufatnaður fyrir ræstingar og óþrifastörf. Einnig þarf að merkja vinnugalla og regnfatnað með merki þjóðgarðsins **Náðist**

Markmið fyrir næsta ár.

- Þunnir bolir eða langerma peysur fyrir starfsfólk, ekki polo.
- Þunnar buxur fyrir starfsfólk í ræstingum.

6. GESTIR OG ÞJÓNUSTA ÞJÓÐGARÐSINS

Fjöldi fólks heimsækir Skaftafell árið um kring þó langmestur þunginn sé auðvitað yfir sumartímann. Það er mikilvægt að ferðamenn geti einhversstaðar nálgast upplýsingar um ferðaleiðir, gistimöguleika og afþreyingu á svæðinu, og kemur það bæði ferðaþjónustuaðilum á svæðinu til góða sem og eykur það öryggi ferðamanna.

Tvær snyrtingar eru einnig opnar ferðamönum allt árið utan opnunartíma Skaftafellsstofu. Þær eru einnig aðgengilegar fötluðum og er gengið inn í þær frá torginu milli bygginga, en þær eru í sama húsi og aðalsnyrtingarnar.

6.1 Skaftafellsstofa, upplýsingamiðstöð

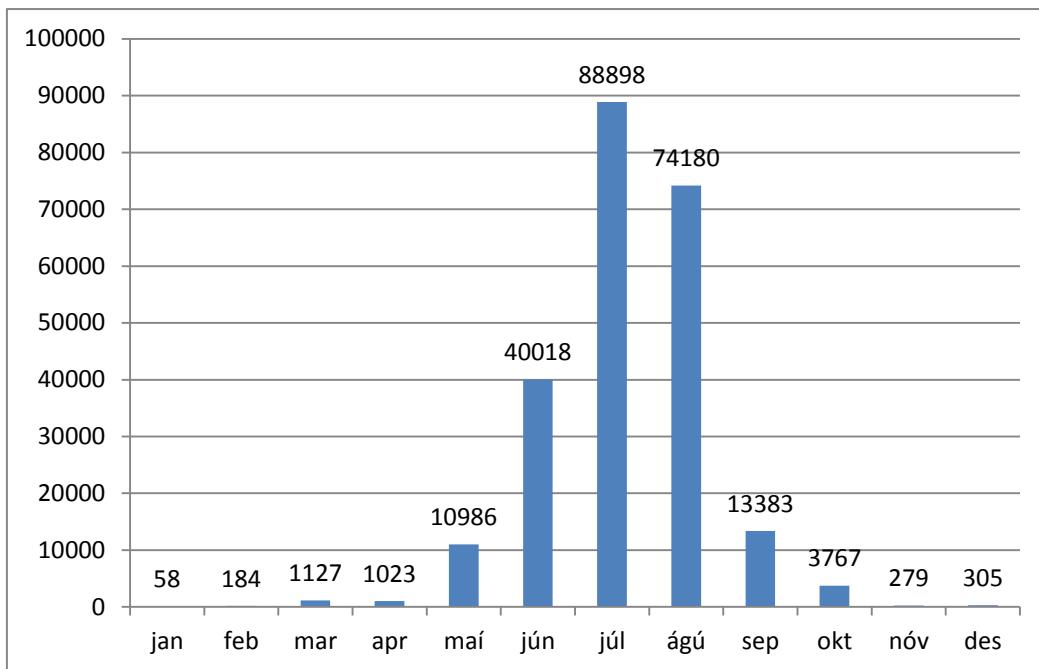
Opið var í upplýsingamiðstöðinni alla virka daga frá 6. janúar til 31. mars og síðan hefur verið opið alla daga nema aðfangadag og jóladag. Opnunartími upplýsingamiðstöðvarinnar sumarið 2010 var með sama sniði og undanfarin ár og miðast að hluta til við rútuferðir að og frá Skaftafelli.

Tafla 4. Opnunartími Skaftafellsstofu 2010.

6. janúar – 31. mars	11 - 15
1. apríl - 20. maí	10 - 16
21. maí– 15. júní	9 - 19
16. júní - 20. ágúst	8 - 21
21. ágúst. - 15. sept.	9 - 19
16. sept. – 31. okt.	9 – 16
1. nóv. - 31. des.	11 – 15

Breytingar á móttökunni í Skaftafellsstofu kom vel út og nýtist rýmið mun betur bæði fyrir starfsfólk og verslun. Sala á bókum og kortum dróst nokkuð saman milli ára enda töluverð fækken ferðamanna milli ára. Gosið í Eyjafjalljökli sem hófst um miðjan apríl skýrir líklega að stórum hluta þessa fækken en einnig mátti greina áhrif HM í fótbalta á gestakomur, sem voru miklum mun færri á því tímabili en við mátti búast. Þá var greinileg fækken á ferðamönum frá suður-Evrópu sem að jafnaði eru fjölmennir í lok sumars. Í Skaftafellsstofu er eins og áður lögð áhersla á að vera með til sölu handbækur, landakort og vandaðar ferðamannabækur auk vandaðrar íslenskrar framleiðslu á fatnaði og minjagripum og sem mest af nærsvæðinu. Yfir sumartímann þyrfti, ef vel ætti að vera, að ráða sérstakan verslunarstjóra til að halda utan um starfsemi í Skaftafellsstofu þ.m.t. að sjá um pantanir á vörum, uppgjör og vinnuskýrslur starfsmanna. Þar til Vatnajökulsþjóðgarður tók til starfa var alltaf sérstakur verslunarstjóri á sumrin en eins og staðan er í dag er ekkert boðlegt húsnæði fyrir slíkan starfsmann. Þjóðgarðsvörður hefur því að mestu sinnt þessum störfum til viðbótar daglegum störfum. Í sumar hélt einn starfsmanna í upplýsingamiðstöðinni, Ingibjörg E. Ármannsdóttir, að mestu utan um pantanir og hélt hún einnig utan um uppgjör í fjarveru þjóðgarðsvarðar. Gestum fjölgaði frá fyrra ári í mánuðunum; maí, september, október og desember en fækkaði yfir hásumarið. Teljarinn í dyrum aðalinngangs í Skaftafellsstofu sýndi tæplega 240 þúsund heimsóknir á árinu (að viðbættri handtalningu þá mánuði sem hún var) en hann telur einn mann fyrir hverjar tvær ferðir sem farið er framhjá honum. Talningin sýnir ekki heildarfjölda gesta sem koma í Skaftafellsstofu þar sem margir fara inn og út nokkrum sinnum á meðan á dvöl þeirra stendur, aðrir koma aldrei inn og starfsmenn eru einnig á ferðinni framhjá teljaranum. Hann gefur aftur á móti góða mynd af erlinum í upplýsingamiðstöðinni og með því að bera gestafjöldann saman við bílaumferð að og frá Skaftafelli er hægt að fá nokkuð góða mynd af fjöldanum auk þess sem hægt er að skoða þróunina milli ára. Til að vel ætti að vera þyrfti að handtelja fólk út úr rútum og bílum yfir nokkra daga til að fá enn betri samanburð og er stefnt að því að gera það næsta sumar. Frá

nóvember var teljarinn tekinn úr sambandi og handtalið til að umferð starfsmanna trufli ekki talninguna og sýna því tölurnar fyrir nóvember og desember nákvæman gestafjölda.

Mynd 3. Heimsóknir í Skaftafellsstofu 2010 samkvæmt teljara í andyri.

Þjóðgarðurinn rak eldhús og veitingasölu í Skaftafellsstofu í summar. Anna María Ragnarsdóttir var ráðin til að sjá um veitingasöluna í ár eins og í fyrra. Lögð er áhersla á að nota hráefni af svæðinu.

Staða markmiða fyrra árs:

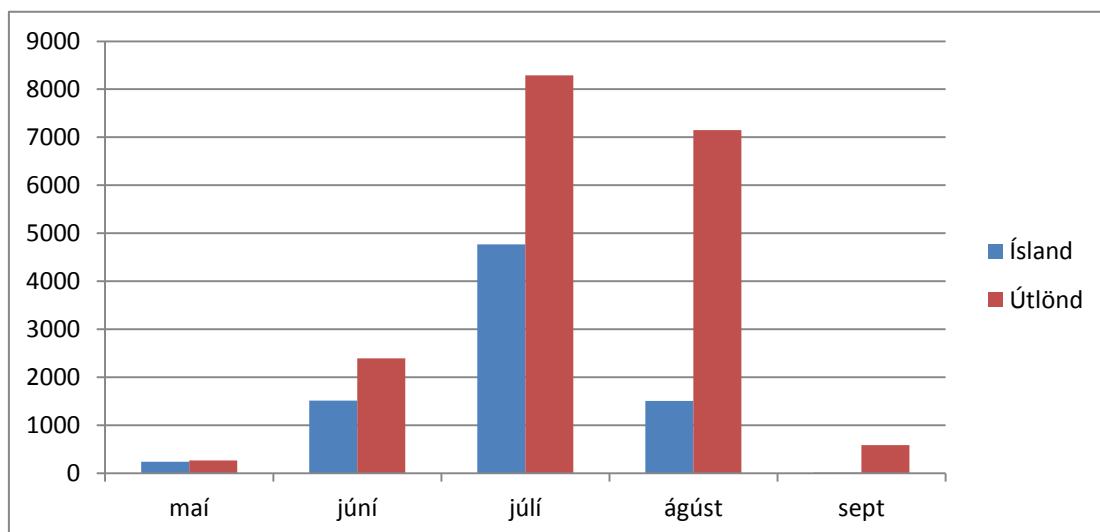
- Bæta þekkingu starfsmanna á nærvæði sínu með kynnisferðum og gönguferðum í Skaftafelli. ***EKKI NÓGU GOTT***
- Setja upp námskeið sem starfsmenn færu í gegnum á hverju ári til að bæta þekkingu þeirra á þjóðgarðinum þ.m.t. lögum og reglum þjóðgarðsins og náttúruverndar almennt. ***Byrjað***
- Bæta kæli- og frystigeymslur í eldhúshlutanum. ***NÁÐIST EKKI***
- Flísaleggja eða malbika stétt við starfsmannainngang veitingasölunnar þar sem einnig er vörumóttaka. ***NÁÐIST EKKI***
- Breyta móttökuborði í Skaftafellsstofu og laga merkingar ***NÁÐIST***

Markmið fyrir næsta ár:

- Bæta þekkingu starfsmanna á nærvæði sínu með kynnisferðum og gönguferðum í Skaftafelli.
- Setja upp námskeið sem starfsmenn færu í gegnum á hverju ári til að bæta þekkingu þeirra á þjóðgarðinum þ.m.t. lögum og reglum þjóðgarðsins og náttúruverndar almennt.
- Bæta kæli- og frystigeymslur í eldhúshlutanum
- Flísaleggja eða malbika stétt við starfsmannainngang veitingasölunnar þar sem einnig er vörumóttaka.
- Verslunarstjóri yfir sumartímann

6.2 Tjaldsvæði

Þjóðgarðurinn sá um rekstur tjaldsvæðisins í Skaftafelli eins og undanfarin ár. Helsti kosturinn við að þjóðgarðurinn sjái um rekstur tjaldsvæðisins er sá að starfsmenn hafa þá meiri samskipti við gesti þjóðgarðsins og geta komið á framfæri upplýsingum og fræðslu t.d. þegar verið er að rukka tjaldgjöld og við almennt eftirlit.

Mynd 4. Gistinætur á tjaldsvæðinu í Skaftafelli sumarið 2010

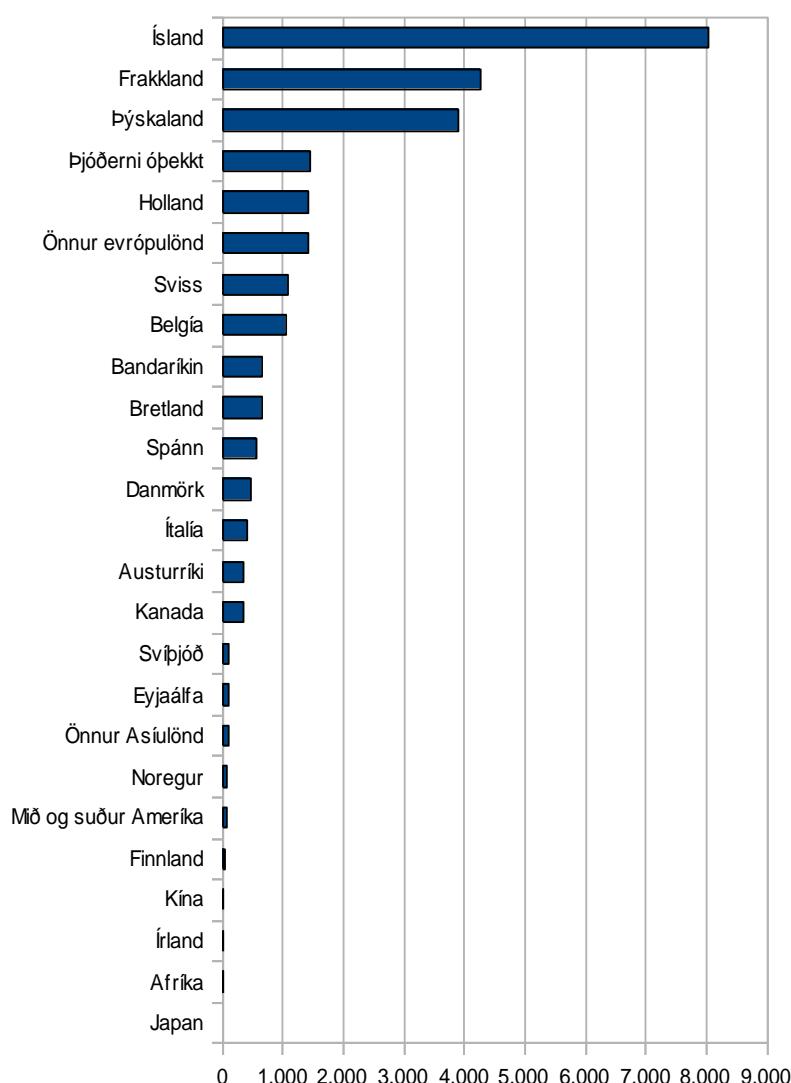
Tjaldsvæðið opnar formlega 1. maí og er opið til 30. september. Gestum er þó heimilt að tjalda utan þess tíma. Gistinætur voru alls um 26.700 og voru 2.400 færri en í fyrra. Þar af voru gistenætur Íslendinga 8.098 sem er fækkan um 1.100 frá síðasta ári. Yfir 80 prósent gistenátta eru í júlí og ágúst samanlagt. Leyfi er fyrir 1.510 manns á tjaldstæðinu í einu.

Íslendingar eru sem fyrr fjölmennasta þjóðin á tjaldsvæðinu en Frakkar í öðru sæti. Nokkuð er um hópa á vegum ferðaskrifstofa en ekki var haldið sérstaklega utan um fjölda þeirra nema þeirra sem greiða með voucher og voru þeir um 2.500 en þess utan voru t.d. skólahópar frá ýmsum löndum, hópar frá Vikingur Reisen og nokkrir erlendir húsbílahópar. Ekki hafa verið tekin frá svæði á tjaldstæðinu nema þá fyrir stærri hópa.

Ekki var næturvakt á tjaldsvæðinu í sumar en um helgar var vakt til kl. 24:00 eða 01:00 eftir aðstæðum en virka daga til kl. 23:00. Alltaf voru tveir á seinni vakt um helgar og gert var ráð fyrir að alltaf færð tveir saman að rukka gistið á tjaldsvæðinu.

Alls eru átta tjaldstæðaflatir. Á fjórum flötum eru staurar með rafmagnstenglum fyrir húsbíla, alls 8 staurar með 6 tenglum hver. Það eru því 48 tenglar alls. Það hefur komið fyrir að rafmagnið slær út á tjaldsvæðinu þegar fleiri eru að tengja sig inn á sama tengilinn eða viðkomandi notuðu of mikið rafmagn á annan hátt.

Það er frekar erfitt fyrir starfsfólkið í móttökunni að vita hversu margir rafmagnstenglar eru í notkun og fyrir kemur að endurgreiða þarf selt rafmagn þar sem allir tenglar eru uppteknir þegar til kemur. Þægilegast væri auðvitað að geta opnað fyrir hvern tengil inni, en mjög kostnaðarsamt væri að koma upp þannig kerfi. Stundum voru teknir frá tenglar fyrir húsbílahópa, en það hefur ekki verið gert fyrir einstaklinga.

Mynd 5. Gistinætur á tjaldsvæðinu í Skafafelli 2010, skipt eftir þjóðernum

vera til í slaginn fyrir næsta sumar, en nauðsynlegt er að fjárfesta í grassafnara á hann. Sumarstarfsmenn hafa séð um slátt í kringum hús og meðfram limgerðum og einnig séð um að hirða hey af grasflötunum. Það hafa farið ófáar vinnustundir landvarða í rakstur og hirðingu á heyi af tjaldflötunum.

Starfsmenn sjá um að hirða rusl sem til fellur á tjaldsvæðinu og nýta pallbíl þjóðgarðsins í það. Sett var upp flokkunareining á torginu við upplýsingamiðstöðina þar sem hægt var að flokka í almennt sorp, flöskur og dósir, rafhlöður, pappír og lífrænt sorp. Flokkunareiningin var staðsett þannig að hún væri aðgengileg fyrir hinn almenna ferðamann, en tilraunin gekk ekki alveg sem skyldi. Teknar voru saman tillögur um úrbætur á einingunum og betri kynningu á flokkuninni til að reyna að bæta flokkunina.

Björgunarsveitin Kári í Öræfum hefur lagt til dósagrindur og fær að hirða dósirnar til fjároflunar fyrir starfsemi sína.

Bragi Karlsson bíður um að hleypa vatni á tjaldsvæðið á vorin og tæma á haustin og fer þá yfir allar lagnir og ástand á snyrtihúsum í leiðinni. Á veturna

Nauðsynlegt er að huga að stækkan á rotþró fyrir Kotið en hún dugði samt betur í ár en í fyrra og þurfti ekki að tæma hana eins oft milli ferða Bólholts.

Útbúin var ný seyrugryfja vestan við varnargarðinn við Morsá og hinni lokað.

Huga þarf að því að koma upp rafstöð/ljósavél sem gæti tekið við að dæla vatni ef verður rafmagnslaust. Þá þarf einnig að bora nýja neysluvatnsholu nær upplýsingamiðstöðinni, á vatnsverndarsvæðinu við gamla brunnhúsið. Það er alltof lítt kraftur á vatninu til að hægt sé t.d. að setja brunahana á tjaldsvæðið.

Tjaldflatirnar eru góðar. Benedikt Steinþórsson frá Svínafell var fenginn til að bera áburð á tjaldflatirnar og sjá um slátt á þeim í sumar eins og undanfarin ár. Kúbotasláttuvél þjóðgarðsins var einnig notuð nokkrum sinnum til að slá en hún bilaði síðsumars og var send í viðgerð og ætti hún nú að

kemur neysluvatnið úr brunnum í gamla brunnhúsínu en á sumrin er skipt yfir á neysluvatnsholu sem var boruð framan við Skaftafellsjökul í um kílómetra fjarlægð frá upplýsingamiðstöðinni.

Staða markmiða frá síðasta ári

- Koma kúbótadráttarvél í gagnið til að slá gras á tjaldflötum **Búið að gera við**
- Kaupa grassafnara til að hirða hey af tjaldflötum **Náðist ekki**
- Bæta merkingar á tjaldsvæðinu og laga kaðla og afmarkanir **Náðist ekki**
- Huga að limgerðum og hvernig er best að snyrta þau **Náðist ekki**
- Koma upp betri (og fallegrí) sorphirðuúlátum, þetta er mislitt samansafn af frekar óhrjálegum járnkössum og grindum **Sett upp ný flokkunareining við upplýsingamiðstöð**
- Stækka rotþró við Kotið, eða bæta við annarri **Náðist ekki**
- Koma upp leiktækjum fyrir börn **Náðist ekki**
- Koma á fót næturvöktum á tjaldstæðinu um helgar **Náðist ekki**
- Reyna að koma vöktum þannig fyrir að alltaf fari tveir saman að rukka á tjaldsvæði. **Náðist**
- Huga að frekari öryggisbúnaði á tjaldsvæðinu, t.d. brunahana, hjartastuðtæki ofl. **EKKI lokið**

Markmið fyrir næsta ár

- Sömu markmið og ekki náðust á síðasta ári.
- Kaupa rafbíl með palli til að þjónusta tjaldsvæðið.

6.3 Göngustígar

Guðmundur sérfræðingur í Skaftafelli gerði úttekt á gönguleiðum í Skaftafelli og unnið er að tillögum að merkingum sem og erfiðleikagráðun gönguleiða samkvæmt skilgreiningum í skiltahandbókinni sem unnið hefur verið að í samstarfi Vatnajökulsþjóðgarðs, Umhverfisstofnunar, Ferðamálastofu ofl. Úttektin fylgir með í 3. viðauka.

Í byrjun sumars var sett upp skilti með tilmælum til fólks um að ganga ekki upp í hlíðina við Svartafoss og svæðið afmarkað með kaðli. Var fylgst með því hvort fólk virti bannið um leið og talningar fóru fram og virtust flestir gera það. Í veturnar var nokkuð um grjóthrun á stíginn vestan megin við lækinn og þykir einsýnt að færa verði gönguleiðina fyrr en síðar.

Unnið er að nýju gönguleiðakorti fyrir Skaftafell í gönguleiðabækling.

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Leiðin að Skaftafellsjökli verði gerð hjólastólfafær alveg inn að lóninu **Náðist ekki**

Mynd 6. Skilti við Svartafoss. Ljósmynd: RH.

- Opnuð verði gamla leiðin um Miðheiði, frá Skerhól að Sjónarnípu, en þar þarf að ráðast í töluvert timburverk **Náðist ekki**
- Skoðuð verði að opna gömlu gönguleiðina um vesturbrekkur inn að innri Morsárbrú **Byrjað að skoða en ekki lokið**
- Stika leið yfir Morsárdal frá neðri brúnni að Réttargili eða frá útfallinu um gamlan farveg Skeiðarár **Náðist ekki en búið að staðsetja leið**
- Vinna þarf í að laga gönguleiðina um Heiðahringinn þar sem hún er illa farin **Byrjað, en mikið verk fyrir höndum**
- Bæta þarf merkingar og fræðslu á gönguleiðum **Byrjað en mikið eftir**
- Gera heildstæða úttekt á göngustígum og gps mæla leiðirnar **Náðist**

Markmið fyrir næsta ár:

- Sömu og náðust ekki í fyrra
- Færa gönguleiðina niður við Svartafoss vegan grjóthruns á stíginn sérstaklega vestan megin.

6.4 Fræðsla

Ýmiskonar fræðsla fer fram í þjóðgarðinum. Í upplýsingamiðstöðinni veita landverðir fræðslu um svæðið og gönguleiðir, þar eru einnig upplýsingaspjöld með ýmsum fróðleik um náttúrufar og sögu Skaftafells og Öræfasveitar. Skipt var út þremur spjöldum í vor sem voru orðin úrelt og var Árni Tryggvason sem hannaði sýninguna upphaflega fenginn til þess. Á áningarstað framan við upplýsingamiðstöðina eru fræðsluskilti vegagerðarinnar auk skiltis um gömlu rafstöðina, Selið og hlöðurnar auk skilta með helstu fuglum og blómum í þjóðgarðinum. Yfir sumartímann sjá landverðir um skipulagðar gönguferðir og barnastundir en fastir starfsmenn þjóðgarðsins taka einnig á móti hópum og/eða einstaklingum eftir samkomulagi allan ársins hring. Unnið er að nokkrum fræðsluskiltum sem til stendur að setja upp á suðursvæðinu í sumar, einnig litlum bæklingi um söguslóð (gestagötu) í Skaftafelli ásamt nýjum gönguleiðabæklingi fyrir Skaftafell.

Mynd 7. Ný upplýsingaspjöld í Skaftafellsstofu. Ljósmynd: RH.

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Laga úrelt skilti í gestastofusýningu **Náðist**
- Gefa út nýjan gönguleiðabækling fyrir Skaftafell **Náðist ekki**
- Útbúa nýtt kort í fræðslubækling um jöklaslóð – jarðfræðistíg þar sem færa þurfti leiðina vegna grjóthruns **Náðist ekki**

Markmið fyrir næsta ár:

- Gefa út nýjan gönguleiðabækling fyrir Skaftafell

6.4.1. Fræðslugöngur og barnastundir

Gönguferðir landvarða voru með svipuðu sniði og í fyrra. Breytt var tímanum á lengri göngunni frá því að vera kl. 14:00 í að vera kl. 11:00 og barnastundirnar settar kl. 14:00 í stað þess að vera kl. 11:00 í fyrra. Bætt var við morgungöngu kl. 10:00 og kvöldgöngu kl. 20:00 á föstudögum. Fjórir landverðir sáu að mestu um fræðslugögurnar en aðrir starfsmenn aðstoðuðu einnig við barnastundir.

Dagskrá skipulagðra gönguferða var eftirfarandi:

Barnastundir kl. 14:00 á laugardögum og sunnudögum.

Náttúran rannsókuð og farið í leiki. Fyrir 6 – 12 ára börn. Foreldrar velkomnir með.

Jökulslóð kl. 10:00 á mánudögum, miðvikudögum, föstudögum og sunnudögum.

Stutt og létt ganga inn að Skaftafellsjökli. Ummerki eftir jökulinn skoðuð og annað sem fyrir augu ber.

Ganga kl. 11 á þriðjudögum, fimmtudögum og laugardögum

Gangan tekur 2 – 4 klst. Auglýst sérstaklega í hvert skipti.

Kvöldrölt kl. 20:00 þriðjudaga, miðvikudaga, föstudaga og sunnudaga.

Stutt og létt kvöldganga í 1 – 2 klst. Hver ganga auglýst sérstaklega.

Gönguferðir voru auglýstar á íslensku og ensku og fóru gjarnan fram á báðum tungumálum. Það er svoltið bagalegt að blanda þessu saman, og ekki eru allir sem treysta sér til að vera með leiðsögn á ensku og hvað þá á fleiri en einu tungumáli. Þátttakendum í gönguferðum fækkaði mikil frá síðasta ári. Þetta sumar var ekki haldið námskeið í líkingu við það sem var haldið í fyrra og kom þá aðallega tvennt til, margir starfsmenn komu aftur frá fyrra ári og þjóðgarðsvörður fór í frí fljótlega eftir að fólk mætti til starfa og því erfiðara um vik að sinna því. Hvort lélegri þátttaka í gönguferðum getur skrifast beint á það að ekki var haldið slíkt námskeið og fólk því ekki eins öruggt og áfjáð í að auglýsa þær er erfitt að meta, en víst er að slíkt námskeið verður fastur hluti af starfinu hér eftir. Að öðru leyti voru gönguferðir auglýstar á áberandi stöðum í þjóðgarðinum á sama hátt og áður. Alls mættu 243 útlendingar af mörgum þjóðernum í þessar skipulögðu gönguferðir og 48 íslendingar. Einungis ein barnastund var í sumar og mættu 2 börn í hana. Farið var í 50 auglýstar gönguferðir, en aðrar féllu niður.

Staða markmiða frá síðasta ári.

- Auglýsa fræðsludagskrána okkar betur *Náðist ekki*
- Stefna að fjölgun íslendinga í fræðslugögur *Náðist ekki*
- Undirbúa landverði betur undir gönguferðir og aðra fræðslu með námskeiði og gönguferðum í byrjun sumars *Náðist ekki*
- Útbúa náttúruverkefni fyrir börn á öllum aldri, einnig fyrir erlenda skólahópa, t.d. í samstarfi við kennaranema *Náðist ekki*

Markmið fyrir næsta ár.

- Sömu og í fyrra.
- Útbúa náttúruverkefni fyrir börn á öllum aldri, einnig fyrir erlenda skólahópa, t.d. í samstarfi við kennaranema.

6.4.2. Sérstök dagskrá og atburðir á vegum þjóðgarðsins eða tengdir honum

- 5. mars kl. 20:00. Fyrirlestur um Njálu í Skaftafellsstofu. Bjarni E Sigurðsson leiddi gesti um sögusvið Njálu í máli og myndum með áherslu á persónurnar Hallgerði Langbrók og Flosa Þórðarson.
- 22. maí. Skeiðarárhlaup var haldið í fyrsta skipti í Skaftafelli. Hlaupnar voru tvær vegalengdir, 8 km. og 16 km. Á 3. tug hlaupara tók þátt.
- 13. júní kl. 13:00. Farið var í gönguferð og blómaskoðun í Skaftafelli á degi hinna villtu blóma og leiddi Hálfdán Björnsson gönguna. Blómaskoðunin er skipulögð í samstarfi við Flóruvini um land allt.
- 20. júní. Sumarsólstöðubrenna
- 1. júlí. Fyrirlestur dr. Ruperts Bainbridge og þriggja stúdenta hans um rannsóknir þeirra framan við Skeiðarárjökul. Fyrirlesturinn var á ensku.
- 14. júlí kl. 20:00. Málfríður Ómarsdóttir fjallaði um rannsóknir sínar og Bsc. verkefni um hörfunarhraða Skaftafellsjökuls, fléttumælingar við aldurssetningu jarðfræðilegra fyrirbrigða og samband hörfunar og veðurfars frá Litlu ísöld.
- 15. júlí kl. 20:00. Elisabeth Cooper fjallaði um plöntuvistfræði Svalbarða og pólarsvæða almennt. Plant Ecology of Svalbard / Polar Plant Ecology. Fyrirlesturinn var á ensku.
- 17. júlí kl. 20:00. Farvegir jökulá á Skeiðarársandi. Águst Þór Gunnlaugsson, landfræðingur og jöklaleiðsögumaður, kynnir niðurstöður úr lokaverkefni sínu frá Háskóla Íslands: Breytingar á farvegum jökulá á Skeiðarársandi: 1991 – 2009.
- 22. júlí kl. 20:00. Fraeframleiðsla og spírun birkis á Skeiðarársandi. Rannveig Ólafsdóttir líffræðingur fjallar um rannsóknir sínar á fræframleiðslu og spírun birkis á Skeiðarársandi.
- 30. júlí kl. 20:00. Guðrún Gísladóttir kynnir niðurstöður rannsókna sinna undanfarin ár í Skaftafellssýslu.
- 1. ágúst kl. 20:30. Brenna á sunnudagskvöldi í tilefni frídags verslunarmanna við varnargardá Skeiðarár, rétt vestur af tjaldsvæði Skaftafells.
- 18. nóvember héldu Regína og Guðmundur myndasýningu og erindi í Hofgarði sem bar nafnið hlaup og gos. Guðmundur fjallaði um nýafstaðið Skeiðarárhlaup en Regína sýndi myndir frá gosinu á Fimmvörðuhálsi og fyrstu dögum gossins í Eyjafjallajökli.

Ljósmynd: RH

Mynd 9. Skeiðará ólgar undan jököli í hlaupi í nóvember.
Ljósmynd Guðmundur Ögmundsson.

Aðrir atburðir:

Hlaup kom í Skeiðará á haustdögum.

6.4.3. Móttaka sérhópa

Nokkuð er um að skólahópar og ýmsir aðrir biðji um sérstaka leiðsögn eða móttöku í Skaftafelli. Reynt er að bregðast við þeim óskum eftir bestu getu, en oft er knappt um mannskap til að sinna slíkum séróskum. Tekið var á móti nokkrum hópum í ár eins og undanfarin ár, en ekki verður gerð sérstök grein fyrir þeim að þessu sinni. Mest er um erlenda skólahópa.

Tekið var á móti félögum í Ferðafélagi Austur- Skaftafellssýslu í hópferð á jeppum um gamla veginn á Skeiðarársandi, Gígjukvísl og Háöldu og veitt leiðsögn.

Grunnskóli Hornafjarðar heimsótti okkur og var hér við leik og störf í two daga og grunnskólinn í Hofgarði kom einnig hingað í skólaferðalag og fengu að gista í Sandaseli.

Af öðrum sérstökum móttökum ber fyrst að nefna að hinn 3. júlí kom Svandís Svavarsdóttir umhverfisráðherra í heimsókn ásamt fjölskyldu sinni og gekk þjóðgarðsvörður með þeim um svæðið, að Svertafossi og inn í Bæjarstaðaskóg.

Jack Ives sem skrifaði bókina Skaftafell í Öræfum kom hingað með Pauline eiginkonu sinni og ættingjum annars Bretans sem fórst 1953 og þjóðgarðsvörður gekk með þeim að vitja minnismerkisins um slysið.

2. september kom sendiherra Kanada, Alan Bone í óformlega heimsókn og gekk þjóðgarðsvörður með honum inn að Skaftafellsjökli.

6.5 Öryggismál

Ekki er til sérstök viðbragðsáætlun í Skaftafelli ef náttúruvá ber að höndum. Slíka áætlun þarf að vinna í samráði við Almannavarnir. Í tilfelli eldgoss eða flóðahættu þarf að vera til rýmingaráætlun sem starfsmenn þjóðgarðsins geti strax farið að vinna eftir ef þörf er á. Hafin er vinna hjá lögreglunni á Höfn að viðbragðsáætlun vegna eldgosa og ætlað sá aðili sem vinnur að henni að vera í sambandi við þjóðgarðsstarfsmenn þegar að því kemur.

Til margra ára hefur göngufólk sem ætlað í Skaftafellsfjöll og Kjós verið beðið að skrá sig í upplýsingamiðstöðinni áður en það fer af stað og tilkynna sig svo þegar það kemur til baka.

Stór hluti suðursvæðis þjóðgarðsins er jökull og fjalllendi sem lítið sem ekkert eftirlit er haft með af hálfu þjóðgarðsins. Samræma þarf aðgerðir af hálfu Vatnajökulsþjóðgarðs í öryggismálum. Á að auka eftirlit, setja einhverjar sérreglur t.d. um ferðalög á jöklum eða leggja aukna áherslu á upplýsingagjöf og fræðslu um hættur í samstarfi við aðila sem betur þekkja til.

Slysavarnarfélagið Landsbjörg býður upp á skráningu ferðafólks sem ætlað í lengri ferðir um jöklum og hálandi Íslands og hefur starfsfólk upplýsingamiðstöðvarinnar bent fólk i eindregið á að nýta sér þá þjónustu.

Í Skaftafelli er til samantekt um öryggismál sem allir starfsmenn þurfa að kunna skil á og var hún birt í árskýrslu 2008.

Fjárfest var í móðurstöð fyrir VHF talstöðvar sem til eru í Skaftafelli. Mikilvægi hennar sannaði sig síðsumars þegar neyðarkall frá Lakasvæðinu heyrðist í Skaftafellsstofu. Kallið var vegna konu sem fallið hafði niður í helli, og var þetta eina stöðin sem náði neyðarkallinu.

Staða markmiða frá síðasta ári:

- Koma á fundi með Almannavörnum um viðbragðsáætlun. *Náðist ekki*
- Vinna að reglum um akstur björgunarsveita innan þjóðgarðsins ef sækja þarf slasað fólk eða vegna leitar t.d. í samstarfi við Björgunarsveitina Kára. *Náðist ekki*
- Kanna hvaða öryggisbúnaður ætti að vera til á tjaldsvæðum, t.d. hjartastuðtæki? *EKKI lokið*
- Koma upp móðurstöð fyrir talstöðvar í upplýsingamiðstöð. *Náðist*

Markmið fyrir næsta ár:

- Sömu og í fyrra og almennt að huga betur að öryggismálum

Slys sem vitað er um í Skaftafelli á árinu:

17. júlí handleggsbrotnaði kona á svæðinu og var ekið með hana á móti sjúkrabíl frá Höfn.

7. ALMANNATENGSL, RANNSÓKNIR, SÉRVERKEFNI OFL.

7.1 Námskeið, fundir, ráðstefnur, greinar og erindi

- Þjóðgarðsvörður og sérfræðingur í Skaftafelli fóru á málþing um sögutengda ferðapjónustu á Þórbergssetri 15. janúar.
- Haldnir voru 4 fundir með sumarstarfsmönnum á tímabilinu 9. júní til 13. ágúst.
- Þjóðgarðsvörður fór á nokkra fundi með starfsmönnum Háskólastursins á Hornafirði og formanni svæðisráðs, vegna vinnu að fyrirhugaðri framkvæmdaáætlun byggðri á verndaráætlun og kynningu á henni.
- Þjóðgarðsvörður og sérfræðingur í Skaftafelli sóttu kynningarfund um Geopark á Geirlandi 1. febrúar.
- Þjóðgarðsvörður sótti nokkra fundi vegna fuglaskoðunarverkefnis og einnig vegna söguslóðarverkefnis.
- Þjóðgarðsvörður kynnti hluta af tillögum svæðisráðs að verndaráætlun suðursvæðis Vatnajökulsþjóðgarðs í Mánagarði 8. febrúar og í Hofgarði 10. febrúar.
- Þjóðgarðsvörður sótti fyrirlestur Freysteins Sigmundssonar um bráðnun jöklar og áhrif þess í Öskju, í Reykjavík 13. febrúar.
- Þjóðgarðsvörður og sérfræðingur sóttu fyrirlestur Helga Björnssonar jöklafraðings um jöklar á Íslandi í Hofgarði 18. febrúar.
- Guðmundur Ögmundsson og Helga Davids sátu nokkra fundi stýrihóps um uppbyggingu á Hoffellssvæðinu.
- Þjóðgarðsvörður sótti kynningarfund um vinnu að Umhverfisstefnu og verndaráætlun þjóðgarðsins hjá Alta 1. mars og einnig nokkra símafundi vegna þessa.
- Þjóðgarðsvörður hafði umsjón með verkefnum hóps á landvarðanámskeiði sem haldið var í Skaftafelli 5. – 7. mars.
- Þjóðgarðsvörður sótti hreindýraþing á Höfn 31. mars.
- Þjóðgarðsvörður hélt fyrirlestur í Nýheimum á Höfn um Vatnajökulsþjóðgarð 23. apríl.

- Þjóðgarðsvörður og sérfræðingur í Skaftafelli tóku þátt í námskeiði vegna Sóleyjarverkefnisins í Skaftafelli 12. og 13. maí.
- Þjóðgarðsvörður sótti sameiginlega fundi þjóðgarðsvarða og framkvæmdastjóra sem voru haldnir í Reykjavík og í Snæfellsstofu.
- Guðmundur sótti fund í Hofgarði á vegum ríkis Vatnajökuls um uppbyggingu á svæðinu í tengslum við fjallaferðamennsku.
- Þjóðgarðsvörður og sérfræðingur í Skaftafelli fóru á Skriðuklaustur til að vera við opnun Snæfellsstofu 24. júní.
- Guðmundur fór á fund á Smyrlabjörgum 6. september með ferðamálaufélagi A-Skaftafellssýslu og Markaðsstofu suðurlands.
- Guðmundur fór á Höfn á kveðjufund Rósu Bjarkar Halldórsdóttur þar sem hún fór yfir þau verkefni sem hún hefur unnið að hjá klasanum Í ríki Vatnajökuls, síðan hún hóf þar störf.
- Þjóðgarðsvörður og sérfræðingur á Höfn sóttu ársfund stofnana fræðasetra á Höfn 27. september.
- Þjóðgarðsvörður og sérfræðingur í Skaftafelli sóttu málþing um þjóðgarðastjórnun, National Park Management – the value of knowledge and education og í framhaldi af því námskeiðið Limits of acceptable change á Egilsstöðum 11. – 14. október.
- Þjóðgarðsvörður og báðir sérfræðingar suðursvæðis sóttu starfsmannafund Vatnajökulsþjóðgarðs í Jökulsárgljúfrum 9. – 10. nóvember.
- Þjóðgarðsvörður mætti á fund stjórnar Vatnajökulsþjóðgarðs með landeigendum og svæðisráði 15. desember á Höfn og flutti stutt erindi um starfsemi á suðursvæðinu á árinu fyrir stjórnina.

Þjóðgarðsvörður skrifaði grein um starfsemina á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs í 15. árgang héraðsritsins Skaftfellings.

Þjóðgarðsverðir svöruðu rangfærslum í umræðu um Stjórnunar- og verndaráætlun. Agnes Brá Birgisdóttir, Hjörleifur Finnsson, Regína Hreinsdóttir og Snorri Baldursson: *Veiðar og umferð í Vatnajökulsþjóðgarði*. Morgunblaðið, 29. október 2010.

7.2 Rannsóknir og vöktun á vegum starfsmanna þjóðgarðsins

Starfsmenn þjóðgarðsins sinna ýmsum rannsókna- og vöktunarverkefnum á vegum þjóðgarðsins og annarra aðila. Sumum vöktunarverkefnum hefur verið sinnt um langt skeið eins og eins og vetrarfuglatalningum, en aðrar eru nýjar af nálinni eins og talningar fólks og bíla. Til stendur að taka þátt í verkefni um blómgunartíma plantna, sóleyjaverkefninu og sóttu starfsmenn námskeið sem haldið var í Skaftafelli til undirbúnings fyrir það.

7.2.1. Fuglatalningar

Náttúrufræðistofnun Íslands stendur fyrir árlegum vetrarfuglatalningum um land allt. Venjulega er talið um jólaleytíð eða fljótlega upp úr áramótum. Starfsmenn þjóðgarðsins hafa séð um þessar talningar undanfarin ár í Skaftafelli. Gengin er sama leið á hverju ári, um Skaftafellsheiðina og á aurunum langleiðina að Skaftafellsjökli sem og í kringum Böltu og Hæðir og allir fuglar sem sjást (eða heyrist í) skráðir. Þetta árið sáust 16 fuglar af 7 tegundum, snjótittlingur, skógarþröstur, mísarrindill, 5 auðnutitlingar, 2 hrafnar og 2 branduglur. Talið af Regínu Hreinsdóttur. Branduglur hafa sést hér annað slagið síðasta árið og forvitnilegt er að fylgjast með hvort þær eru komnar til að vera.

Á vegum Náttúrufræðistofnunar Íslands hafa einnig verið talningar á rjúpu í Skaftafelli frá árinu 1999. Starfsmenn þjóðgarðsins sáu um talninguna í ár ásamt Ólafi Nielsen sem kom við annan mann og var talið 25.apríl. Talningamenn auk þeirra voru Regína Hreinsdóttir, Guðmundur Ögmundsson, Björn Arnarson og sonur Björns.

7.2.2. Aðgerðir gegn lúpínu.

Gerður var framhaldssamningur til tveggja ára við bændur í Svínafelli II um beit sauðfjár í beitarhólfí á um 19 hekturum lands í Morsárdal. Um að ræða tilraunaverkefni í heftingu á útbreiðslu lúpínunnar í Morsárdal. Í nýja samningnum er beitartímabilið stytt og gert ráð fyrir því að kindur komi í það sem fyrst í maí og verði sóttar sem fyrst eftir 15. júlí. Einnig að settar verði upp rannsóknir í tengslum við beitina til að fylgjast betur með áhrifum hennar. Ein kind drapst í hólfinu í vor, en það var ekki rakið beint til veru hennar þar.

Settar voru upp nokkrar rannsóknaspurningar til að byrja með og eftirfarandi mælingar gerðar í byrjun júní:

Mynd 10. Girðing um beitarhólfíð í Morsárdal. Ljósmynd: RH

blómguðum blómplöntum.

Að mæla fræforða í jarðvegi innan og utan girðingar

Annað

Sniðin voru gps mæld og mynduð útfrá miðju í báðar áttir.

Sniðin voru 1 metri að breidd og plöntur voru taldar og mældar 50 cm útfrá miðju sniðsins.

Lögð voru 5 snið í mismunandi vel grónu landi, frá melum og til skóglendis. Það er ekki nægjanlegt úrtak til að fá heildarmynd af mismuninum innan og utan girðingar. Helsti munurinn var sá sem sést á myndinni hér að ofan, að greiðfærara var að komast um beitta landið vegna þess að utan girðingar var allt á kafi í sinu. Stórar hvannir voru einnig utan

Rannsókn á lúpínu í Bæjarstaðaskógi.

Lögð 10 metra löng snið (5 metrar innan og 5 metrar utan) beitarhólfss í Morsárdal og gerðar mælingar samkvæmt eftirfarandi rannsóknarspurningum í júní og um miðjan ágúst.

Rannsóknarspurningar

Hvernig er nýliðun á birkiplöntum, lúpínu og laufgun á plöntunum innan og utan beitarhólfss (myndir)?

Er munur á fjölda plöntutegunda á sniðum innan og utan girðingar?

Er munur á blómgun á lúpínu innan girðingar og utan (myndir)?

Er munur á þvermáli lúpínuplantna og birkiplantna á sniðum?

Markmið:

Að meta hver eru áhrif beitar á nýliðun og þéttleika birkis og lúpínu, blómgun þeirra og fræforða.

Að fá yfirlit yfir fjölda tegunda háplantna og blómgun þeirra innan og utan beitarhólfss.

Að útbúa tegundalista á sniðum út frá

girðingar en nær einungis nýgræðingar innan girðingar. Forvitnilegt væri einnig að rannsaka fræforða í jörðu innan og utan girðingar en það var ekki gert í þetta sinn.

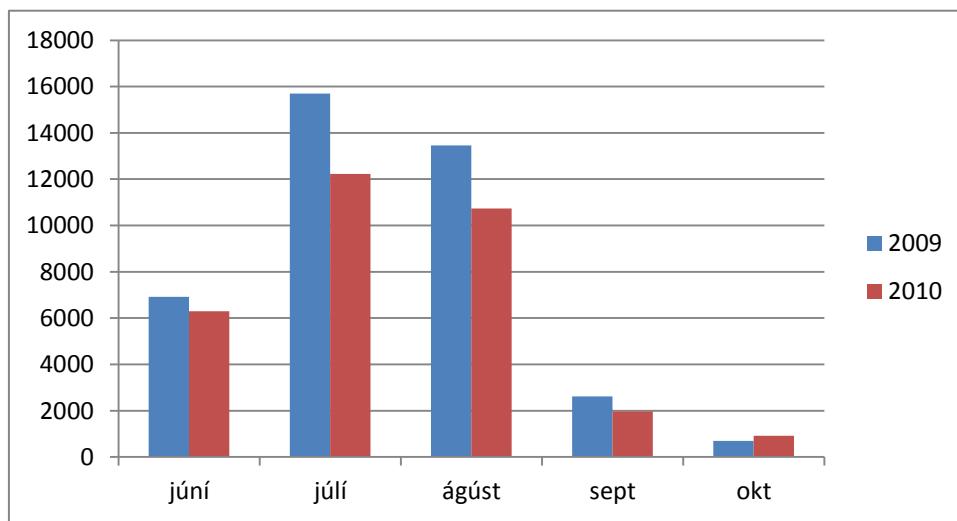
Haldið var áfram með skipulegar aðgerðir gegn útbreiðslu lúpínunnar sem byrjað var á í fyrra. Sjálfboðaliðar gengu yfir allan Morsárdal milli göngubrúa og fóru á alla gps punktana sem merktir voru í fyrra og fjarlægðu allar plöntur sem fundust á þessu svæði. Einnig voru sértaekar aðgerðir á minni svæðum þar sem lúpínan var fjarlægð með mismunandi aðferðum og er ætlunin að fylgja þessum aðgerðum eftir á komandi árum til að hægt sé að fylgjast með þróun í útbreiðslu lúpínunnar og áhrifum þessara aðgerða á hana.

7.2.3. Talningar á akvegum og göngustígum

Til að hægt sé að gera raunhæfar áætlanir um uppbyggingu þjónustu í þjóðgarðinum og viðbrögð við vaxandi fjölda ferðamanna til dæmis með tilliti til náttúruverndar, er nauðsynlegt að þekkja þær stærðir sem verið er að fást við. Í samstarfi við Rögnvald Ólafsson hjá Háskóla Íslands voru settir upp teljarar 2009 til að telja annarsvegar fjölda göngufólks sem gengur að Svartafossi og hinsvegar fjölda bíla sem aka heimreiðina að upplýsingamiðstöðinni í Skaftafelli. Starfsmenn þjóðgarðsins settu upp áætlun um samanburðartalningar við teljarana og tvisvar til þrisvar í viku fóru landverðir að þeim og töldu í 1 klst í senn á mismunandi tímum dags. Í ár var bætt við teljara við gönguleiðina inn að Skaftafellsjökli og einnig voru settir bílateljarar við veginn inn að Hoffellsjökli og síðsumars inn að Heinabergsjökli.

7.2.3.1. Talning göngufólks að Svartafossi

Petta var annað sumarið í röð sem talið var göngufólk að Svartafossi. Teljarinn er staðsettur í hlíðinni rétt áður en komið er niður í gilið framan við fossinn, en nokkuð er um að göngufólk stoppi á hæðinni þar sem gott útsýni er yfir fossinn og fari ekki alla leið niður. Heldur færri gengu að fossinum í sumar en í fyrra sumar sem er í takt við fækkun ferðafólks á milli ára.

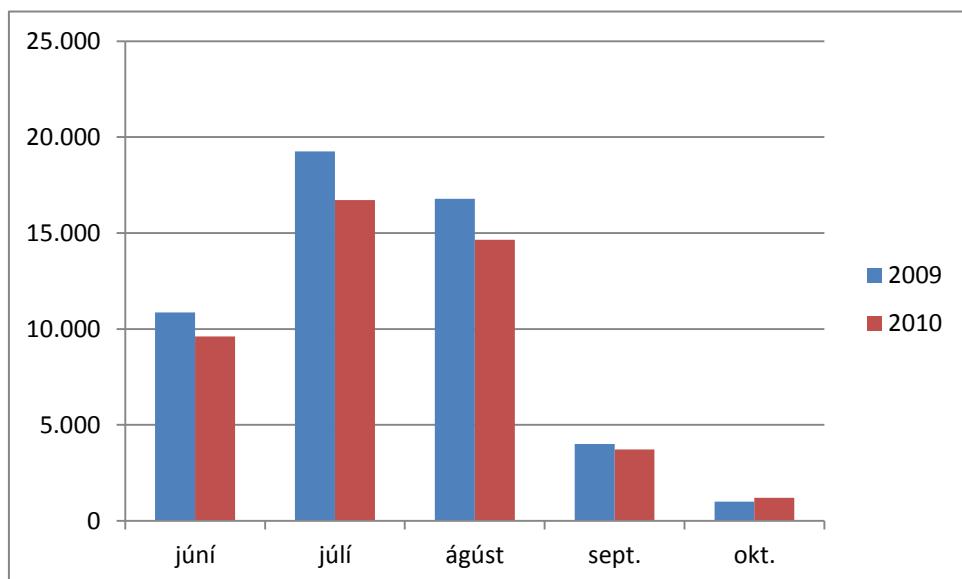

Mynd 11 . Göngufólk að Svartafossi júní - október 2009 og 2010

7.2.3.2. Talning bíla á heimreiðinni að Skaftafellsstofu.

Petta er annað árið sem bílateljari er við heimreiðina að Skaftafellsstofu. Landverðir hafa farið 2. – 3. í viku og gert samanburðartalningar við teljarann og skráð þá fjölda af rútum,

húsbílum og bíla með tengivagna. Það sem vantar þó eiginlega er að telja fólk út úr rútum og bílum við Skaftafellsstofu til að fá betri nálgun á fjölda þeirra. Verður reynt að setja upp slíkar talningar næsta sumar.

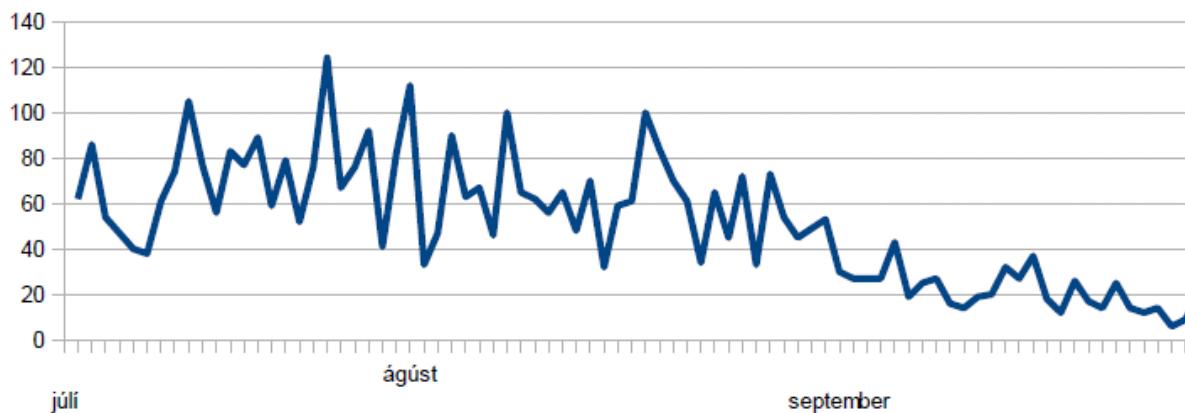
Mynd 12. Fjöldi bíla að Skaftafellsstofu júní - október 2009 og 2010

7.2.3.3. Talning göngufólks að Skaftafellsjökli.

Teljari var settur upp við gönguleiðina að Skaftafellsjökli 5. júlí. Ekki tókst að koma á reglubundnum talningum landvarða í sumar til að leiðréttar gögnin. Það er þó mjög nauðsynlegt að koma upp slíkum leiðréttungarmælingum þar sem brúin sem teljarinn er staðsettur við er svo breið að fólk getur gengið hlið við hlið framhjá honum. Fyrir næsta sumar verður reynt að koma upp einhverskonar hliði eða þrengingu sem fólk þarf að fara um til að fara framhjá teljaranum, en gæta þess samt að hjólastólar komist um.

7.2.3.4. Talning bíla á leið að Hoffellsjökli.

Teljari var settur upp við leiðina að Hoffellsjökli 7. júlí. Ekki voru settar upp samanburðartalningar við þann teljara í sumar en reynt verður að koma þeim á næsta sumar.

Mynd 13. Fjöldi bíla að Hoffellsjökli sumarið 2010

7.2.3.5. Talning bíla á leið að Heinabergsjökli.

Teljari var settur upp við leiðina að Heinabergsjökli 18. ágúst. Þar sem teljarinn fór svo seint upp var ekki byrjað á neinum samanburðartalningum í ár en reynt verður að koma þeim af stað næsta sumar.

7.2.4. Umsóknir um styrki til ýmissa verkefna

7.2.4.1. Líf og störfi Öræfum

Ekki er búið að koma upp varanlegri skjásýningu um verkefnið í Skaftafellsstofu, eftir er að þýða skjásýninguna yfir á ensku.

7.2.4.2. Vikingar af lífi og sál

Stefnt var að því að búa til stutta leikþætti um landnámsmenn á þessu svæði sem heimamenn gætu sýnt gestum og gangandi við ýmis tækifæri. Ekki tókst að ljúka þeim hluta verkefnisins þetta árið.

7.2.4.3. Styrkvegasjóður

Sótt var um styrk í Styrkvegasjóð Vegagerðarinnar til eftirfarandi framkvæmda í Skaftafelli:

Göngustígur að Skaftafellsjökli

Fyrrum hjólastólafær göngustígur, lagður bundnu slitlagi, frá þjónustumiðstöðinni í Skaftafelli inn að Skaftafellsjökli. Síðustu ár hefur verið tölvert grjóthrun á göngustíginn úr fjallshlíðinni ofan við hann og er hann nú orðinn ófær á kafla. Hann þarf að færa frá fjallshlíðinni á þessum stað vegna frekari hættu á grjóthruni Slitlag þarfnað einnig lagfæringa þar sem nokkuð hefur runnið úr því á köflum og mögulega gæti borgað sig að setja ræsi þar sem mikill vatnsagi verður. Þá eru uppi áform um að lengja stíginn og færa útsýnispallinn nær jöklinum. Áætlaður kostnaður er 2.000.000.

Vegslóði að Hafrafelli/ Svínafellsjökli í Öræfum

Vegurinn að Svínafellsjökli er ekki innan þjóðgarðsins en liggur að mörkum hans.

Svínafellsjökull er mjög vinsæll meðal ferðamanna og fara tugþúsundir ferðamanna að skoða hann á ári hverju. Vegurinn er grófur og þarfnað ofaníburðar. Leitað hefur verið samþykkis landeiganda vegna þessarar framkvæmdar. Áætlaður kostnaður er 2.000.000 kr.

Styrkur að upphæð 2.000.000 kr. fékkst og var hann notaður til að laga veginn inn að Hafrafelli á haustdögum. Stafsmenn Vegagerðarinnar á Höfn héldu utan um þessar framkvæmdir. Er þetta mjög rausnarlegt framlag og kunnum við Vegagerðinni bestu þakkir.

7.2.4.4. NEED verkefnið

Suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs var þáttakandi í samstarfsverkefninu Northern Environment Education Development eða NEED ásamt Háskólastetrinu á Hornafirði, Þekkingarsetrinu á Húsavík, Próunarstofu Austurlands, Kirkjubæjarstofu og sveitarfélögunum Hornafirði, Skaftárreppi, Fljótsdalshéraði og Norðurþingi. Önnur lönd í þessu samstarfi eru Finnland, Noregur og Írland.

Markmið verkefnisins var að bæta og auka umhverfiskennslu og nýsköpun á sviði fræðandi ferðaþjónustu í samstarfi við tengda aðila með áherslu á jarðfræðisögu, móton lands og umhverfismál. Þannig er leitast við að hafa áhrif á viðhorf ferðamanna til umhverfis og sjálfbærrar nýtingar. Farin var vettvangsferð til Írlands haustið 2010. Til stóð að fara um

vorið og ætlaði þjóðgarðsvörður að fara í þá ferð, en hún féll niður vegna eldgossins í Eyjafjallajökli. Verkefninu er formlega lokið.

8. LEYFISVEITINGAR VEGNA RANNSÓKNA OG KVIKMYNDATÖKU

Margvíslegar rannsóknir eru stundaðar á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs á vegum ýmissa aðila. Allar rannsóknir á náttúrufari og menningarminjum í þjóðgarðinum sem ekki eru á vegum þjóðgarðsyfirlvalda eða hluti af framkvæmd samþykktrar verndaráætlunar eru háðar leyfi viðkomandi þjóðgarðsvarðar samkvæmt reglugerð. Það er mjög verðmætt fyrir þjóðgarðsyfirlöld að fá yfirlit yfir þær rannsóknir sem unnar hafa verið í þjóðgarðinum og fá í hendur niðurstöður rannsókna, skýrslur og önnur gögn. Þeir aðilar sem fá leyfi til rannsókna eru beðnir um að senda inn slík gögn að rannsóknum loknum. Helga Davids vann samantekt á rituðum heimildum um jarðfræði Austur-Skaftafellssýslu og annarra svæða við jaðar Vatnajökuls árið 2007 og þar er greinargott yfirlit yfir rannsóknir fram til þess tíma.

8.1. Rannsóknaleyfi

Eftirfarandi aðilar fengu leyfi til rannsókna á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs árið 2010.

Tafla 5. Útgefin rannsóknaleyfi árið 2010.

Rannsóknaraðili	Verkefni	Annað
Perrigo, Allison. Department of Systematics, Uppsala Universitet, Sweden.	Ecology and diversity of the Dictyostelids (Cellular slime molds) of Iceland.	5 sýni tekin og skoðuð í Uppsala í Svíþjóð.
Dr. Cook, Simon. Institute of Geography & Earth Sciences, Aberystwyth University.	Origin of dispersed basal Ice	Svínafellsjökull og Kvíárjökull.
Dr. Guðrún Gísladóttir. Háskóli Íslands.	Jarðvegsmýndun í Skaftafelli.	Tekin sýni til greiningar á rannsóknarstofum.
Cowley, Philippa. Aberystwyth University	Masters Dissertation Research	Sýnataka.
Vataroglou, Theodora. Nottingham, Trent University	Colonisation of glacier forelands in SE Iceland by Lupinus nootkatensis	Kortlagning á lúpínu í Morsárdal
Dr. Midgley, Nicholas, Nottingham Trent University	Proglacial sedimentological signature of over-deepened glacial basins, Skaftafellsjökull, SE Iceland	Yfirborðssýni sem eru skoðuð á staðnum.

Kirkwood, Victoria. University of Hertfordshire, England. Leiðbeinandi Dr. Gísli Gíslason	Biofilm Communities in glacial streams in Iceland and Switzerland – an undergraduate project.	Sýni skröpuð af steinum í ám og rannsökuð í Englandi.
Ásdís Jónsdóttir. Háskólinn í Osló.	Water, landscape and ways of knowing: climate change in south Iceland	Doktorsverkefni, viðtöl.

8.2. Leyfi til kvíkmyndatöku

Tafla 6. Útgefin leyfi til kvíkmyndatöku árið 2010

Nine Network Australia-company Getaway – Production Name Scott Sinclair - producer	Ferðapáttur um ferðalag á jeppum og snjósleðum	4 manns.
Icelandic Cowboys ehf.	7 undur Íslands, birtist í ríkissjónvarpinu, ORF, í Austurríki.	Einföld myndataka af Svartafossi og umhverfi hans. Starfsmenn 7

8.3. Önnur leyfi eða umsagnir

Umsögn var gefin um grjótnám Vegagerðarinnar vestan Breiðár.

9. LOKAORÐ

Starfsemi á suðursvæðinu er í stöðugri þróun og er tilkoma þjónustusamninga við landeigendur og sveitarfélagið um upplýsingagjöf og nýtt starf landvarðar á Höfn gott dæmi um það. Starfsemi í Skaftafelli er einnig í stöðugri þróun þótt byggt sé á gömlum grunni og stærsta skrefið er líklega heilsársopnun Skaftafellsstofu. Þá er áhersla lögð á að bæta fræðsluhlutann í starfi landvarða og auka þátttöku gesta í fræðslustarfi sem boðið er upp á á svæðinu. Þegar stjórnunar- og verndaráætlun þjóðgarðsins hefur hlotið samþykki er kominn góður grunnur að starfi í þjóðgarðinum á komandi árum. Umfang starfseminnar eykst þó stöðugt og mikilvægt er að huga að innra skipulagi garðsins til framtíðar. Bæði þarf að styrkja miðlæga starfsemi garðsins og einstakar starfsstöðvar hans. Einnig þarf að huga að samræmdum reglum um starfsemi annarra aðila innan þjóðgarðsins.

Mikið hefur áunnist í samstarfi starfsmanna þjóðgarðsins með reglulegum vinnufundum og einnig í samræmingu milli svæða í málefnum þjóðgarðsins. Þá hafa þjóðgarðsverðir einnig mætt á fundi stjórnar á viðkomandi svæði og kynnt starfsemi á sínum svæðum og þar með fengið tækifæri til að koma sínum sjónarmiðum um starfsemina á framfæri.

1. VIÐAUKI. SKÝRSLA LANDVARÐAR Í LÓNSÖRÆFUM.

Landvarsla í Lónsöræfum

Ástandsskýrsla árið 2010

Helga Davids

Nóvember 2010

Landvarsla í Lónsöræfum. Ástandsskýrsla sumarið 2010
Nóvember 2010
Vatnajökulsþjóðgarður
Nýheimum
780 Höfn í Hornafirði
Símar: 4708310, 8424373
Texti: Helga Davids
Ljósmyndir: Helga Davids, nema annað sé tilgreint
Forsíðumynd: Tröllakrókar
© Helga Davids, Stafafelli, 2010

1 Lýsing á svæðinu

1.1 Lýsing á náttúrufari og verndargildi

Lónsöræfi í Stafafellsfjöllum hafa verið friðlýst sem friðland síðan 1977. Stærð friðlandsins í Lónsöræfum er 32.000 ha. Friðlandið telst með merkstu jarðfrædisvæðum landsins. Svæðið einkennist af háleiki, sem er mikið rofið, rist djúpum döllum, með sýnilegum djúpbergsinnskotum og útbreiddri jarðhitaummyndun. Landslagið er stórbrotið og einstaklega fjölbreytt og litríkt. Í Lónsöræfum eru leifar margra fornra megineldstöðva (Lónseldstöðin næst byggð, Kollumúlaeldstöðin í hjarta friðlandsins, Flugustaðaeldstöðin á austurmörkum og Eyjabakkaeldstöðin að norðvestan). Á svæðinu má einnig finna útkulnuð jarðhitasvæði, mislæg berglög ofan á eldra bergi og ungar jökulmyndanir. Svæðið er lítt gróið en þó má finna kvistlendi og birkikjarr sums staðar. Verndargildi svæðisins felast aðallega í litríku og fjölbreyttu landslagi, ósnortnu víðerni og jarðmyndunum. Við jaðar friðlandsins eru nokkur önnur svæði sem eru friðlýst, á náttúruminjaskrá eða í Náttúruverndaráætlun 2004-2008: Díma í Lóni (friðlýst sem náttúruvætti), Hofsdalur, Geithellnadur, Þrándarjökull (nr. 625 á Náttúruminjaskrá), Eyjabakkar – Vesturöræfi (nr. 615 og 616), Þórisdalur í Lóni (nr. 627), umhverfi Hoffellsjökuls (nú orðinn hluti af Vatnajökulsþjóðgarði) og Austurskógar í Lóni (í Náttúruverndaráætlun).

1.3 Eignarhald og umsjón með svæðinu

Friðlandið er einkaland í óskiptri eigu Stafafells (3/4) og Brekku (1/4). Sá hluti friðlandsins, sem er austan við Jökulsá hefur verið úrskurðaður “þjóðlenda í afréttareign Stafafells og Brekku.”

Umhverfisstofnun sér almennt um rekstur friðlýstra svæða á Íslandi en stofnunin hefur samið við Vatnajökulsþjóðgarð um að Vatnajökulsþjóðgarður beri allan kostnað við landvörsu og sjálfboðavinnu á svæðinu.

2 Aðgengi

2.1 Aðgengi fyrir bíla

Aðgengi fyrir bíla að friðlandinu er mjög takmarkað. Helsta aðgönguleiðin að Lónsöræfum er jeppavegur F980, sem liggur frá Þórisdal inn með Jökulsá, yfir Skyndidalsá og upp á Kjarrdalsheiði sem er mest í 722 m hæð. Vegurinn endar á Illakambi, sem er í 320 m hæð. Vegurinn er torfær, fara þarf yfir Skyndidalsá sem getur verið vatnsmikil og straumhörð eða jafnvel ófær. Vegurinn er yfirleitt einungis fær breyttum jeppum og á hverju ári lenda minni bílar og óreyndir bílstjórar í vandræðum í Skyndidalsá eða villast af leið og fara á kaf í Jökulsá. Merkingum er ábótavant, ekki er nægilega vel varað við Skyndidalsá og mörgum er ekki alveg ljóst hvar vegurinn liggur milli Þórisdals og vaðsins á Skyndidalsá.

Nokkrir jeppaslóðar liggja að jaðri friðlandsins, úr Hoffellsdal í vestri, Álfafirði í austri og úr Fljótsdal í norðri. Sumarið 2009 var ruddur vegslóði úr Hoffellsdal upp í skarðið milli Hoffellsdals og Skyndidals og áfram vestur í áttina að Gjánúpstindi. Með tilkomu slóðans hefur aðgengi að Hoffellsfjöllum, Skyndidal og sjálfum jöklinum batnað til muna. Á leiðinni þarf að keyra yfir Hoffellsá og yfir nokkra minni læki. Slóðinn er sæmilega fær flestum jeppum.

Mynd 1: Vegslóðinn sem liggur úr Hoffellsdal upp í skarðið milli Hoffellsdals og Skyndidals (Sæmundur Eiríksson 2010).

Tveir jeppaslóðar eru í Geithellnadal. Slóðinn sunnan við Geithellnaá nær allt að skálanum á Leirási, þar sem byrjar merkt gönguleið áleiðis yfir í Víðidal. Norðan við ána liggur slóði sem endar við Háás. Báðir slóðir eru torfærir; slóðinn norðan við Geithellnaá var áður fyrr sæmilega fær að Kambaselí en grafist hefur frá nokkrum brúum, og eru þær nú orðnar ófærar. Sunnan við Geithellnaá þarf að fara yfir marga árfarvegi, sem verða mjög stórgryttir í vatnavöxtum. Sumarið 2010 var oftast ekki hægt að keyra lengra en að Kambsseli og þurftu gönguhópar sem ætluðu að ganga frá skálanum í Leirási yfir í Víðidal að ganga allt að 10 km í viðbót til að komast í þann skála.

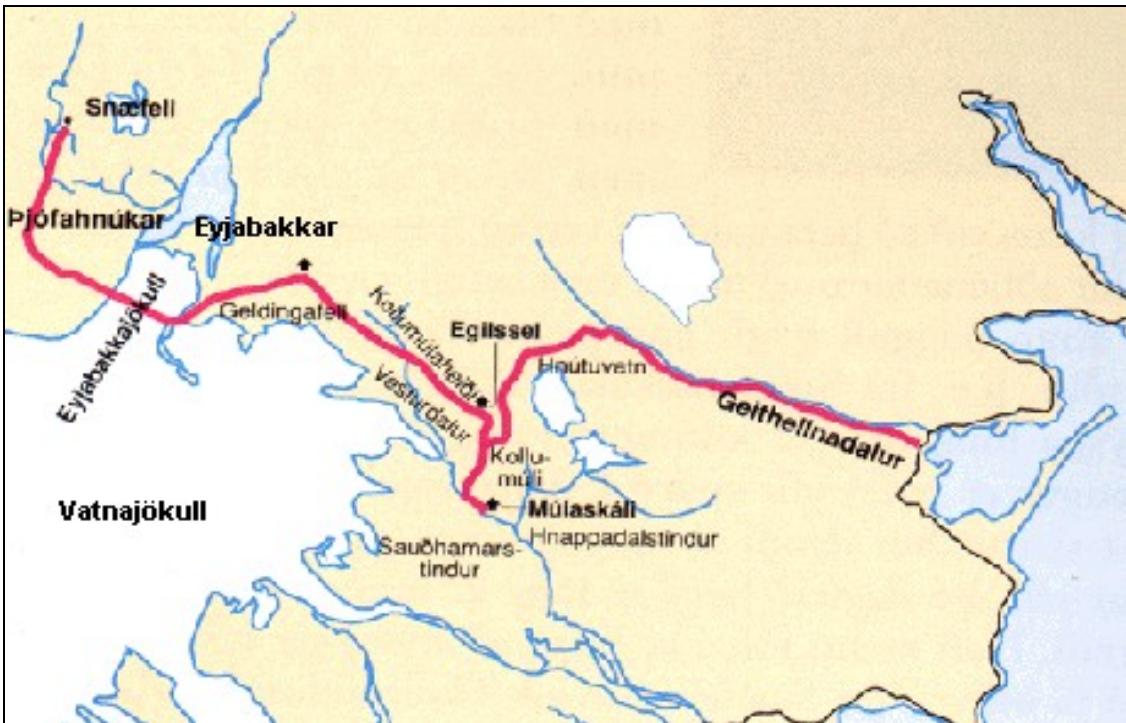
Tölувert hefur verið lagt af vegslóðum í tengslum við byggingu stíflna (sem tilheyra svokallaðri Hraunaveitu) á svæðinu norðan votlendis í Eyjabökum. Byggð hefur verið brú yfir Jökulsá í Fljótsdal, rúmlega 2 km neðan við Eyjabakkafoss, rétt norðan við Ufsarstífluna. Þaðan liggja vegslóðir að Sauðárvatni og í átt að Geldingafelli. Þessir slóðar hafa verið notaðir töluvvert af skipuleggjendum hópferða.

2.2 Skipulagðar rútuferðir

Sumarið 2009 var ekki boðið upp á daglegar rútuferðir í Lónsöræfi. Gunnlaugur B. Ólafsson skipulagði nokkrar rútuferðir í Lónsöræfi, en aðeins fyrir hópa stærri en u.þ.b. 6-7 manns. Fyrirtækið Vatnajökull Travel og einhverjur jeppamenn frá Höfn sáu stundum einnig um að flytja einstaklinga og smærri hópa upp á Illakamb eða að göngubrúnni í Austurskógum gegn greiðslu. Augljóslega er orðið frekar dýrt og erfitt fyrir einstaklinga að komast í Lónsöræfi með “almenningssamgöngum”.

2.2 Aðgengi fyrir göngumenn

Svæðið er fyrst og fremst gönguland. Gönguleiðir liggja inn í friðlandið úr Lóni, Álfafirði (Flugustaðadal, Hofsdal, Geithellnadál), Fljótsdal og frá Snæfelli. Sérstaklega er síðastnefnda leiðin vinsæl meðal ferðamanna. Einnig er hægt að ganga úr Hoffellsdal í Nesjum yfir í Skyndidal.

Mynd 2: Tvær vinsælar aðgangsleiðir að Lónsöræfum, leiðin frá Snæfelli og leiðin úr Geithellnadál. (Heimild: <http://www.nat.is>).

Sumar leiðir eru einungis fyrir vana og vel útbúna göngumenn. Nokkrar leiðir krefjast sérstakrar kunnáttu og búnaðs; á leiðinni frá Snæfelli í Geldingafell þarf að fara yfir

Mynd 3: Gengið yfir Eyjabakkajökul (Heimild: <http://www.flickr.com>).

Eyjabakkajökul (sjá myndir 2 og 3) og vaða nokkrar jökulár og á leiðinni úr Hoffellsdal þarf að fara yfir Lambatungnajökul eða vaða Skyndidalsá. Einnig þarf að vaða Lambatungaá, sem kemur undan Austurtungnajökli og er mjög ströng. Leiðin úr Flugustaðadal telst einnig erfið. Síðustu árin hefur aðgengi að svæðinu fyrir göngumenn, bæði að sunnan (úr Lóni) og að norðan (úr Fljótsdal) stórbatnað með tilkomu tveggja brúa yfir ár sem

hafa lengi verið miklir farartálmar fyrir göngumenn. Árið 2004 opnaði Vegagerðin göngubrú yfir Jökulsá í Lóni við Einstigi í Austurskóggum (á mörkum friðlandsins) en með henni er orðið unnt að ganga alla leið til byggða úr Kollumúla. Austan við Snæfell hefur verið byggð brú yfir Jökulsá í Fljótsdal, stutt frá Eyjabakkafossi. Þar með er göngumönum gert kleift að ganga úr Lónsöræfum í Snæfell án þess að þurfa að fara yfir jökul.

Leiðin frá Stafafelli í Eskifell er að hluta til merkt; leiðin frá Stafafelli í Hvannagil er stikuð sem og leiðin frá brúnni yfir Jökulsá við Einstigi að skálanum í Eskifelli. Leiðin úr Geithellnadal (í Álfafirði) yfir í Víðidal er einnig merkt. Allar aðrar aðgangsleiðir að friðlandinu eru ómerktar.

3 Gisting

3.1 Skálar

Mynd 4: Skálinn við Leirás í Geithellnadal. (Jón G. Snæland).

er einnig í eigu Gunnlaugs B. Ólafssonar en hann er ekki fullkláraður. Í botni Geithellnadals, við Leirás, er lítt og mjög einfaldur skáli í eigu Ferðafélags Djúpavogs (sjá mynd 4).

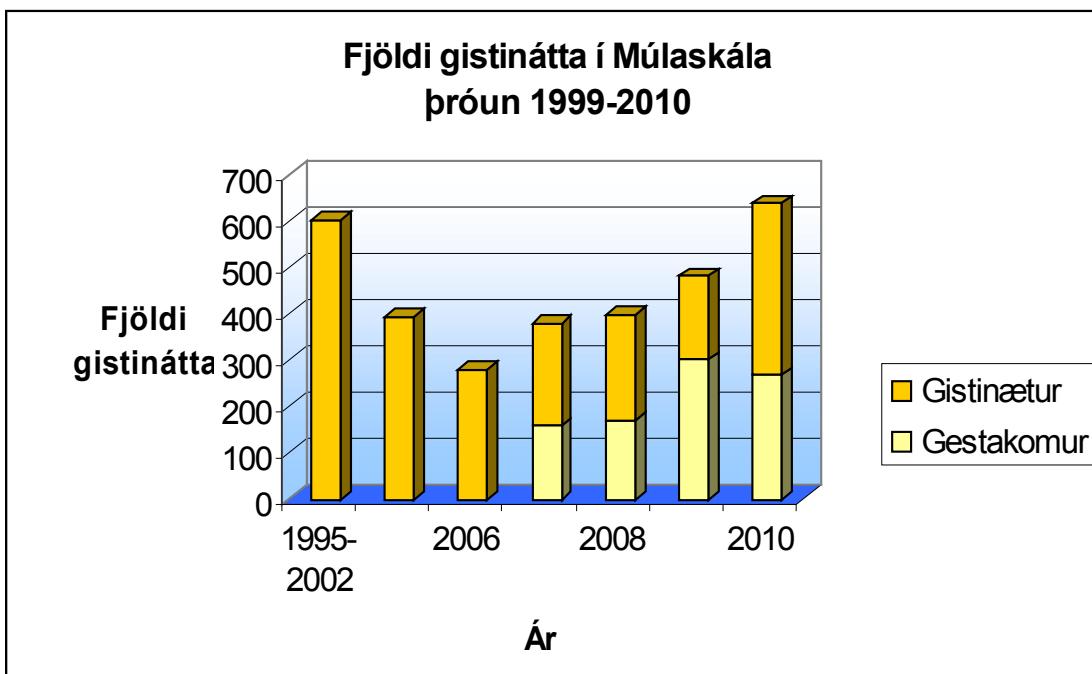
Skálar eru í Eskifelli, í Kollumúla, við Kollumúlavatn og við Geldingafell. Milli skálanna er hæfileg dagsganga. Skálarnir við Kollumúlavatn (Egilssel) og við Geldingafell eru í umsjón Ferðafélags Fljótsdalshéraðs. Í Kollumúla eru tveir skálar, annar ("Múlaskáli") er rekinn af Ferðafélagi Austur-Skaftafellssýslu og hinn ("Múlakot") er í eigu Gunnlaugs B. Ólafssonar frá Stafafelli. Skálinn í Eskifelli

3.2 Tjaldsvæði

Skipulögð tjaldsvæði eru á tveimur stöðum innan friðlandsins og á tveimur stöðum við jaðar þess. Á Stafafelli er tjaldsvæði með vatnsklósetti, sturtu og þvottavél. Í Smiðjunesi, rétt við gönguleiðina frá Stafafelli í Kollumúla og 7 km frá byggð, er tjaldsvæði með vatnsklósetti. Salernishúsið fauk veturnn 2009 en var endurreist vorið 2010. Innan friðlandsins, við skálann við Ásavatn í Eskifelli, er tjaldsvæði með þurrklósett. Síðan er hægt að tjalda við skálann í Kollumúla, þar eru vatnsklósett og sturta. Á gönguleiðakorti Máls og Menningar fyrir Lónsöræfi, eru einnig merkt inn tjaldsvæði við Keiluvelli í Skyndidal og við Grund í Viðidal. Þar er hinsvegar engin þjónusta.

3.3 Gestafjöldi

Súluritið hér að neðan (mynd 5) gefur yfirlit yfir fjölda gistenátta í Múlaskála, frá 1995 til 2009. Engar upplýsingar liggja fyrir um gestafjölda í Múlaskála á árunum 2003 og 2004.

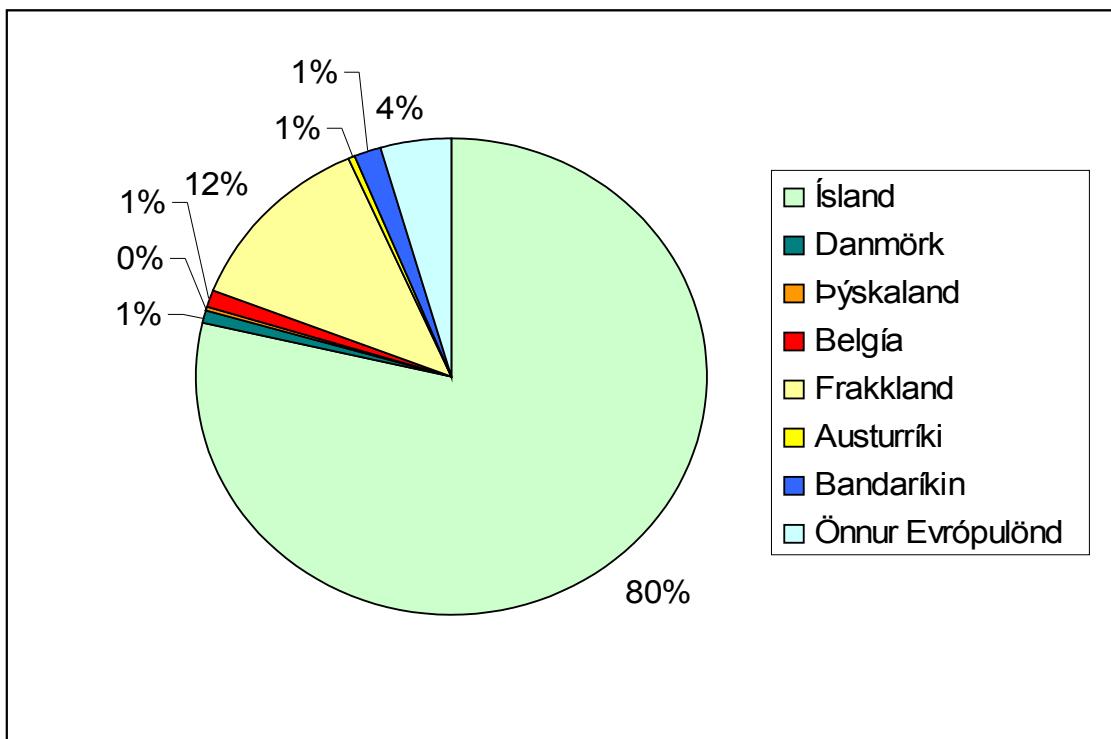
Mynd 5: Fjöldi gistenátta í Múlaskála á árunum 1995-2010.

Fram kemur að fjöldi gistenátta í skálanum hefur yfirleitt verið um 600 á árunum 1995-2002¹. Gestum fækkaði verulega á árunum 2005-2008 en þá var fjöldi gistenátta yfirleitt um (eða undir) 400. Sumarið 2009 jókst gestafjöldinn aftur um u.p.b. 20%, aðallega vegna þess að nokkrir gönguhópar á vegum Íslenskra Fjallaleiðsögumanna gengu frá Geldingafelli suður í Austurskóga. Þessir hópar notfærðu sér nýja veginn, sem liggur áleiðis að Geldingafelli og forðuðust þannig að ganga yfir Eyjabakkajökul. Sumarið 2010 jókst fjöldi gistenátta en gestakomum fækkaði, þ.e.a.s. færri einstaklingar gisti í skálanum en árið á undan en þeir gisti fleiri nætur. Langflestir gistenætur eru bókaðar á tiltölulega stuttu tímabili frá 20. júní til 20. júlí. Ekki liggja fyrir nákvæmar tölur um fjölda dagsgesta sem komu með rútunni en ljóst er að þeim hefur fækkað allverulega eftir að hætt var að bjóða upp á daglegar ferðir fyrir einstaklinga upp að Illakambi.

Gistenáttatölur fyrir árið 2010 eru ekki alveg sambærilegar við gistenáttatölur fyrir árin 1995-2009. Á árunum 1995-2009 var fjöldi gistenátta eingöngu byggður á upplýsingum um bókanir í skálanum. Sumarið 2010 hélt landvörðurinn í Lónsöræfum hins vegar mjög nákvæma skráningu yfir alla gesti sem raunverulega gisti í skálanum, óháð því hvort þeir voru bókaðir eða ekki.

¹ Þolmörk ferðamennsku í friðlandi á Lónsöræfum, bls. 20

Sumarið 2010 var einnig skráð hverrar þjóðar ferðamenn voru, sem gisti í Múlaskála (sjá mynd 6). Íslendingar voru í miklum meirihluta gesta, um 80 %. Næst á eftir komu svo Frakkar, með 12 % gistenáttu. Erlendum ferðamönnum finnst gisting í skálanum yfirleitt of dýr og þeir gista því venjulega á tjaldsvæðinu. Einnig er nokkuð um það að útlendingar haldi áfram í Egilssel, þar sem er enginn skálavörður og gisti þar án þess að borga.

Mynd 6: Fjöldi gesta, skipt eftir þjóðerni.

4. Fræðsla

4.1 Upplýsingaskilti

Við jaðar friðlandsins og innan þess eru nokkur upplýsingaskilti. Við Kollumúlaveg F980, nokkur hundruð metra sunnan við Þórisdal, er skilti sem sýnir helstu aðgangsleiðir að Lónsöræfum, bæði gönguleiðir og jeppaslop. Skiltið er illa staðsett, á vegamótum þar sem Kollamúlavegur og slóði að Dímu greinast og það hefur komið fyrir að ferðamenn haldi að slóðinn að Dímu sé Kollumúlavegurinn og reyni að keyra yfir Jökulsá við Dímu og lendi á kaf í ánni. Upplýsingar á skiltinu eru orðnar úreltar og nokkrar “nýjar” leiðir (úr Austurskógunum yfir göngubrúna við Einstigi, frá Sauðárvatni) vantar á kortið. Nauðsynlegt er að endurnýja skiltið og að finna því betri staðsetningu.

Við bílastæðið á Illakambi eru 5 upplýsingaskilti, með upplýsingum um algengar plöntur, algenga fugla, sögu, sauðfjárbeit, jarðfræði og vinsæla staði í Lónsöræfum.

4.3 Gönguleiðakort

Bestu kortin af svæðinu eru Atlaskort LMÍ 1:100.000 (blað 105 Hamarsfjörður og blað 106 Hornafjörður) og Staðfræðikort LMÍ 1:50.000 (2214 II og 2213 I+II).

Mál og Menning hefur gefið út gönguleiðakort (1:100.000) sem spannar svæðið Snæfell-Berufjörður-Mýrar-Lónsöræfi. Kortagrunnurinn á því korti er frekar gamall og ekki allsstaðar réttur. Mælikvarðinn 1:100.000 hentar ekki nógu vel fyrir gönguleiðakort. Betra væri ef kortið myndi sýna minna svæði á 1:50.000. Mörg örnefni eru ekki á réttum stað. Sumar gönguleiðir ættu alls ekki að vera merktar á kortið, t.d. leiðin yfir Eyjabakkajökul og Hoffellsjökul (varasamt að merkja leið yfir jökul) og neðri leiðin úr Röðli niður í Skyndidal (mjög erfið). Kortið var nýlega endurútgefið í nýjum litum. Grunnlitrur nýja kortsins er grænleitur en hann var brúnleitur á gamla kortinu. Gönguleiðirnar eru einnig teiknaðar inn með grænum lit og þær eru því næstum því ósýnilegar á nýja kortinu.

Náttúruverndarráð ríkisins gaf út gönguleiðabækling fyrir Lónsöræfi árið 1996; textinn er allt í lagi en kortið með gönguleiðunum þarf að endurbæta. Sumar leiðar á að taka út og öðrum þarf að breyta. Nokkrar stikaðar gönguleiðir vantar í bæklinginn og brúin við Einstigi og gönguleiðin frá Eskifelli að Stafafelli eru ekki merkt inn á kortið.

Nýtt gönguleiðakort fyrir Lón á vegum samstafshópsins “Átak í merkingu gönguleiða í Austur-Skaftafellssýslu” er í vinnslu og verður væntanlega gefið út sumarið 2011.

5. Nýting

5.1 Beit

Af og til kemur sú umræða upp hvort ekki ætti að banna beit í friðlandinu. Ekki er heppilegt að friða svæðið alveg fyrir beit. Víðast hvar fylgja gönguleiðir gömlum kindagötum og í bröttum skriðum myndu göngustígar hverfa ef ekki væru kindur á svæðinu til að viðhalda þeim. Ef svæðið yrði friðað fyrir beit, myndi ekki einungis stór hluti af göngustígunum hverfa fljótlega, heldur myndi smalamennska einnig heyra sögunni til með þeim afleiðingum að þekking á svæðinu, t.d. vitund um viss einstigi og þekking á örnefnum myndu glatast.

Miklar breytingar hafa átt sér stað hvað varðar sauðfjárbeit í friðlandinu. Fram til ársins 2009 hafa aðeins tveir bæir rekið fé í friðlandið, Brekka í Lóni og Bjarnanes í Nesjum. Auk þess hafa nokkrir tómstundabændur á Höfn fengið að fara með fáeinartindur inn í Kollumúla. Lengi vel hefur beitartíminn berið mjög stuttur og beitarálagið mjög hóflegt.

Mynd 7: Kindur í Kollumúla.

Sumarið 2010 varð þó breyting á þessu fyrirkomulagi. Bændum á Stórhóli í Álftafirði var gert að fækka fé sínu umtalsvert og voru mörg hundruð fjár þaðan flutt á nokkra bæ í Nesjum, m.a. Bjarnanes, Ás og Haga. Töluverðum hluta þessara Álftafjarðarkinda var svo sleppt í friðlandinu, með leyfi hluta landeigenda. Miklar líkur eru á að beitarálagið í friðlandinu sé núna orðið of mikið. Starfsmenn landgræðslunnar gerðu gróðurathuganir í hluta friðlandsins sumarið 2010 en ekki hafa enn verið birtar niðurstöður úr þeim rannsóknum. Nauðsynlegt er að rannsaka beitarþol friðlandsins betur og að krefjast þess, að settar verði takmarkanir á þann fjölda fjár sem er sleppt í friðlandinu, ef niðurstöður beitarþolsrannsókna benda til þess að um ofbeit sé að ræða.

5.2 Veiði

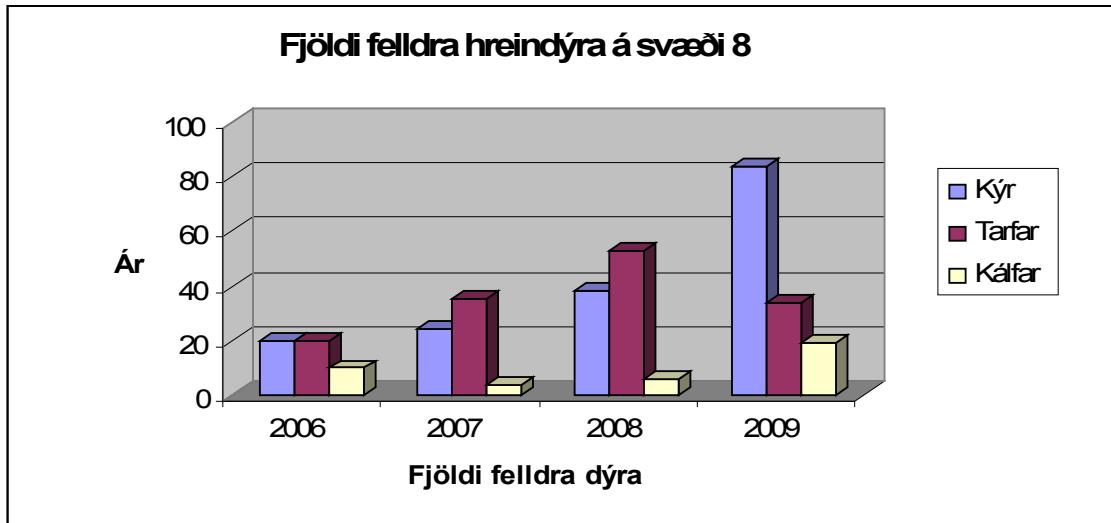
Í friðlandinu eru stundaðar rjúpnaveiðar, aðallega á Kjarrdalsheiði. Rjúpnaveiði á svæðinu er háð leyfi landeigenda og borga þarf til að fá leyfi. Ekki er vitað hversu margir fuglar hafa verið veiddir innan friðlandsins síðustu árin.

Stórir hópar af hreindýrum hafa haldið sig í Lónsöræfum, einkum í Víðidal.

Friðlandið tilheyrir hreindýraveiðisvæði 8, sem nær yfir Lón og Nes. Samkvæmt vöktunarskýrslu Skarphéðins Þórissonar frá árinu 2009 fer hreindýrum fjölgandi á þessu veiðisvæði og telur vetrarstofn um 600 dýr. Talning og greining á hreindýrum á svæði 8 í október 2008 leiddi í ljós að 51% dýranna voru kýr, 28% kálfar og 21% tarfar. Í súluritinu hér að neðan (mynd 9) er gefið yfirlit yfir fjölda felldra hreindýra á veiðisvæði 8 (Nes og Lón) frá 2006-2009. (<http://www.hreindyr.is>). Ekki fundust nákvæmari upplýsingar um fjölda veiddra dýra innan marka friðlandsins. Árin 2008 og 2009 bar töluvert á veiðipjófnaði eftir að veiðítímanum lauk, enda sáust reglulega leifar af hreindýrum í ruslagámnum.

Mynd 8: Hreindýr í Víðidal (Skarphéðinn G. Þórisson 2008)

Mynd 9: Yfirlit yfir fjölda felldra hreindýra á svæði 8 (Nes og Lón) frá 2006-2009.

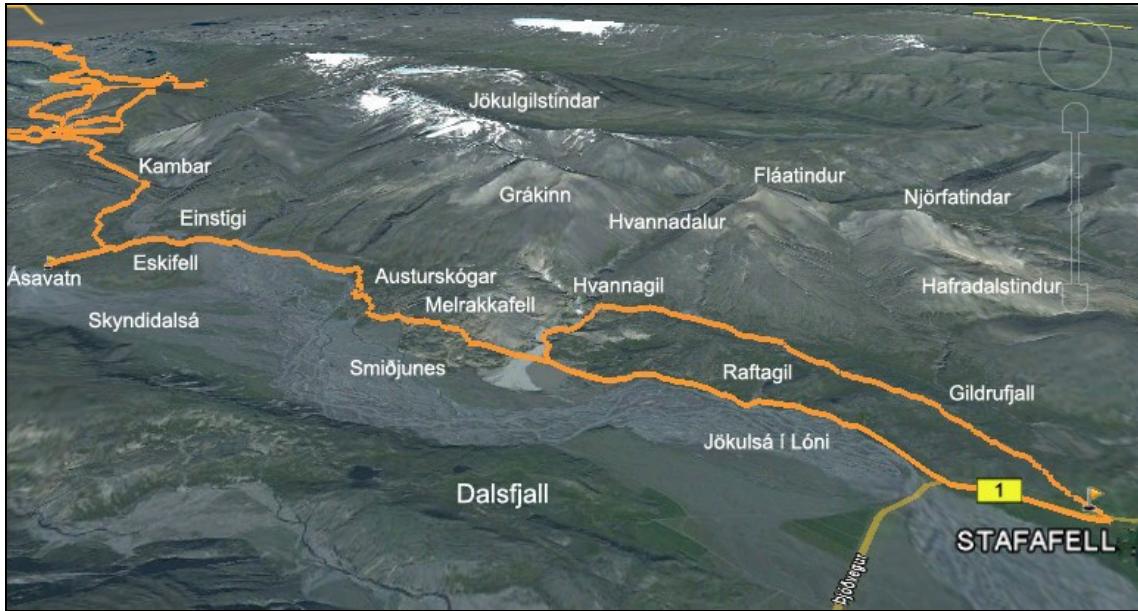
6. Gönguleiðir og reiðleiðir

6.1 Merktar gönguleiðir

Gönguleiðirnar í friðlandinu eru yfirleitt merktar með gulum stikum, þó á sumum stöðum finnist ennþá gamlar stikur með bláan topp. Leiðin úr Geithellnadal er að hluta til merkt með málningu á klettum. Myndir 10 og 11 sýna allar stikaðar gönguleiðir í Lónsöræfum, auk nokkurra vinsælla ómerktra gönguleiða.

Mynd 10: Merktar og ómerktar gönguleiðar í Lónsöræfum (Loftmynd: Google Earth).

Mynd 11: Gönguleiðir frá Stafafelli í Eskifelli og áfram norður í Kollumúla (Loftmynd: Google Earth).

Stikaðar gönguleiðir eru:

- Stafafell-Hvannagil* (ómálaðar stikur)
 - Göngubrú* við *Einstigi-Eskifell-skáli* við *Ásavatn*
 - Eskifell-Kambar-Illikambur*
 - Illikambur-Múlaskáli*
 - Múlaskáli-Flumbrugil-Víðibrekkusker*
 - Múlaskáli-Pilgil/Víðagil-Víðibrekkusker*
 - Víðibrekkusker-Svarthöfði-Víðibrekkusker* (*hringleið*)
 - Múlaskáli-Gjögur-Múlaskáli* (*Stórahnaushringur*)
 - Stórihnaus-Múlakollur*
 - Múlaskáli-Leiðartungur-Egilssel* við *Kollumúlavatn*
 - Múlaskáli-Milli gilja-Egilssel* við *Kollumúlavatn*
 - Sandar-Fremri Tröllakrókar*
 - Leirás-Hnítuvatn-Víðidalur* (málað á steinum)

6.2 Ómerktar gönguleiðir

Nokkrar leiðir eru mjög vinsælar meðal ferðamanna en ekki stikaðar. Má þar helst nefna leiðina upp á Sauðhamarstind, ýmsar leiðir niður í Víðidal (frá Egilsseli og af Söndum), leiðina í Innri Tröllakróka, leiðina niður í Stórsteina og leiðina frá Egilsseli í Geldingarfell. Ekki stendur til að merkja þessar leiðir. Stefnt er að því að halda svæðinu að mestu ósnortnu og stika einungis leiðirnar sem eru vinsælastar meðal óvanra ferðamanna, til að mynda leiðina frá göngubrúnni við Einstigi að Múlaskála og helstu (dag)leiðir út frá skálanum. Ekki er áætlað að stika neinar fjallaleiðir upp á tinda (t.d. Sauðhamarstind). Þeir ferðamenn sem fara slíkar leiðir eru vanalega glöggir að rata og þurfa (og vilja) engar stikur.

Vinsælar ómerktar gönguleiðar eru:

- Hvannagil-Austurskógar-Einstigi

- Egilssel við Kollumúlavatn-Geldingafell
- Egilssel við Kollumúlavatn-Grund í Víðidal
- Egilssel við Kollumúlavatn-Tröllakrókar
- Egilssel við Kollumúlavatn-Norðlingavað-Leirás í Geithellnadal
- Leiðartungur-Stórsteinar
- Sandar-Grund í Víðidal
- Sandar-Múlakollur
- Víðibrekkusker-Sauðhamarstindur(nokkuð erfiðleið)
- Hoffelsdalur-Lambatungnajökull-Keiluvellir-Sauðhamarstindur(erfið leið)
- Geldingafell-Eyjabakkajökull-Snæfell(erfið leið)
- Geldingafell-Eyjabakkar-Hrakströnd-Glúmstaðasel
- Geldingafell-Markalda-Sauðárvatn-Fljótsdal

6.3 Reiðleiðir

Engar skipulagðar reiðleiðir eru á svæðinu en hestaumferð er leyfð í friðlandinu. Gömul þjóðleið liggur milli Lóns og Fljótsdals um Illakamb, Norðlingavað á Jökulsá og Norðlingavað á Víðidalsá. Í Víðidalsdrögum er þessi leið mörkuð gömlum vörðum. Næstum því á hverju ári fara einn eða fleiri hestahópar þessa gömlu þjóðleið. Oft valda hestahópar talsverðum skemmdum á gróðri og á göngustígum, sérstaklega á tröppum, sem sjálfboðaliðar hafa hlaðið á nokkrum stöðum. Einnig hafa hestar stundum skemmt landganginn að brúnni yfir Jökulsá í Kollumúla. Hestahópar sem ferðast um friðlandið eru beðnir um að velja leiðir framhjá hlöðnum tröppum. Einnig eru þeir beðnir um að hafa færanlegar girðingar meðferðis.

7. Vandamál/hættur

Óhöpp, slys

Ekki var tilkynnt um nein alvarleg slys eða óhöpp sumarið 2010.

Ófærð

Framan af sumrinu var mjög úrkomusamt og óx mikið í flestum ám. Stundum var erfitt eða ómögulegt að vaða yfir sumar ár, t.d. Víðidalsá. Stundum var svo mikið í Skyndidalsá í byrjun sumarsins að minni bílar þurftu frá að hverfa. Miklar vatnavextir ollu einnig skriðuföllum og skemmdum á vegslóðunum í Geithellnadal. Oft var ekki hægt að keyra alla leið í Leirás, þannig að gönguhópar þurftu að ganga miklu lengri leið til að komast í Víðidal eða Egilssel og lento sumir þeirra í myrkri.

Utanvegaakstur

Eins og undanfarin ár hafa orðið skemmdir á gróðri af völdum utanvegaaksturs torfæruhjóla og fjórhjóla, þó aðallega utan friðlandsins, í Austurskórum, við Smiðjunes og í Dalsheiði. Æskilegt væri að setja upp nokkur skilti, sem banna slíkan utanvegaakstur en ekki hefur enn náðst samstaða milli landeigenda um það.

Símasamband

GSM-samband vantar á nánast öllu svæðinu. Sæmilegt GSM-samband er einungis á Stórahjalla, sums staðar í Eskifelli, á Víðibrekkuskerjum og hátt upp á sumum fjöllum. NMT-síminn í Múlaskála virkaði mjög illa sumarið 2010. Oft var dögum saman sambandslaust í Kollumúla, líklega vegna þess að rafgeymirinn fyrir símann var orðinn lélegur. Í lok sumarsins var endanlega slökkt á NMT-sendinum og nú er orðið algjörlega sambandslaus í Kollumúla. Talstöðin í skálanum er orðin gömul og notar aðrar rásir en flestar nýrri talstöðvar eru með. Landvörðurinn var með gervihnattasíma,

sem virkaði vel en hann var einungis notaður til að panta far með rúturnni eða slíkt en ekki til að spjalla við ættingja og vini. Nauðsynlegt er að það komi eitthvað í staðinn fyrir NMT-sendinn, annaðhvort Tetra- eða 3G-sendir en ekki liggja fyrir neinar skýrar áætlanir um það. Ferðafélag Austur-Skaftafelssýslu er að skoða möguleika á að setja upp GSM-loftnet, til að koma skálanum aftur í símasamband.

Ofbeit

Sumarið 2010 var margfalt fleiri sauðkindum sleppt í friðlandinu en tiðkast hefur á undanförnum árum. Miklar líkur eru á því að þær hafi valdið gróðurskemmdum þetta sumar. Landgræðsla Ríkisins hefur gert einhverjar gróðurathuganir á hluta svæðisins í ár en æskilegt væri að beitarþol svæðisins verði rannsakað miklu betur næsta sumar.

9. Landvarsla og sjálfbóðastarf

9.1 Landvarsla sumarið 2010

Öryggisins vegna er mikilvægt að einhver sé til staðar í Kollumúla sem þekkir svæðið og getur veitt ferðamönnum upplýsingar um t.d. gönguleiðir, hættur á svæðinu, náttúrufar o.fl.. Einnig er mikilvægt að göngustígum sé reglulega haldið við, stikurnar yfirfarnar, lagaðar og málaðar og settar nýjar þar sem þörf er á.

Sumarið 2010 var Unnur Jónsdóttir ráðinn sem landvörður í Lónsöræfum frá 1. júlí til 15. ágúst og sinnti hún því starfi vel. Unnur dvaldi á svæðinu frá 26. júní til 22. júlí og frá 28. júlí til 12. ágúst. Hún tók sér frí frá 22. til 28. júlí en á þeim tíma sá höfundur þessarar skýrslu um landvörslu á svæðinu, aðallega við Eskifell. Samið var við Ferðafélag Austur-Skaftafelssýslu um að landvörðurinn fengi að gista í Múlaskála. Þegar enginn skálavörður var á svæðinu sinnti landvörðurinn einnig skálavörslu.

Unnur notaði dagana 26. til og með 30. júní til að ganga helstu leiðirnar með staðkunnugum leiðsögumanni.

Veðrið var afar vætusamt framan af sumrinu og oft var ekki hægt að mála stíkur eða fúaverja skilti vegna veðurs. Helstu verkefni landvarðarins í Lónsöræfum sumarið 2010 voru eftirfarandi:

Skálavarsla

Þegar enginn skálavörður var á svæðinu, þreif landvörðurinn skálann og klósettin, tók á móti gestum og leysti vandamál sem upp komu í tengslum við skálann, klósettin og sturturnar. Sum vandamál gat landvörðurinn ekki leyst einn, t.d. þegar það hætti að renna í vatnskassann í öðru klósettinu og þegar rotþróin hætti að virka sem skylda og þá kom Jón Bragason, formaður skálanefnar ferðafélagsins, til aðstoðar. Landvörðurinn þvoði tuskur, bar rusl sem gestir höfðu skilið eftir í Múlaskála upp á Illakamb og bar mat fyrir gönguhópa í skálann við Kollumúlavatn. Landvörðurinn sá einnig um að skrá gistiætur og færa gistiættaskýrslur. Nokkrum sinnum náðu kindur að komast inn á afgært svæðið í kringum skálann og þá þurfti landvörðurinn að reka þær út og lagfæra girðinguna.

Lagfæring á göngustígum

Landvörðurinn lagaði stígana í kringum skálann og bætti möl í stíginn að klósettinu. Hann tók upp brúna í Ölkeldugili þegar mikið óx í læknum og setti hana niður aftur

þegar sjatnaði. Hann klippti trjágreinar á leiðinni að Brennikletti og í Leiðartungum. Hann lagaði og breikkaði stíginn í Gjögrinu og einnig stíginn inn með Jökulsá að Brennikletti með exi, hamri og sleggju, í báðum tilfellum með aðstoð Jóns Bragasonar. Einnig var stígurinn við sjálfan Brenniklett lagfærður. Landvörðurinn sópaði lausamöl af stígnum niður Illakamb og víðar.

Skilti

Landvörðurinn í Kollumúla sá um að fúaverja flest skiltin sem höfðu ekki verið fúavarin sumarið 2009, á svæðinu milli Múlaskála og Egilssels. Höfundur þessarar skýrslu bar síðan í öll skiltin á Stórahjalla og í Eskifelli og skipti um skrúfur eftir þörfum.

Mynd 12: Borin var fúavörn á skiltið á Stórahjalla, sem var orðið illa upplitað. Sagað var ofan af undirstöðunum.

Viðhald merkinga á gönguleiðum

Landvörðurinn í Kollumúla fór nokkrar ferðir upp Illakamb til að sækja stikur, málningu og fúavörn. Hann reisti við stikur, bætti við stikum og málaði stikur á öllum gönguleiðum á svæðinu á milli Stórahjalla og Egilssels. Höfundur þessarar skýrslu sá síðan um að lagfæra og mála stikur og að bæta við stikum eftir þörfum á Stórahjalla, við Ásavatn og í Eskifelli. Gönguleiðin sem liggur eftir Víðibrekkuskerjum hefur einhvern tíma legið nær Víðagili og á nokkrum stöðum má ennþá finna leifar af gömlu gönguleiðinni (gamlar stikur). Mörgum finnst að færa ætti gönguleiðina aftur nær Víðagil til að bæta útsýni. Landvörðurinn í Kollumúla kannaði mögulegar nýjar leiðir á Víðibrekkuskerjum og reyndi einnig að finna bestu leiðina í kringum Svarthöfða. Hann ákvað að stika leið yfir lækinn og tilbaka við Svarthöfða, til að Svarthöfði fengi að njóta sín betur.

Mynd 13: Stikað var yfir lækinn við Svarthöfða (rauð lína). Áður lá leiðin yfir líparíthrygg (ljósblá lína) Mynd af flickr.com, Gunnlaugur B. Ólafsson.

Sumarið 2010 voru ennþá tölverðar birgðir af ónotuðum stikum í Kollumúla og víðar á svæðinu. Einnig voru keyptar 150 nýjar stikur; þar af voru 90 notaðar til að viðhalda gönguleiðum og restin er geymd á Stafafelli.

Stikun nýrra leiða

Sumarið 2009 báru sjálfboðaliðar 75 stikur upp að vörðunni sem markar upphaf leiðarinnar í Tröllakróka; ætlað var að nota þessar stikur til að merkja “nýja” (en nú þegar mikið farna) gönguleið milli Sanda og Múlakolls. Veðrið leyfði því miður ekki að leiðin yrði stikuð sumarið 2010 en hluti stikanna var notaður til að merkja leið frá ofannefndri vörðu inn að Fremri Tröllakrókum. Áætlað er að biðja Ferðafélag Fljótsdalshéraðs um að flytja nýjar stikur og undirstöður fyrir vegvísá í Egilssel, þegar farið verður í skálann á jeppum veturinn 2010-2011. Þannig er hægt að sleppa við að þurfa að bera þungt efni niður Illakamb og aftur upp í Egilssel.

9.2 Verkefni sem ekki tókst að klára sumarið 2010 og önnur verkefni sem eftir á að vinna

Ekki tókst að klára nokkur verkefni sem áætlað var að vinna sumarið 2010, annað hvort vegna veðurs, tímaskorts eða efnisskorts.

Uppsetning á vegvísum

Ekki tókst að setja upp skilti við upphaf leiðarinnar í Tröllakróka. Efnið sem ætti að nota í undirstöður skiltisins var ekki fáanlegt allt sumarið. Einnig á eftir að setja upp 4 vegvísir við Egilssel og við leiðina “milli gilja”.

Merkja upphaf nokkurra óstikaðra gönguleiða

Eftir á að rekja bestu leiðina niður í Stórsteina með GPS-tæki og merkja upphaf leiðarinnar. Einnig væri gott að hnítsetja bestu leiðina niður á Fláar og e.t.v. merkja upphaf hennar. Síðan á eftir að merkja stígamótin neðst í Víðibrekkuskerjum betur, þar sem hringleiðin um skerin greinist, sem og stígamótin, þar sem leiðin um Flumbrugil tengist inn á hringleiðina um Víðibrekkusker.

Fúavörn skilta

Eftir á að fúaverja efsta skiltið ”milli gilja” og skilti við upphaf leiðarinnar um Gjögrið.

Sameina gönguleiðir

Á nokkrum stöðum liggja á stuttum köflum tvær merktar leiðir samhliða. Finna þarf bestu leiðina og merkja hana. Þetta á við um eftirfarandi leiðir:

- “*milli gilja*”
- á *Söndum*
- í *Víðibrekkuskerjum*

Tilfærsla og lagfæring á göngustígum

Æskilegt er að fára nokkrar gönguleiðar til að koma í veg fyrir frekari gróðurskemmdir. Þetta á við um eftirfarandi leiðir:

- við *Pilgil*

Nokkur hundruð metra frá upphafi leiðarinnar er gengið upp brattan mosagróinn hrygg. Hér er stígurinn ekki mjög greinilegur og ýmsar hliðargötur hafa myndast í mosáþembunni. Nauðsynlegt er að afmarka stíginn betur og að loka óæskilegum hliðargötum.

-á *Víðibrekkuskerjum*

Eftir á að lagfæra nokkra erfiða kafla á hringleiðinni um Víðibrekkusker, aðallega í bröttum líparítbrekkum.

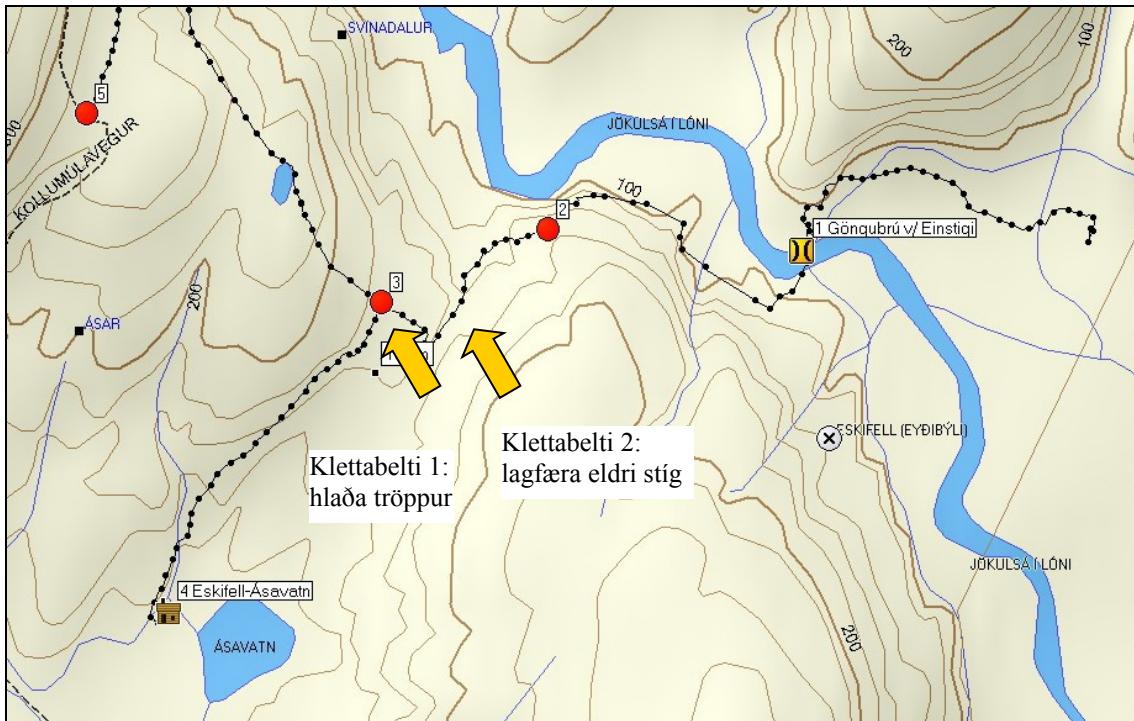
-í *Leiðartungum*

Stígurinn í skóginum í Leiðartungum hefur grafist mikið niður á nokkrum stöðum, með þeim afleiðingum að ferðamenn fara sums staðar út fyrir hann til að finna þægilegri leið. Æskilegt er að laga stíginn á þessum stöðum.

-í *Eskifelli*

Sumarið 2010 var leiðin sem liggur frá skálanum við Ásavatn að göngubrúnni við Einstigi endurstikuð, máluð og um leið færð á nokkrum stöðum til að koma í veg fyrir skemmdir á mosa. Eftir á að finna lausn á nokkrum stöðum (sjá mynd 14). Rúman kílómetra austan við skálann í Eskifell valda tvö klettabelti vandræðum. Rétt vestan við stígamótin, þar sem leiðin frá skálanum í Eskifelli kemur saman við leiðina úr Kollumúla er gengið niður klettabelti eftir djúpri moldargötu í gegnum þéttan skóg, sem þolir ekki mikið álag. Í rigningu verður stígurinn mjög háll. Ef ekki tekst að finna aðra leið niður er æskilegt að hlaða tröppur í brekkunni og bæta möl á stíginn til að koma í veg fyrir frekara rof og til að gera stíginn greiðfærari. Nokkru sunnar liggur stígurinn upp annað klettabelti. Áður fyrr lá stígurinn upp klettabeltið nokkur hundruð metrum austar en þeim stíg var lokað árið 2005 vegna mikils rofs. Svæðið umhverfis gamla stíginn er farið að gróa upp aftur og ekki sjást lengur skýr ummerki um rof. Gamla

leiðin er eithvað styttri en sú nýrri og með því að hlaða tröppum á um þriggja metra kafla neðst í brekkunni væri hægt að gera hana greiðfara að nýju. Á báðum ofannefndum stöðum er þó verulegur skortur á nothaefu grjóti til að hlaða tröppur og hugsanlega þyrfti að nota timbur í staðinn fyrir grjót. Það væri þó ekki í samræmi við þá stefnu sem hefur verið framfylgt í Lónsöræfum fram til þessa en sú stefna felst í því að nota einungis náttúrulegt efni úr næsta umhverfi við lagfæringu á stígum.

Mynd 14: Á tveimur stöðum í Eskifelli valda klettabelti vandræðum. Á báðum stöðum mætti gera stíginn greiðfærari með því að hlaða tröppur.

Stikun nýrra leiða:

Hugmyndir hafa komið upp um að stika tvær stuttar tengileiðir. Önnur er um 2,5-4 km löng og tengir leiðirnar um "Flumbrugil" og Viðibrekkusker við jeppaveginn á Kjarrdalsheiði. Hin leiðin er um 2,5 km löng og tengir stíginn sem endar upp á Múlakoll við stíginn sem liggur frá Múlaskála í Egilssel. Þoka og rigning komu í veg fyrir að þessar tvær leiðir væru stikaðar sumarið 2010. Stikur sem voru ætlaðar til að merkja leiðina upp á Múlakoll voru notaðar til að stika leið í Tröllakróka.

Almennt er þó stefnt að því að halda stikuðum leiðum í lágmarki og stika t.d. engar leiðir á háa fjallatinda. Stikur veita stundum falskt öryggi en einnig er erfitt að halda þeim við, sérstaklega á svæðum þar sem sauðfé notar þær til að klóra sér á. Á fjöllum ættu menn frekar að nota öryggistæki eins og GPS.

9.2 Sjálfboðastarf sumarið 2010

Ólíkt því sem hefur tíðkast síðustu árin var ekki unnið neitt sjálfboðaliðastarf í Lónsöræfum sumarið 2010. Gert er ráð fyrir að sumarið 2011 verði þörf á því að fá 4-5 sjálfboðaliða í vikutíma til að vinna nokkur verkefni, ef leyfi fyrir framkvæmdunum fæst hjá landeigendum. Helstu verkefni, sem þeir gætu unnið sumarið 2011 eru:

- breikka stíga, höggva þrep í líparítklappir (víða, m.a. í Gjögri, við Víðagil)
- lagfæra göngustíga, sem runnið hefur úr (m.a. í Leiðartungum)
- hlaða tröppur (í Eskifelli)
- e.t.v. aðstoða við uppsettingu á skiltum (í grennd við Egilssel)

2. VIÐAUKI. SKÝRSLA LANDVARÐAR Á HÖFN

Vatnajökulsþjóðgarður

- skýrsla landvarðar á Höfn -

Við Heinabergslón. Mynd: Rannveig E.

- tímabilið 1. júní – 31. ágúst -

2010

Efnisyfirlit

Heinabergssvæðið	bls. 1
- Bílastæði	bls. 1
- Göngustígar	bls. 1
- Salerni	bls. 1
- Merkingar	bls. 2
- Lokun vegslóða	bls. 2
- Utanvegaakstur	bls. 2
- Vegagerð	bls. 2
- Girðing við Heinabergsbæinn	bls. 2
- Gamla réttin	bls. 2
- Fornminjar	bls. 3
- Tóftir gamla bæjarins	bls. 3
- Gagnaöflun, þjóðsögur og örnefni	bls. 3
- Skilti við "Gömlu brú"	bls. 3
Áningastaðir	bls. 4
- Almennt	bls. 4
- Hrollaugshólar	bls. 4
- Fallastakkanöf	bls. 4
- Bílastæði við veg upp að Skálafellsjökli	bls. 5
- Minnisvarði við Skálafell	bls. 5
- Eskey	bls. 5
- Fláajökull	bls. 6
- Haukafell	bls. 6
Samantekt um áningastaði	bls. 7
- Litlir ruslapokar	bls. 7
- Stórir ruslapokar	bls. 7
- Bílar	bls. 8
- Tími	bls. 8
- Slæm umgengni	bls. 9
Jöklasýning og Upplýsingamiðstöð	bls. 9
- Húsnæði og vinnuaðstaða	bls. 9
- Slys	bls. 10
- Talningar	bls. 10
- Kvartanir	bls. 10
- Opnunartími	bls. 10
- Sala minjagripa	bls. 10
- Samskipti við ferðaþjónustuaðila	bls. 10
- Jöklasýningin	bls. 11
Verkfæri og áhöld	bls. 12
Lokaorð	bls. 12

Skýrsla landvarðar á Höfn

Tímabil 1. júní – 31. ágúst

Vinnusvæði: Heinabergssvæðið, Upplýsingamiðstöðin á Höfn og áningastaðir við Þjóðveg 1.

Heinabergssvæðið

Bílastæði.

Fjögur bílastæði voru merkt og afmörkuð með steinum við Heinabergslón og eitt við gamla bæinn í Heinabergi.

Bílastæði við Heinabergslón. Myndir: Rannveig E.

Göngustígar

Við Heinabergslón voru afmarkaðir og lagðir göngustígar frá bílastæði við salernishús að salernishúsi og upp á útsýnishæð þar sem vel sést yfir lónið.

Við gamlabæ var kindagata sem liggur frá bílastæði að gamlabæ breikkuð og slegin með sláttuorfi.

Gönguleið að útsýnishæð við Heinabergslón

Salerni.

Við Heinabergslón var tekið í notkun þurrsalerni, dálítill vinna var lögð í að lagfæra frágang þess í umhverfinu, auk þess sem settar voru upp merkingar utan á klósetthúsið og leiðbeiningar um notkun innan á veggi þess. Samskonar leiðbeiningar voru einnig settar á veggi klósetthússins við Flájökul.

ATH !!!Eftir er að lagfæra frárennslislögn frá tank undir húsinu, færa þarf afrennslisrörið neðar, þannig að það nemi við botn tanksins.

Setja þarf upp brúsa með handþvottaspritti við klósettið, búið er að kaupa sprittið en eftir er að finna einhværn haldara sem brúsinn passar í. Þegar þessum lagfæringum er lokið, þarf að fá heilbrigðisfulltrúa til að votta salernið.

Leiðbeiningar um notkun þurrsalerna

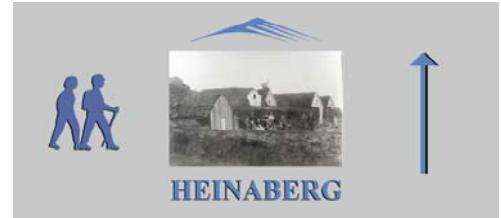
Helga Davids
við þurrsalernið
við Heinabergslón.
Mynd: Rannveig E.

Merkingar

Settir voru upp 8 niðurgrafnir vegvísar auk lítilla merkinga sem límdar voru á steina.

Auk þess var sett plata á bakhlið skiltisins við þjóðveg við Molbakkahraun.. Þessir staðir voru merktir:

1. Við Línuveg við Austurland
2. Við veg vestur að Kolgrímu
3. Við vegamót þegar komið er af brú
4. Við horn á Flateyjargirðingu
5. Við vegamót línuvegar og vegar að Heinabergslóni
6. Við vegamót Heinabergslóns og Heinabergsbæjar
7. Við vegamót þar sem ekið er að Heinabergsbæ
8. Við bílastæði þar sem gönguleið að Heinabergsbæ byrjar.

Upphaf gönguleiðar að Heinabergsbæ

Lokun vegslóða

Lokað var vegslóðum á stóru hjöllunum við Heinabergslón með steinum. Einnig var lokað vegslóðum við gömlu rétt og fækkað vegslóðum heim að gamlabæ, þannig að aðeins er um einn slóða að ræða.

Utanvegaakstur.

Rakað var yfir nokkur hjólför á aurnum á leiðinni inn að Heinabergslóni. Þann 12. júlí var búið að spóla upp stóru malarhjallana við Heinabergslón og þar komin áberandi hjólför. Rakað var yfir hjólförin og slóðunum var lokað betur með stærri steinum.

Vegagerð

Vegslóðinn frá aðalvegi að Heinabergsbænum var nokkuð grýttur og ógreiðfær litlum bílum. Stórir steinar voru plokkaðir upp úr vegslóðanum og notaðir til að afmarka hann þar sem þess þurfti og til að afmarka bílastæði við Heinabergsbænn.

Girðing við Heinabergsbænn

Við Heinabergsbænn eru tvær girðingar í einkaeign. Efri girðingin er heilleg, og í hana hefur verið gróðursett dálítið af trjáplöntum. Neðri girðingin sem er í eigu Páls Ingvarssonar frá Flatey, liggur niðri á stórum kafla. Páll hefur gefið leyfi til að girðingin verði fjarlægð.

Gamla réttin

Framan við Heinaberg er gömul fjárrétt sem notuð var af bændunum í Flatey og Merkurbæjunum í Suðursveit.

Dálítið er af ónýtum spýtum sem þarf að fjarlægja og einnig eru á svæðinu gamlar ónýtar girðingar. Aðal staurarnir í réttinni eru myndarleg rekaviðartré, sem mættu standa áfram, á þá mætti festa fróðleik um réttina. Eitthvað er til af myndum á Skálafelli síðan réttað var í þessari rétt.

Járntunna við gömlu réttina. Mynd: Rannveig E.

Fornminjar

Framan við Heinabergsfellið eru nokkrir steinar og telja menn að þarna geti verið merkar fornminjar. Svæðið hefur verið merkt með staur af Fornminjavernd ríkisins, staurinn er orðin lúin og snjáður og gefur ekki til kynna að þarna sé neitt merkilegt. Búið er að keyra í gegnum steinaþyrpinguna. Gyrða þyrfti þetta svæði af með léttari girðingu og merkja upp á nýtt.

Fornminjar við Heinaberg. Myndir: Rannveig E.

Tóftir gamla bæjarins

Tóftirnar gamla bæjarins sjást ennþá mjög greinilega og túngarðurinn umhverfis urtagarðinn framan við bæinn. Til er ljósmynd af bænum sem tekin var rétt áður en hann fór í eyði og einnig góðar lýsingar af húsaskipan. Gott er gera sér grein fyrir húsaskipan þegar horft er yfir téttirnar af klettinum fyrir ofan bæinn.

Gagnaöflun, þjóðsögur og örnefni.

Dálítið er til af þjóðsögum, og örnefnum sem tengjast þessu svæði sem gaman væri að skoða nánar. Má þar nefna:

Myllukofalækur er austur af bænum, þar á að hafa verið kornmylla og þar eru téttir.

Álfanes er vestur af bænum og við það stór tjörn.

Í Steinbogabotni býr tröllkona sem er systir tröllskessunnar í Fláfjalli.(Sigfús Sigfússon III 265-6)

Sagnir eru til um álfkonu í Heinabergi

(Skaftellskar þjóðsögur, Huldufólk á Austurlandi)

Skilti við “Gömlu brú”

Bygging brúarinnar yfir Heinabergsvötn var á sínum tíma merkilegur áfangi í samgöngusögu héraðsins. Unnin var tillaga efni á skilti sem standa á við brúna og safnað nokkrum gömlum myndum af fólk á ferðum yfir stórfljót. Fá þarf vegagerðina til að setja þungatakmörkunarskilti við brúna svo að ekki sé hætta á að of stórir bílar fari yfir hana.

Heinabergsvatnabré, mikil samgöngubót á sínum tíma.
Mynd í eigu Menningarmiðstöðvar Hornafjarðar.

Áningastaðir

Almennt

Farið var reglulega á nokkra viðkomustaði ferðamanna og áningastaði við þjóðveginn og þar hreinsað rusl og lagað til. Á áningastöðunum leituðu ferðamenn til landvarðar til að fá ýmsar upplýsingar og létu í ljós ánægju með umhirðu staðanna. Alls var farið fimm sinnum á hvern áningastað. Haldin var skrá yfir magn af rusli, umgengni og umferð á hverjum stað.

Hrollaugshólar

Fallegur áningastaður stutt frá Jökulsárlóni. Margir stoppa þarna til að borða nestið sitt eða til að hlaupa upp á hæðina og taka mynd af Breiðamerkurjökli og Fellsfjalli. Þarna er líka oft tjalað framan við klettana. Í upphafi sumars var þarna margra ára uppsafnaður rusla vandi.

Landeigendur, Sveitarfélagið og landvörður tóku höndum saman og fjarlægðu fiskiker sem rusl hafði safnast í árum saman og landvörður fínhreinsaði brekkurnar sunnan í móti sem þaktar voru misgömlum klósettpappír og tilheyrandi.

Hrollaugshólar

Dags	Litlir ruslapokar	Stórir ruslapokar	bílar	tími (mín)	Slæm umgengni
9.jún	0	3	4	180	10
22.jún	1	0	3	60	6
5.júl	0,1	0	1	15	1
20.júl	0,5	0	2	30	6
6.ágú	1	0	1	45	8

Hvitflekkótt grasbrekka við Hrollaugshóla. Mynd:Rannveig E.

Fallastakkanöf

Lítill áningastaður rétt vestan við Hestgerði. Þar er vinsælt að stoppa og umgengni þar er nokkuð góð, þó þyrfti að venja fólk af því að kúka á bak við klettinn við hliðina á borðinu og koma fólki í skilning um að ávextir og matarafgangar eru líka rusl og hverfa ekki strax.

Epli eru líka rusl og hverfa ekki strax.
Mynd: Rannveig E.

Fallastakkanöf

Dags	Litlir ruslapokar	Stórir ruslapokar	bílar	tími (mín)	Slæm umgengni
9.jún	0,5	0	2	30	5
22.jún	0,5	0	0	30	5
5.júl	0,1	0	1	15	2
20.júl	0,5	0	0	20	5
6.ágú	1	0	1	30	7

Bílastæði við veg upp að Jöklaseli

Bílastæðið er upphafsstæður jeppa og snjósleðaferða á Skálafellsjökul. Þarna fara margir um og bíða í einhvern tíma. Miðað við þann mannfjölda sem er á þessu svæði, má umgengnin teljast nokkuð góð. Tel að þennan stað ætti að setja í forgang næst þegar byggja á salerni við þjóðveginn. Í húsinu gæti einnig verið aðstaða fyrir starfsmann til að veita upplýsingar um jöklaverðir og aðgengi að jöklum og fjallendi í nágreninu.

Bílastæði við Jöklasel

Dags	Litil ruslapokar	Stórir ruslapokar	bilar	tími (mín)	Slæm umgengni
9.jún	2	0	3	30	5
22.jún	0,25	0	7	20	3
5.júl	0,25	0	1	15	2
20.júl	3	0	8	40	5
6.ágú	1	0	9	30	6

Minnisvarði við Skálafell

Tölувart er um að fólk stoppi á þessum stað. Umgengni er nokkuð góð, enda er staðurinn líttill og alveg við þjóðveginn.

Skálafell

Matarafgangar. Mynd:Rannveig E.

Eskey

Mjög vinsæll áningastaður. Gert var við borð sem var orðið lúið og þurfti að skráfa saman upp á nýtt. Göngustígur upp að fræðsluskiltum er mjög mikið gengin og er við það að blása upp. Hann þyrfti að "hvíla" og útbúa annan aðeins vestar.

Lúið borð við Eskey.
Mynd: Rannveig E.

Eskey

Dags	Litil ruslapokar	Stórir ruslapokar	bilar	tími (mín)	Slæm umgengni
9.jún	0,25	0	1	30	5
22.jún	0,25	0	2	60	3
5.júl	0	0	0	15	1
20.júl	1	0	1	30	8
6.ágú	0,5	0	5	20	1

Fláajökull

Ótrúlega vinsælt svæði. Búið er að koma fyrir þurrklósetti sem er mikið notað. Gönguleið var lögð frá efra bílastæði að jöklinum fyrir nokkrum árum. Nú hefur jökullinn hopað mjög mikið, gönguleiðin að jöklinum er grýtt og mætti lagfæra og gera greiðfærari. Verðugt verkefni fyrir sjálfboðaliða. Bílastæði við enda garðsins þyrfti að afmarka betur, til að stöðva akstur inn á öldurnar, en þar er dálítið um hjólför.

Vegna hinnar miklu umferðar sem var þarna inneftir í sumar var vegurinn orðin nokkuð holóttur í lok sumars. Næsta sumar þyrfti að huga að því að rykbinda veginn svo fínefnin rjúki ekki úr honum. Almennt er umgengni á svæðinu góð.

Fláajökull

Dags	Litlir ruslapokar	Stórir ruslapokar	bílar	tími (mín)	Slæm umgengni
9.jún	0	0,5	1	45	4
21.jún	0,5	0	3	60	3
5.júl	0,2	0	4	80	1
20.júl	0	1	3	40	1
6.ágú	0	0,5	11	45	1

Sængurföt viðruð við Fláajökul. Mynd: Rannveig E.

Haukafell

Land í eigu Skógræktarfélags A-Skaftfellinga. Mikið er um að fólk komi þangað til að tjalda og fara í gönguferðir. Oft er gengið þaðan og inn að Fláajökli. Mikið kemur af rusli í ruslatunnurnar, sem sýnir hvað umferðin er mikil. Umgengni er nokkuð góð.

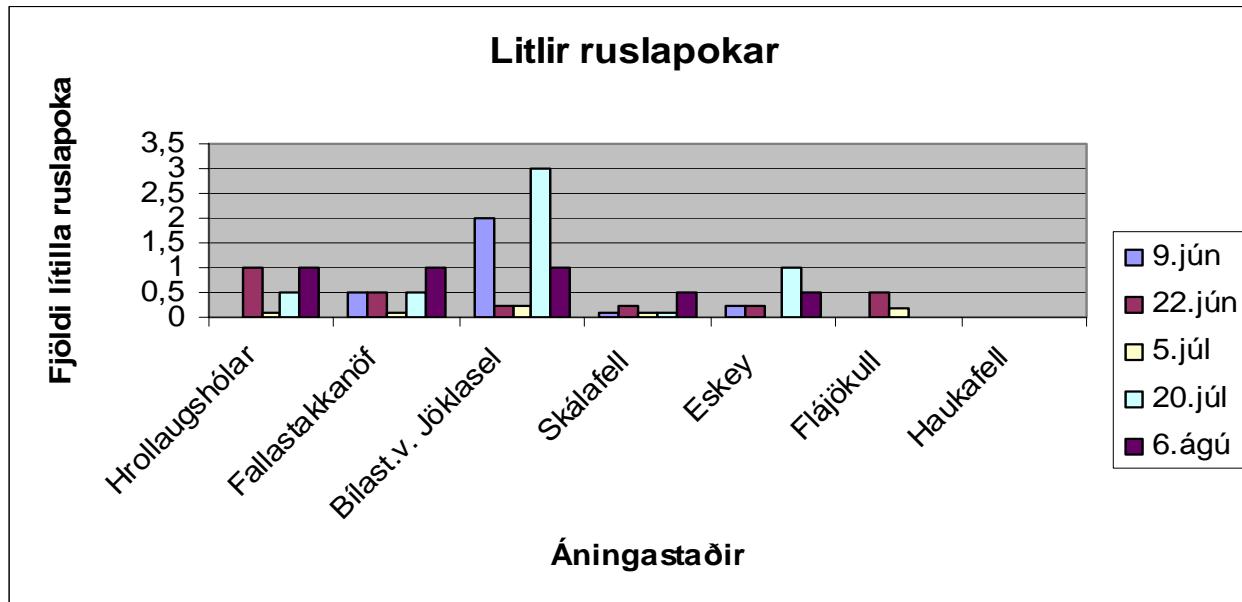
Haukafell

Dags	Litlir ruslapokar	Stórir ruslapokar	bílar	tími (mín)	Slæm umgengni
9.jún	0	4	1	45	3
21.jún	0	4	1	80	2
5.júl	0	2	4	60	4
20.júl	0	3	0	30	2
6.ágú	0	5	1	30	1

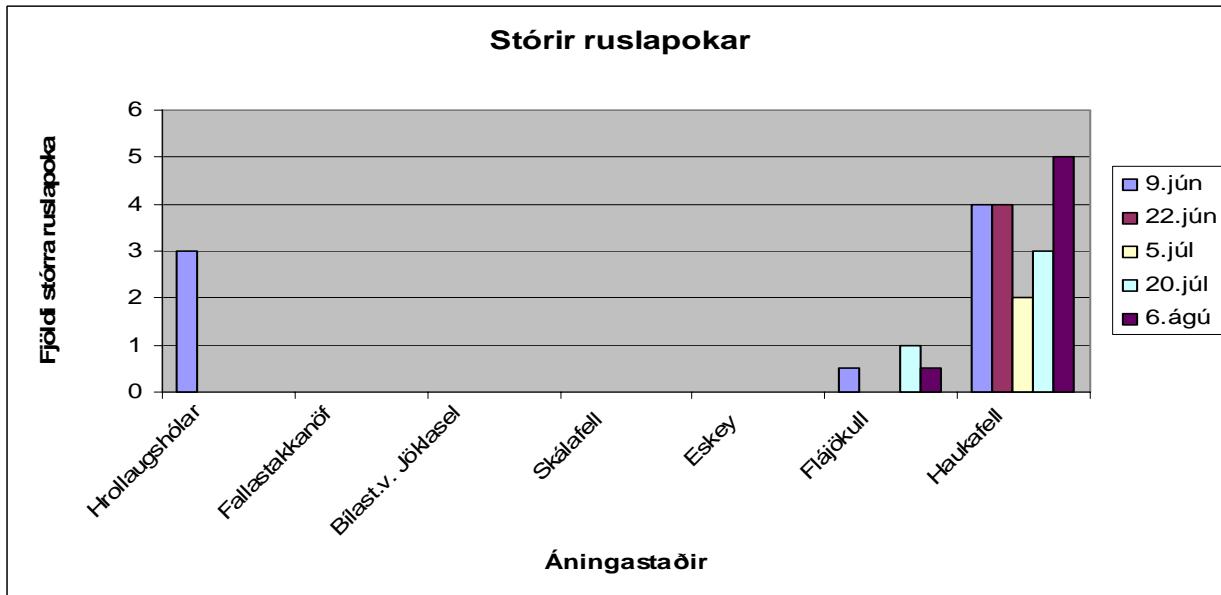

Afrakstur ruslaferðar á alla áningastaðina. Mynd: Rannveig E.

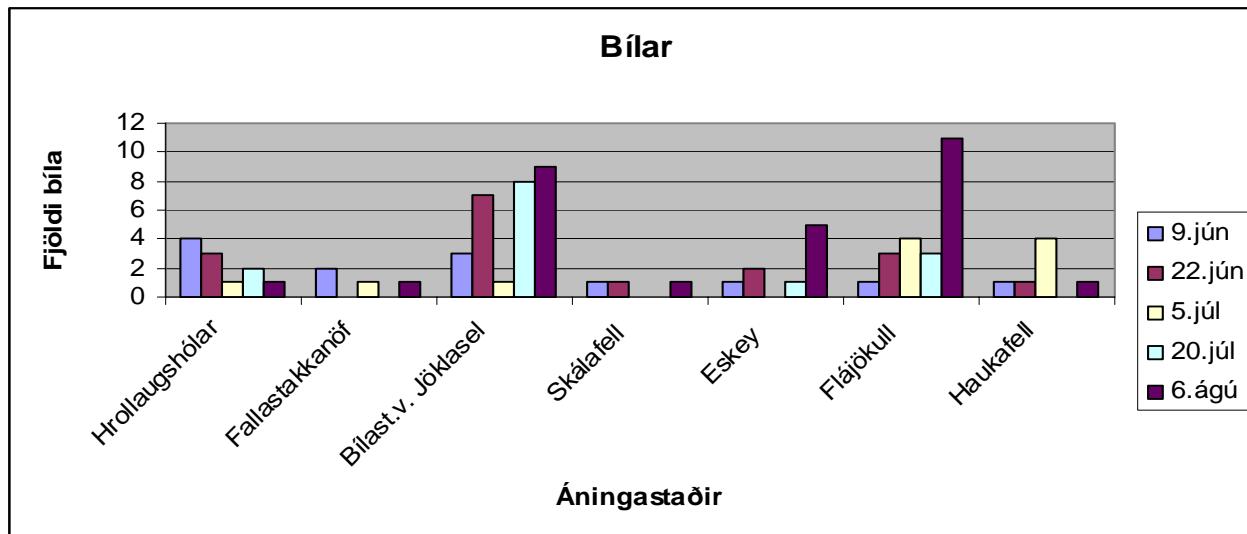
Samantekt um áningastaði

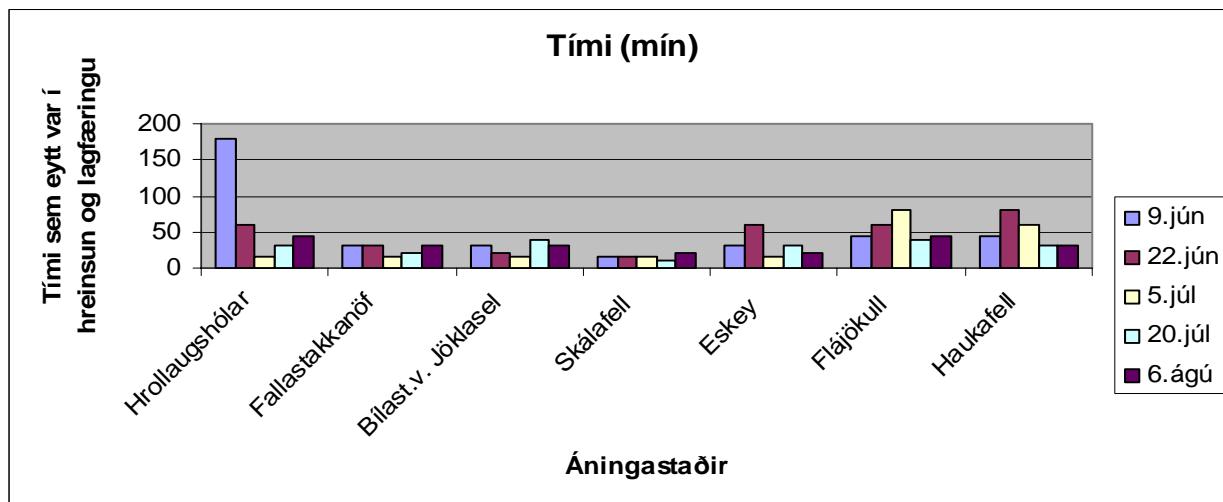
Á þessari mynd sést að bílastæðið við Jöklasel sker sig dálítið úr, enda er umferðin þar mun meiri en á hinum áningastöðunum. Haukafell kemst ekki á blað vegna þess að þar var rusl eingöngu í stórum ruslapokum.

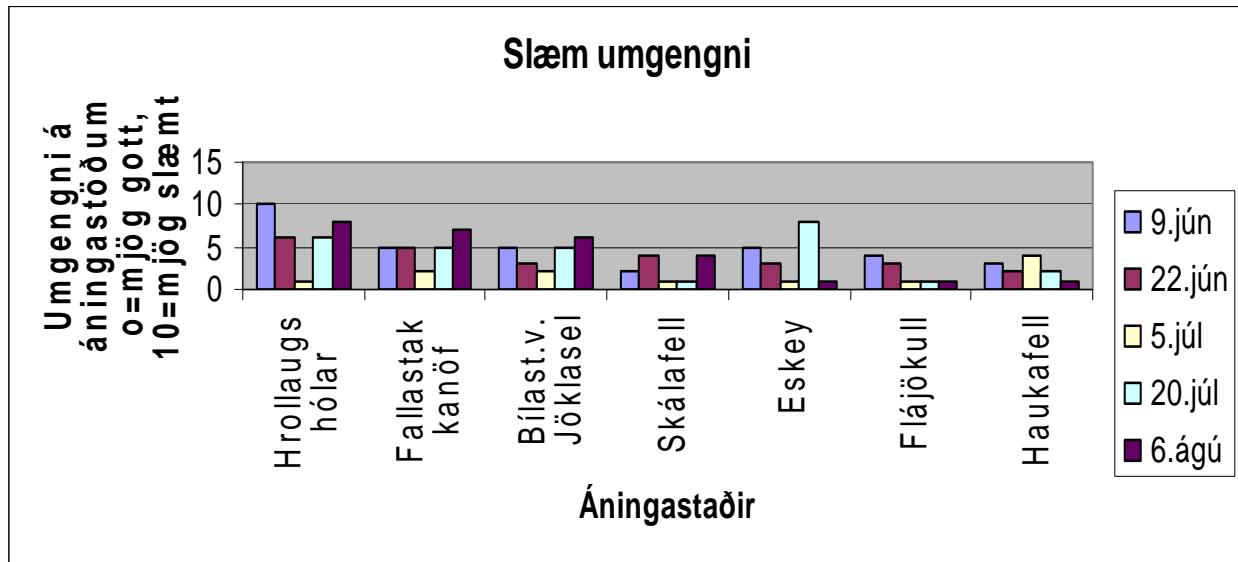
Hér sker Haukafell sig úr með langmesta ruslið, enda dvelur fólk þarna oft í lengri tíma. Dálítið safnaðist einnig af rusli í ruslatunnu salernishúss við Fláajökul. Í fyrstu ferðinni var mikið af margra ára gömlu rusli við Hrollaugshóla, eftir að það hafði verið hreinsað varð umhirða svæðisins mun léttari.

Það er greinilegt að fólk notar áningastaðina við þjóðveginn mjög mikið, undantekningalaust var t.d. bíll við Eskey þegar landvörður ók framhjá, enda er svæðið þar farið að láta á sjá vegna átroðnings. Bílastæðið við Jöklasel er með langflestu bílana en það var misjafnt eftir því á hvaða tíma dags landvörður var á ferð. Umferðin við Fláajökul kom á óvart, þar var umgengnin nokkuð góð og fólk ið dreifðist á nokkuð stórt svæði. Athygli vekur hve fáir bílar eru í Haukafelli en þaðan kom langmesta ruslið. Líkleg skýring er að þar er fólk líklega meira á kvöldin og um helgar.

Á þessu línuriti sést hve löngum tíma var eytt í ruslatínslu og umhirðu á hverjum stað. Mikil vinna var að hreinsa svæðið í kringum Hrollaugshóla í fyrstu ferðinni. Minnisvarðinn við Skálafell sker sig úr á þessari mynd, þar var umgengnin oftast góð og svæðið lítið og afmarkað. Við Fláajökul þurfti að fara á efta bílastæðið við endann á garðinum, og tína rusl af litlum bílastæðum á garðinum. Í Haukafelli þurfti að tæma ruslatunnur á tveimur stöðum, auk þess að yfirfara klósettin. Eskeyjarsvæðið var yfirleitt auðvelt að þrífa, en dálítinn tíma tók að skrúfa saman borðið.

Þetta mat er nokkuð huglægt, þó koma Flájökull og Haukafell áberandi vel út, sérstaklega ef tekið er tillit til þess fólksfjölða sem þar fer um. Hafa ber þó í huga að ekki þarf marga sóða til að subba út lítinn áningastað.

Jöklasýning og Upplýsingamiðstöð

Húsnaði og vinnuaðstaða

Jöklasýningin og Upplýsingamiðstöðin eru staðsettar í gamla kaupfélagshúsinu að Hafnarbraut 30. Staðsetningin er mjög góð, húsið er miðsvæðis í bænum og auðvelt að vísa til vegar í bænum út frá því. Í byrjun júní var bílastæðið við Svalbarð malbikað og tröppur hússins voru lagfærðar. Var það mikil andlitslyfting fyrir húsið og aðkomuna að því. Settar voru korkplötur á veggi í afgreiðslunni til að hengja á auglýsingar og veggspjöld. Áður hafði verið notað kennaratyggjó sem ekki virkaði sem skyldi Vinnuaðstaða fyrir starfsfólkinið var útbúin í handavinnustofunni og þar var einnig bæklingalagerin geymdur. Vinnuaðstaðan var rúmgóð og nægt rými, þó að tveir væru á vakt. Par sem plássið í afgreiðslunni var frekar lítið voru notaðar fartölvur fyrir gesti. Um mitt sumar var skipt um vinnutölvu en sú gamla var mjög hægvirk. Á álagstínum var það hamlandi að aðeins einn sími var fyrir starfsfólk og að posinn var á sömu línu, þannig að ekki var hægt að nota posann og símann samtímis. Posinn var einnig mjög hægvirkur og mynduðust oft flöskuhálsar í afgreiðslunni þegar hópar voru að koma á sýninguna. Þegar skólastarfið hófst um 20. ágúst var pakkað saman í handavinnustofunni og minnkaði þá rýmið fyrir upplýsingamiðstöðina. Engar tölvur voru fyrir ferðamenn, og aðstaðan fyrir starfsfólk svo lítil að tæplega gátu tveir unnið í einu.

Vinnuaðstaðan eftir 20. ágúst. Mynd: Rannveig E.

Slys

Eftir að tröppurnar höfðu verið móraðar og pússaðar var neðsta þrepið sem er nokkur skref frá hinum samlitt stéttinni og lítið áberandi. Einn ferðanaður datt þarna og meiddist á öxl, starfsfólkið kom honum til aðstoðar og fylgdi honum á Heilsugæslustöðina, þaðan sem hann var svo fluttur á Sjúkrahúsið á Norðfirði. Eftir slysið fengu starfsmenn vinnuskólan til að mála gula rönd á þrepið.

Búið að mála gula rönd á neðsta þrepið.
Mynd: Rannveig E.

Talningar

Reynt var að telja fjölða þeirra sem komu í húsið, annarsvegar á Upplýsingamiðstöðina og hinsvegar á Jöklasýninguna. Þessar talningar voru mjög ómarkvissar og tilviljanakenndar og stundum var svo mikið að gera klukkutínum saman að ekki vannst tími til talninga. Heppilegra væri að hafa sjálfvirkan teljara í aðaldyrunum og svo annan t.d í stiganum upp á loft.

Kvartanir

Snemmsmars kom erlendur ferðamaður og sagði frá óviðeigandi framkomu starfsfólks við Jöklasel. Ákveðið var að útbúa lokaðan kassa og eyðublað þar sem ferðamenn gætu sett í kvartanir eða hrós til ferðaþjónustuaðila. Kassinn var settur á vegginn fyrir ofan gestatölvurnar. Kassinn var opnaður í lok ágúst, í honum voru 3 hrós til starfsfólks Upplýsingamiðstöðvarinnar og 1 til starfsmanns Vatnajökull travel.

Framhlið kassa undir kvartanir.

Opnunartími

Frá 1. júní til 31. ágúst var opið frá kl. 10.00 – 18.00. Deila má um hvort þessi opnunartími er nógu langur en mikið var um það að fólk kæmi og tæki í hurðarhúninn milli 18.00 og 19.00 þegar starfsfólk var að ganga frá og loka. Margir voru óánægðir yfir því að komast ekki inn á Jöklasýninguna á þessum tíma því að í einhverjum ferðahandbókum stendur að Jöklasýningin sé opin til kl. 21.00. Mikilvægt er að svona upplýsingar séu réttar.

Sala minjagripa

Lítið seldist af minjagripum í sumar, nema póstkortin sem alltaf renna út eins og heitar lummur. Það kom mér á óvart þegar ég fór að vinna í Skaftafelli í september hve mikil sala er þar í minjagripum, fatnaði, bókum og nánast hverju sem er. Skýringin á þessum mikla mun gæti hugsanlega verið hið mikla rými sem vörurnar fá í Skaftafelli, en á Jöklasýningunni er mjög þróngt þar sem vörusalan er. Heyrst hefur um áform um breytingu á anddyri Jöklasýningaránnar. Vonandi tekst að gera rýmið opnara og meira aðlaðandi. Ég tel einnig nauðsynlegt að upplýsingamiðstöðin sé opin hluta úr degi allt árið. Tel að vel rekin upplýsingamiðstöð skili sér í meiri og betri ferðaþjónustu.

Samskipti við ferðaþjónustuaðila

Það kom á óvart hve lítil samskipti voru á milli ferðaþjónustuaðila og starfsfólks upplýsingamiðstöðvarinnar. Að mínu mati er mikilvægt að starfsfólk upplýsingamiðstöðvarinnar sé vel upplýst um það, hvað er í boði hjá ferðaþjónustuaðilum og að ferðaþjónustuaðilar séu duglegir að koma sínum upplýsingum á framfæri. Heimsóknir til ferðaþjónustuaðila gætu verið gagnlegar.

Jöklasýningin

Á Jöklasýningunni er margt sem þarf að fara að endurnýja og mikið af upplýsingum sem þarf að uppfæra.

Heiti veggspjálda á neðri hæð sem þarf að uppfæra.

1. Veggspjald sem sýnir stærð þjóðgarðsins
2. Veggspjald um þjóðgarða og friðlýst svæði
3. Veggspjald um fyrirhugaða stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs
4. Veggspjald um Þjóðgarðinn í Skaftafelli
5. Veggspjald um stærð jöklar á Íslandi og vatnsmagn
6. Í ríki Varnajökuls, stærð Skaftafellsþjóðgarðs

Hlutir á efri hæð sem þyrfti að laga

1. Kælir í íshelli, það er ekki trúverðugt að koma inn í íshelli þar sem er mollulegt loft og 25° hiti
2. Í íshelli heyrist hljóð í einhverjum mótor sem truflar umhverfishljóðin í íshellinum.
3. Hurð í neyðarútgangi er föst og ekki hægt að opna.
4. Bæta mætti við nýrri loftmynd af Jökulsárlóni sem sýnir stærð lónsins í dag. Gott dæmi um hlýnun jarðar.
5. Maðurinn í dúnúlpunni þyrfti að fá nýrri föt. Semja þyrfti við fyrirtæki sem selja útvistarfot að skaffa árlega nýjan fatnað sem er í takt við það sem menn eru að nota í jöklafærðum hverju sinni.
6. Fara þyrfti yfir rýmingu hússins með starfsfólki og eldvarnarfulltrúa í upphafi hvers sumars.

Veggspjöld á Jöklasýningu sem mætti endurnýja. Myndir: Rannveig E.

Pennan jöklafara mætti klæða upp á nýtt.
Mynd: Rannveig E.

Verkfæri og áhöld

Í upphafi tímabils voru keypt ýmis verkfæri sem nauðsynlegt var talið að landvörðurinn hefði til afnota. Keypt voru: Álkarl, malarskófla, hrífa, naglbítur, hamar og slaghamar.

Annað sem ég tel nauðsynlegt að hafa með í bílnum, sem er nokkurs konar vinnustaður á hjólum. Málband, myndavél, sími, skiptilykill, skrúfjárn og skrúfbitasett.

Önnur verkfæri sem voru notuð í sumar:

Kítissprauta, hallamál, rafmagnsborvél og sög.

Lokaorð

Þegar litið er til baka yfir sumarið í heild er ég nokkuð sátt, þó að ýmislegt hefði mátt fara betur.

Tel ég að þetta sé aðeins fyrsta skrefið í farsælu samstarfi þjóðgarðsins, ferðaþjónustuaðila og sveitarfélagsins. Skipuleggja hefði mátt vaktirnar á

Upplýsingamiðstöðinni þannig að ég hefði tekið heilsdagsvaktir þar. Það að vera að vinna hálfan daginn á Upplýsingamiðstöðinni og hálfan daginn inn við Heinaberg er nokkuð ódrjúgt þar sem tveir klukkutímar fara í akstur. Með betra skipulagi hefði mátt spara mikinn akstur og nýta tímann betur. Þrátt fyrir slitróttan vinnutíma er ég sátt við það sem náðist að framkvæma í sumar á Heinabergssvæðinu, sem er óumdeilanlega eitt af fallegustu svæðum á landinu.

Séð yfir Heinabergsjökul. Mynd: Rannveig E.

Skrifað í september 2010

Rannveig Einarsdóttir

3. VIÐAUKI. SAMANTEKT UM GÖNGULEIÐIR Í SKAFTAFELLI

Gönguleiðir í Skaftafelli

skilgreindar gönguleiðir
ástand gönguleið og tillögur um úrbætur
flokkun/samsetning göngustíga

samantekt í desember 2010
Guðmundur Ögmundsson

Skilgreindar gönguleiðir

Nýtt gönguleiðakort fyrir Skaftafell er í bígerð og fyrirhugað að það komi út á fyrri hluta ársins 2011. Á kortinu verður leitast við að stýra ferðamönnum um svæðið á þann hátt að þeir rekist sem minnst á hvern annan. Þannig verða leiðarlýsingar og uppástungur með þeim hætti að sem víðast er gengið í sömu stefnu. Samhliða þessu þarf að skipta út eldri leiðarvísum og merkingum og setja í staðinn nýjar merkingar sem taka mið af framansögðu. Markmið þessa alls er að auka ánægju þeirra sem ganga um Skaftafell. Um leið er vonast eftir að álag á umhverfi minnki þar sem síður þarf að stíga út af leið þegar mæst er.

Ekki er um róttækjar breytingar að ræða og gönguleiðir í grunninn þær sömu og áður. Helsta viðbótin eru tvær skilgreindar söguslóðir sem leiða gesti milli sögustaða og menningarminja innan Skaftafells, en þær nýta að öllu leyti eldri gönguleiðir. Eftirtaldar gönguleiðir verða því skilgreindar í Skaftafelli:

S1 Jökulslóð (Skaftafellsjökull) 3,7 km

Skaftafellsstofa – Skaftafellsjökull - Skaftafellsstofa

S2 Svartifoss/Sjónarsker/Sel 5,3 km

Skaftafellsstofa – Svartifoss – Sjónarsker – Sel – Skaftafellsstofa

S3 Skaftafellsheiði 15,5 km (óstaðfest)

Skaftafellsstofa – Sjónarsker – Skerhóll – Gemludalur – Gláma – Sjónarnípa – Austurbrekkur – Skaftafellsstofa

S4 Kristínartindar 2 km (óstaðfest)

Gemludalur – Kristínartindar - Gláma

S5 Sjónarnípa 6,4 km

Skaftafellsstofa – með Eystragili – Sjónarnípa - Austurbrekkur – Skaftafellsstofa

S6 Svartifoss/Sjónarnípa 7,4 km

Skaftafellsstofa – Svartifoss – Sjónarnípa – Austurbrekkur – Skaftafellsstofa

M1 Bæjarstaðarskógur 13 km (vantar nákvæmari mælingu) (5 klst.)

Skaftafellsstofa – Magnúsarfoss – Snið – Grjóthóll – Bæjarstaðarskógur – Götugil - Skaftafellsstofa

M2 Morsárjökull 20,6 km (6 - 7 klst.)

Skaftafellsstofa – Magnúsarfoss – Snið – Grjóthóll – Morsárjökull – Hrafnagil - Skaftafellsstofa

M3 Kjós 28,5 km (10 - 12 klst.)

Skaftafellsstofa –Magnúsarfoss – Snið – Grjóthóll – Kjós – Bæjarstaðarskógur – Götugil – Skaftafellsstofa

H1 Söguslóð styrti (Lambhagi/rafstöð/Sel/Magnúsarfoss/Skaftafellsstofa) 4 km (óstaðfest)

Skaftafellsstofa – Lambhagi – rafstöð – Sel – Magnúsarfoss – Skaftafellsstofa

H2 Söguslóð lengri 15 km (óstaðfest)

Skaftafellsstofa – Lambhagi – rafstöð – Magnúsarfoss – Sel – Sjónarsker – Bæjarstaðarskógur – Vatnadrekinn – Skaftafellsstofa

Ástand gönguleiða

S1 Jökulslóð (Skaftafellsjökull)

Vegalengd: 3,7 km (hringleið)

Áætlaður göngutími: 1½ klst.

Gráðun gönguleiðar: 1

Leiðarlýsing:

Frá Skaftafellsstofu er malbikaður stígr eftir jökulaurunum neðan Skaftafellsheiðar langleiðina að Skaftafellsjökli. Þar sem stígrinn endar tekur við stikuð slóð að öldu framan við jökul þar sem sett hefur verið upp upplýsingaskilti sem varar við þeim hættum sem kunna að leynast við jökulinn. Ennfremur stendur til að setja þar fræðsluskilti. Þegar gengið er til baka er farin sama leið að næstu öldu (jökulmörk 1980). Þar er þá hægt að velja stikaða slóð sem liggar í suðurátt og síðan vestur að Skaftafellsstofu og þannig fara hringleið um jökulaurana.

Ástand gönguleiðar:

Malbik er víða tekið að brotna upp og er full þörf á að lagfæra það. Nálægt enda malbikaða stígsins hefur grjót fallið á stíginn úr hlíðum Skaftafellsheiðar og er hættá á frekara grjóthruni þar. Til að bregðast við því hefur verið stikuð leið sem sneiðir hjá hættusvæðinu og svo áfram í beinu framhaldi langleiðina að jökli. Æskilegt væri að byggja upp þess nýju leið og malbika hana þannig að hjólastólfært verði að upplýsingaskiltum á öldu framan jöklus.

Tillögur um úrbætur:

- ⑩ Fylla í þar sem malbik hefur brotnað upp. Þetta ætti að vera hægt að gera snemma í vor.
- ⑩ Byggja þarf upp malbikaðan stíg um núverandi hjáleið og alla leið að síðustu öldu framan jöklus, en sú leið er u.b.b. 520 metra löng. Það verk er kostnaðarsamt og þarf að leita eftir styrk til framkvæmdarinnar.
- ⑩ Fræðsluskilti

S2 Svartifoss/Sjónarsker/Sel

Vegalengd: 5,3 km (hringleið)

Áætlaður göngutími: 2 klst.

Gráðun gönguleiðar: 1

Leiðarlýsing:

Gengið er upp í heiðina frá miðju tjaldsvæði og áfram yfir Eystragil á göngubrú. Áfram er haldið framhjá Hundafossi og enn ofar er komið að Magnúsarfossi. Þaðan er haldið áfram upp uns komið er að hæð nokkurri sem af fæst gott útsýni til Svartafoss. Til að upplifa umgjörð fossins að fullu er hins vegar ráðlagt að halda áfram niður í gilið þar til komið er að fossinum. Áfram er gengið upp úr gilinu að vestanverðu og sveigt til norðurs upp að Sjónarskeri. Þar er útsýnisskífa með örnefnum þeirra fjölmörgu fjalla og

tinda sem fyrir augu ber. Frá Sjónarskeri er gengið eftir aflögðum vegslóða að Seli. Frá Seli er heimreiðinni fylgt að Bæjargili, þaðan í Lambhaga og áfram meðfram tjaldsvæði að Skaftafellsstofu.

Ástand gönguleiðar og athugasemdir:

Gönguleiðin frá Skaftafellsstofu að Svartafossi er að öllum líkindum sú fjölfarnasta í Skaftafelli. Þrátt fyrir mikla umferð er ástand stígsins víðast hvar gott og hjálpar til að trjágróður í jaðri stígsins sér til þess að ekki er hægt að víkja af honum með góðu móti. Trjágróðrinum sleppir hins vegar að mestu þegar komið er ofan Magnúsarfoss og þar eru farnar að troðast niður moldargötur beggja vegna stígsins þrátt fyrir að hann sé jafnbreiður og áður.

Engin ein eiginleg leið er um útsýnishól við Svartafoss. Meta þarf hvort stýra eigi umferð fólks þar betur. Af hólnum er mjór stígur í sneiðingi niður í gilið að fossinum. Meta þarf hvort nauðsynlegt sé að gera hann greiðfærari fyrir þá sem eiga erfitt með að fóta sig í hallanum. Tröppur hafa verið útbúnar úr basaltstuðlum til að auðvelda uppgöngu að vestanverðu við Svartafoss. Þar hafa þó stuðlar hrunið í leiðina og torvelda umferð.

Í láginni neðan Sjónarskers safnast vatn í stíginn og verður þar mjög blautt í rigningum og leðjukennt þegar frost fer úr jörðu. Aðstæður þar eru með þeim hætti að sennilega er betra að leysa það með trépollum heldur en framræsingu. Frá Seli að Bæjargili er gengið eftir heimreiðinni að Seli og Hæðum. Huga þarf að því hvort ekki sé mögulegt að færa umferð gangandi af veginum með því að leggja nýja leið neðan vegarins.

Byggðir hafa verið trépallar til að auðvelda uppgöngu úr Eystragili. Hátt er upp í fyrsta þrep, 30 cm, en það er innan viðmiðunarmarka. Ahugandi er samt að laga það því augljós merki er um að sumir sneiði hjá þrepinu og fari inn á pallinn til hliðar við það. Huga þarf að útsýnispöllum við Hundafoss; gróður þar er undir álagi vegna átroðnings og meta þarf hvort öryggi sé ábótavant.

Tillögur um úrbætur:

- ⑩ Lagfæra tröppurnar við Eystragil þannig að auðveldara sé að stíga upp í fyrsta þrep, t.d. með því að setja steinhellu fyrir framan þrepíð.
- ⑩ Flytja göngubrúna um 20-50 metra frá fossinum og gera nýja leið upp að vestanverðu í gilinu, þannig að hægt sé að gráða leið S2 sem auðvelda.
- ⑩ Girða þarf af göngustíginn frá Magnúsarfossi áleiðis að Svartafossi þar sem farnir eru að myndast slóðar utan brautar.
- ⑩ Byggja göngupall í kvosinni neðan Sjónarskers.
- ⑩ Setja kaðal framan við teljara þar sem fólk fer upp brekkuna til að skoða hann – þar hefur gróður skemmst af troðningi.

S3 Skaftafellsheiði

Vegalengd: 15,5 km (?)hringleið)

Áætlaður göngutími: 5 klst.

Gráðun gönguleiðar: 2

Leiðarlýsing:

Gengið er upp í heiðina frá miðju tjaldsvæði og áfram yfir Eystragil á göngubrú. Áfram er haldið framhjá Hundafossi og enn ofar er komið að Magnúsarfossi. Gengið er yfir Stóralæk á brú og þaðan áfram upp með Bæjargili að vestanverðu þar til komið er á Vesturheiði. Þaðan er stuttur gangur að Sjónarskeri. Áfram er gengið upp fyrir Skerhól og þaðan á Nyrðrihnauka og slóðinni fylgt þar sem hún liggar ofan

Gemludals. Gengið er fyrir Kristínartinda þar til komið er að Glámu. Þaðan liggur leið niður að Sjónarnípu og um Austurbrekkur að tjaldsvæði.

Ástand gönguleiðar og athugasemdir:

Á leiðinni frá Sjónarskeri á Nyrðrihnauka eru mikil vandræði tengd rigningum og leysingum, því vatn vill grafa þar rásir í gönguleiðina. Sjálfboðaliðar á vegum UST hafa unnið mikið starf þar sem leiðin liggur um Skerhól, en ekki er ljóst hvernig takast á við vandamálið milli Skerhóls og Nyrðrihnauka.

Frá Glámu að Sjónarnípu er gönguleiðin í fyrstu ógreinileg þar sem hún liggur um flögubergsmela og þar er full nauðsyn á að stika þéttar en gert er í dag. Eins þarf að ákveða hvort ekki þurfi að afmarka leiðina betur, t.d. með því að færa grjótflysar úr leiðinni þannig að slóðin verði sýnilegri; eins og staðan er auðvelt að villast útaf slóðinni. Þar neðar tekur við meira gróðurlendi með þykkari jarðvegi. Þar eru vandamál vegna vatnsrása í slóðinni sem og að víða eru að myndast nýjir stígar til hliðar við þann upphaflega. Sjálfboðaliðar UST unnu þar í sumar að endurbótum á kaflanum næst Sjónarnípu og lítur sað kafli öllu betur út núna en ekki verður fullreynt með hann fyrr en eftir leysingar næsta vor.

Djúpur skorningur skilur að melana og gróðurlendið. Þar mætti gjarnan koma einföld göngubrú.

Tillögur um úrbætur:

- ⑩ Auðkenna betur leiðina milli Glámu og Sjónarnípu, bæði með stikum og svo tilfærslu á grjóti í gönguleiðinni.
- ⑩ Brúa skorninginn ofan Sjónarnípu.
- ⑩ Prepa leiðina upp á Fremri-Hnauk frá Skerhól.

S4 Kristínartindar

Vegalengd: 2 km (?)

Áætlaður göngutími: 1½ klst.

Gráðun gönguleiðar: 3

Leiðarlýsing:

Gengið er af leiðinni um Skaftafellsheiði í skarð ofan Gemludals og þaðan upp bratta skriðu og kletta á topp tindanna. Þar er gott að hafa göngustafi. Sama leið er farin til baka í skarðið og svo áfram í fjallshlíðinni vestanverðri þar til komið er að Glámu. Þar sameinast slóðin leiðinni um Skaftafellsheiði á ný. Leiðin er óstikuð.

Ástand gönguleiðar og athugasemdir:

Leiðin á Kristínartinda liggur um ljósgrýtisskriður og er greinileg slóð í skriðunum. Lítið er hægt að eiga við hana og engin ástæða til. Hins vegar þarf að merkja betur upphaf leiðarinnar sem og tengingu hennar aftur inn á slóðinu um Skaftafellsheiði við Glámu.

Tillögur um úrbætur:

- ⑩ Auðkenna betur þar sem leiðir mætast ofan Gemludals og við Glámu.

S5 Sjónarnípa

Vegalengd: 6,4 km (hringleið)

Áætlaður göngutími: 2½ klst.

Gráðun gönguleiðar: 2

Leiðarlýsing:

Gengið er upp í heiðina frá miðju tjaldsvæði og upp með Eystragili að austanverðu um Gildrusker þar til komið er að Sjónarnípu. Til baka er gengið um Austurbrekkur að tjaldsvæði. Helstu kostir þessarar leiðar eru glæsilegt útsýni til Kristínartinda, Hrútfjallstinda og Öræfajökuls og eftir því sem nær dregur opnast útsýni yfir Skaftafellsjökull fyrir göngumanni.

Ástand gönguleiðar og athugasemdir:

Sumarið 2009 unnu sjálfboðaliðar á vegum UST við endurbætur á leiðinni um Austurbrekkur. Eru nú víða trépallar þar sem áður voru há uppstig og vandamál vegna vatnsrennslis. Er sú leið síðan vel greiðfær flestum göngumönnum og engrar sérstakra úrbóta þörf fyrr en komið er að Sjónarnípu. Við Sjónarnípu þarf að bæta merkingar og laga gatnamótin þannig að rökréttar og greinilegar leiðir liggi í þrjár áttir. Setja upp staur sem vísar í þrjár áttir: Kristínartindar, Svartifoss, Skaftafell (i). Frá þeim staur þarf svo að svo að stika og lagfæra legg að leiðinni niður um Austurbrekkur. Eins þarf að laga leiðina sem liggur vestur af Sjónarnípu að Svartafossi. Hún fer um Gildrusker sem eru grýttir melar og engin ein greinileg slóð þar. Mætti gjarnan tína grjót úr slóðinni þannig að hún verði augreindari og menn gangi eina götu þar um.

Tillögur um úrbætur:

- ⑩ Merkja gatnamót við Sjónarnípu þannig að auðséð verði hvar og hvert leiðir liggja.
- ⑩ Laga leiðina að Austurbrekki með tilfærslu grjóts og stikum.
- ⑩ Laga leiðina um Gildrusker; færa grjót til hliðanna og mynda þannig eina slóð. Bæta við stikum.

S6 Svartifoss/Sjónarnípa

Vegalengd: 7,4 km (hringleið)

Áætlaður göngutími: 3 klst.

Gráðun gönguleiðar: 2

Leiðarlýsing:

Frá miðju tjaldsvæði er gengið upp í heiðina og áfram yfir Eystragil á göngubrú. Þaðan er haldið framhjá Hundafossi og enn ofar er komið að Magnúsarfossi. Áfram liggur leiðin upp uns komið er að gróðurlausum kolli sem af fæst gott útsýni til Svartafoss. Þaðan er genginn stígur til austurs neðan Oddaskers, yfir Eystragil á göngubrú, og áfram um Gildrusker að Sjónarnípu. Til baka er gengið um Austurbrekkur að tjaldsvæði.

Ástand gönguleiðar og tillögur um úrbætur:

Þessi leið samanstendur að mestu leyti af leiðum S2 og S5. Undanskilinn er tengistígur frá nafnlausum hól við Svartafoss austur yfir Eystragil. Sá stígur er í góðu ásigkomulagi og engrar sérstakra aðgerða þörf.

M1/M2/M3 Morsárdalur (að efri

göngubrú yfir Morsá)

Vegalengd: 6,1 km

Áætlaður göngutími: 2 klst.

Gráðun gönguleiðar: 2

Leiðarlýsing:

Frá tjaldsvæði er gengið upp í heiðina austan Gömlutúna og áfram yfir Eystragil á göngubrú. Áfram er haldið framhjá Hundafossi og enn ofar er komið að Magnúsarfossi. Gengið er yfir Stóralæk á göngubrú og þaðan göngustíg sem liggur upp í Vesturheiði. Við tekur gamall vegslóði og síðan stígur sem liggur um Snið og Grjóthól og áfram niður að Morsá.

Ástand gönguleiðar og athugasemdir:

Frá Magnúsarfossi liggur leiðin upp brattann stíg sem síðan sameinast gömlum vegslóða frá Seli að Sjónarskeri. Þrep í stígnum auðvelda göngu. Í sumar voru þrepin lagfærð og möl borin í stíginn. Er hann því í góðu ásigkomulagi.

Þegar komið er á gamla vegslóðann er honum fylgt vestur í heiðina þar til komið er að stíg sem liggur um Snið að Grjóthól. Mikil vinna hefur verið lögð í uppbyggingu trépalla á þeirri leið sem og framræsingu vatns. Mikið er af lausu smágrjóti í vegslóðanum þar sem hann liggur neðan Sjónarskers en auðvelt er að fjarlægja það. Frá Grjóthól er leiðin nokkuð grýtt þar sem stöðugt rennur yfir hana í leysingum. Þar eru nokkrir grýttir farvegir.

Tillögur um úrbætur:

⑩ Færa smágrjót úr veginum neðan Sjónarskers út í kantana.

⑩ Setja upp söguslóðarskilti, t.d. við Grjóthól.

M1 Bæjarstaðarskógur

Vegalengd: 13 km

Áætlaður göngutími: 4-5 klst.

Gráðun gönguleiðar: 2

Leiðarlýsing:

Stikuð slóð er þvert yfir Morsárdal frá efri brúnni yfir Morsá yfir í Bæjarstaðarskóg.

Ástand gönguleiðar og tillögur um úrbætur:

Slóðin er alla jafna greiðfær en getur orðið torveld yfirferðar í miklum rigningum og leysingum – farvegir sem alla jafna eru vatnslausir geta orðið að stórám á skömmum tíma. Sama á við leiðina sem liggur fyrir framan Réttargil og Vestragil. Erfitt er hins vegar um úrbætur vegna mikilla vatnavaxta sem breyta farvegum og ryðja burt mannvirkjum.

Til stendur að stika slóð í veturnar úr Bæjarstaðarskóg nánast beina leið yfir sandinn að göngubrú við Götugil og er viðbúið að þeirri slóð þurfi eitthvað að sinna næsta sumar; tína grjót úr slóðinni og fjarlægja lúpínu.

Hjólreiðar eru leyfilegar á þessari leið.

Tillögur um úrbætur:

⑩ Stika leið yfir sandinn frá Réttargili að Götugili.

- ⑩ Saga trjágreinar sem slúta inn á slóðina um skóginn.
- ⑩ Slá lúpínu í slóðinni.
- ⑩ Setja upp söguslóðarskilti við Bæjarstaðarskóga og bæta merkingar almennt.

M2 Morsárjökull

Vegalengd: 20,6 km

Áætlaður göngutími: 6-7 klst.

Gráðun gönguleiðar: 2

Leiðarlýsing:

Frá brú yfir Morsá liggur slóð um Skorar í gegnum birkiskóga og að Morsárjöklum.

Ástand gönguleiðar og athugasemdir:

Stígurinn á undir högg að sækja þar sem Morsáin brýtur úr bökkum sínum og heggur þar í hann skörð. Þar af leiðandi eru farnar að myndast ýmsar hjáleidir sem bregðast þarf við. Ryðja þarf nýja leið í gegnum skóginn aðeins ofan við núverandi leið. Sú leið er á að giska um 150 metrar, dagsverk fyrir hóp landvarða/sjálfboðaliða. Jafnframt þarf að ganga mun lengra fram í að klippa trjágreinar við slóðina þannig að hún verði greiðfærari. Þar sem birkigróðrinum sleppir þarf að stika betur, helst alla leið að móbergs-grettistökum við lónið framan jökuls (eða jafnvel að gamla brúarstæðinu).

Tillögur um úrbætur:

- ⑩ Ryðja nýja leið á um 150m kafla í trjágróðrinum.
- ⑩ Grisja duglega slóðina þar sem hún liggur milli trjáa.
- ⑩ Stika betur síðasta kaflann að jökullóninu.
- ⑩ Merkjast endastöð (Morsárjökull?).
- ⑩ Setja göngubrú yfir Morsá við lónið.

M3 Kjós 10

Vegalengd: 28,5 km

Áætlaður göngutími: 8-10 klst.

Gráðun gönguleiðar: 2

Leiðarlýsing:

Frá göngubrú yfir Morsá er gengið eftir aurum Kjósarlækjarins þar til komið er í Kjós. Ekki markar fyrir slóð og leiðin er óstikuð.

Ástand gönguleiðar athugasemdir:

Áður lá slóð í hlíðum Háls áleiðis í Kjós en sú slóð er nú komin á kaf í trjágróður og ófær. Því þurfa þeir sem vilja í Kjós að ganga eftir aurum Kjósarlækjar og markar ekkert fyrir þeirri leið. Eitthvað er um að göngumenn kvarti undan því að leiðin í Kjós sé óstikuð en erfitt er að bæta úr því þar sem vatn flæðir um aurana í vatnavöxtum, breytir leiðinni og sópar stikum í burtu. Hins vegar mætti gjarnan ákvarða og auðkenna upphafsstæði leiðarinnar þar sem hún greinist frá leiðinni í Bæjarstaðarskóga.

Áður var líka göngubrú á Morsá skammt sunnan jökullónsins sem tengdi leiðina að Morsárjöklum við Kjós. Brúna tók af fyrir nokkrum árum þegar ísjakar ruddust niður ána. Mikil bót væri að fá nýja brú á sama stað; þá fengist hringleið um Morsárdal. Hengibrú gæti verið ódýr og góður kostur.

Tillögur um úrbætur:

- ⑩ Marka betur upphaf leiðar.
- ⑩ Göngubrú yfir Morsá.

H1 Söguslóð styttri / H2 Söguslóð lengri

Vegalengd: 4 km

Áætlaður göngutími: 1½ klst.

Gráðun gönguleiðar: 1

H2 Söguslóð lengri

Vegalengd: 14 km

Áætlaður göngutími: 5 klst.

Gráðun gönguleiðar: 2

Leiðir H1 og H2 samanstanda af öðrum sem áður hefur verið lýst og því ekki gerð sérstök grein fyrir þeim hér.

Merkingar

Þeir fjölmörgu stígar og slóðar sem finnast í Skaftafelli skera hvern annan og því er nauðsynlegt að hafa vegvísa á krossgötum. Hugmyndin er sú að skipta út þeim sem fyrir eru og bæta við þar sem vantar, og notast þá við lerkistaura sem finna má í sameiginlegri handbók Vatnajökulsþjóðgarðs, Þingvallajónþjóðgarðs, Umhverfisstofnunar og Ferðamálastofu.

Lerkistaura þarf að setja upp á eftirfarandi stöðum:

- 1) Í Austurbrekkum; leggur að Sjónarnípu um Austurbrekkur
- 2) Í Austurbrekkum; leggur að Sjónarnípu um Eystragil
- 3) Við Magnúsarfoss austan Bæjargils
- 4) Á hól ofan Svartafoss austan Bæjargils
- 5) Við Svartafoss
- 6) Við Eystragil þar sem leiðir að Svartafossi, Sjónarnípu og Austurbrekkum skerast
- 7) Við Sjónarnípu
- 8) Við Glámu
- 9) Ofan Gemludals
- 10) Við Sjónarsker
- 11) Neðan Sjónarskers þar sem leiðin skerst við Svartafoss
- 12) Við Magnúsarfoss vestan Bæjargils
- 13) Þar sem leiðin í Morsárdal mætir leiðinni í Sel og upp niður í átt að Lambhaga
- 14) Þar sem leiðin í Morsárdal mætir leiðinni að Sjónarskeri og Svartafossi
- 15) Vestan Sjónarskers þar sem leiðin í Morsárdal liggur
- 16) Við Grjóthól
- 17) Vestan Morsár við Grjóthól
- 18) Vestan Morsár við Götugil
- 19) Í Bæjarstaðarskógi við upphaf leiðar í Kjós
- 20) Við upphaf gönguleiðar að Skaftafellsjökli (kominn)
- 21) Við jökulöldu (1980) framan Skaftafellsjökuls þar sem leiðir greinast

Flokkun/samsetning gönguleiða

Gróflega má skipta gönguleiðum í þrjá flokka: Stíga, troðnar slóðir og ótroðnar leiðir. Stígar er þá manngerð gönguleið, með einkennandi þáttum á borð við smíðaða göngupalla, ofaníburð, malbik og svo framvegis. Troðin slóð er leið sem myndast hefur í tímans ráð við umferð manna eða dýra og er að litlu leyti mótuð af mannshöndinni. Ótroðin leið er ekki greinileg á yfirborði en liggur um landslag þar sem hentugast er að ganga. Stígar, slóðir og leiðir geta verið ýmist stikaðar eða óstikaðar.

Mörkin á milli stígs og slóðar geta verið óljós, rétt eins og mörkin á milli slóðar og leiðar. Því eru ríkjandi einkenni látin ráða í þeirri flokkun sem hér fylgir yfir helstu stíga, slóðir og leiðir í Skaftafelli.

Stígar:

- ⑩ Frá Skaftafellsstofu langleiðina að Skaftafellsjökli
- ⑩ Frá Skaftafellsstofu að Austurbrekkum
- ⑩ Frá Austurbrekkum að Lamhaga
- ⑩ Frá Lamhaga upp með Bæjargili að vestanverðu um Vesturheiði að Grjóthól í Morsárdal (og af honum leggir að Sjónarskeri, Seli og Svartafossi)
- ⑩ Úr Austurbrekkum með Eystragili að Sjónarnípu
- ⑩ Frá Sjónarnípu um Austurbrekkur að tjaldsvæði
- ⑩ Frá tjaldsvæði upp Austurbrekkur yfir Eystragil að Svartafossi
- ⑩ Frá nafnlausum hól við Svartafoss í austur yfir Eystragil
- ⑩ Frá Götugilsbrú að Sandaseli

Troðnar slóðir:

- ⑩ Frá Sjónarskeri um Skaftafellsheiði að Sjónarnípu
- ⑩ Af Skaftafellsheiði ofan Gemludals á Kristínartinda og niður að austanverðu við Glámu
- ⑩ Frá efri-Morsárbrú að Morsárjökli
- ⑩ Frá efri-Morsárbrú í Bæjarstaðarskóg
- ⑩ Frá efri-Morsárbrú að Götugilsbrú
- ⑩ Frá malbikuðum stíg að Skaftafellsjökli
- ⑩ Frá jökulöldu 1980 að Skaftafellsstofu

Ótroðnar leiðir:

- ⑩ Úr Bæjarstaðarskóg í Kjós
- ⑩ Úr Bæjarstaðarskóg að Skeiðarárjökli

4. VIÐAUKI. UPPLÝSINGASTÖÐVAR Á SUÐURSVÆÐI SUMARIÐ 2010

Upplýsingastöðvar á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs sumarið 2010

Skálafell – Hoffell – Hólmur - Höfn

INNGANGUR

Suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs nær frá Lómagnúpi í vestri í Lón í austri. Suðursvæðið hefur nokkra sérstöðu innan þjóðgarðsins þar sem tiltölulega stutt er frá hringveginum að þjóðgarðinum á stórum hluta svæðisins. Sömuleiðis er byggðin í Sveitarféluginu Hornafirði rétt við þjóðgarðsmörkin. Suðursvæðið er mjög fjölsótt af ferðamönnum og margir íbúar byggja afkomu sína að miklu eða öllu leyti á þjónustu við ferðamenn. Margar aðkomuleiðir eru að þjóðgarðinum og landsvæði utan jöкла sem eru innan þjóðgarðsmarka eru dreifð frá Skaftafelli í vestri að Hoffelli í austri, en einnig hefur Vatnajökulsþjóðgarður haft umsjón með friðlandinu í Lónsöræfum. Innan Vatnajökulsþjóðgarðs eru svæði sem eru ný í þjóðgarði og þarfust kynningar, uppbyggingar og eftirlits. Þar sem ferðajónustuaðilar eru með starfsemi sína rétt við þessi nýju landsvæði þótti álitlegt að leita samstarfs við þá um upplýsingagjöf fyrir þjóðgarðinn. Þeir aðilar sem gerðir voru samningar við eru jafnframt eigendur lands innan þjóðgarðsins og þekkja því vel til svæðisins. Þá var einnig gerður samstarfssamningur við Jöklasýninguna á Höfn um sameiginlegan starfsmann.

FORSAGA

1. Vatnajökulsþjóðgarður, skýrsla ráðgjafarnefndar Umhverfisráðuneytisins

Í skýrslu ráðgjafarnefndar Umhverfisráðuneytisins frá 2006, um undirbúning og stofnun Vatnajökulsþjóðgarðs er sett fram metnaðarfull áætlun um stofnun og rekstur þjóðgarðsins. Þar kemur fram sú skoðun ráðgjafarnefndarinnar að markmið stofnunar Vatnajökulsþjóðgarðs muni ekki nást nema tryggð sé sú uppbygging þjónustunets sem lögð er fram í skýrslunni. Í skýrslunni er lagt til að gerðir verði þjónustusamningar við rekstraraðila sem fyrir eru á svæðunum um að sinna upplýsingagjöf um þjóðgarðinn á svokölluðum upplýsingastöðvum. Einnig er lögð fram forgangsröðun í uppbyggingu þjónustunetsins fyrir fyrstu fimm ár hans og er þar gert ráð fyrir að gerður verði samningur á öðru ári við Skálafell eða Hala og á fimmta ári við Hoffell. Einnig var lagt til að gestastofa yrði reist á Hornafirði á fjórða starfsári.

2. Lög, reglugerð og stjórnunar- og verndaráætlun Vatnajökulsþjóðgarðs

Í lögum um Vatnajökulsþjóðgarð er það nýstárlegt miðað við aðra þjóðgarða á Íslandi að landsvæði innan hans getur verið í eigu annarra aðila en íslenska ríkisins með samþykki landeigandans og viðkomandi sveitarstjórnar. Í lögunum er einnig tekið fram að árlega skuli svæðisráð viðkomandi svæðis og stjórn þjóðgarðsins halda fund með landeigendum til að fjalla um málefni þjóðgarðsins. Í reglugerð þjóðgarðsins er kveðið á um þríþætt markmið þjóðgarðsins þar sem eitt markmiða með friðlýsingunni er að styrkja byggð og atvinnustarfsemi í nágenni þjóðgarðsins.

Í tillögu stjórnar að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir Vatnajökulsþjóðgarðs er eftirfarandi ákvæði í kafla 9.4.4 um þjónustusvæði:

Utan þjóðgarðs er gert ráð fyrir samstarfi þjóðgarðs og einkaaðila um eftirfarandi þjónustu á eftirtöldum stöðum:

- **Skálfell**, um upplýsingagjöf og eftirlit með Hjallanesi og Heinabergssvæði.
- **Hólmur**, upplýsingagjöf og eftirlit við Fláajökul og á Heinabergssvæðinu.
- **Hoffell** og/eða Miðfell, upplýsingagjöf og eftirlit.
- **Lón, upplýsingagjöf.**

Auk þessa er gert ráð fyrir að upplýsingagjöf verði á Höfn allt árið á vegum þjóðgarðsins.

SAMSTARFSSAMNINGAR 2010

Sumarið 2010, sem er þriðja rekstrarsumar þjóðgarðsins voru gerðir samstarfssamningar um upplýsingagjöf við þrjá ferðaþjónustuaðila á suðursvæðinu, í Skálafelli, Hólmi og Hoffelli. Þá var einnig gerður samstarfssamningur við Jöklasýninguna/upplýsingamiðstöðina á Höfn um upplýsingagjöf og var þar landvörður í hálfu starfi.

Á tveimur svæðum þar sem um ný svæði innan þjóðgarðsins í einkaeign er að ræða var gert ráð fyrir að landeigendur á þeim stöðum taki jafnframt þátt í að móta tillögur að uppbyggingu svæðisins ásamt starfsmanni þjóðgarðsins og tekur liðurinn “Annað” á þeim hluta. Eftirfarandi eru efnisatriði samningsins:

Gerðar voru eftirfarandi kröfur til verktaka varðandi upplýsingagjöf:

- Verktaki, tekur að sér að sinna upplýsingagjöf fyrir verkkaupa frá 1. júní – 1. september 2010 skv. meðfylgjandi verklýsingu þar um.
- Merki Vatnajökulsþjóðgarðs og kort af þjóðgarðinum verði sýnilegt á vegg eða móttökuborði þar sem upplýsingar eru veittar ásamt táknerki upplýsingagjafar [I] og aðstöðu fyrir bæklinga þjóðgarðsins.
- Starfsmenn þekki til laga, reglna þjóðgarðsins og Stjórnunar- og verndaráætlunar hans.
- Starfsmenn þekki til á nærsvæði sínu og geti leiðbeint gestum um ferðaleiðir, afþreyingu og gisti möguleika.
- Starfsmenn þekki til alls Vatnajökulsþjóðgarðs og geti leiðbeint fólkum um ferðaleiðir og gisti möguleika innan hans.
- Framvísað verði skriflegu samþykki annarra landeiganda og/eða annarra hlutaðeigandi aðila um að viðkomandi sinni upplýsingagjöf fyrir þjóðgarðinn sumarið 2010 og nýti til þess tilgreint húsnæði.
- Ef verktaki rekur einnig þjónustufyrirtæki (t.d. gisting, veitingasala) eða býður upp á gönguferðir eða aðra afþreyingu á eigin vegum, skal vera ljóst að í þeim tilfellum sé hann

ekki á vegum Vatnajökulsþjóðgarðs.

Skyldur verkkaupa, Vatnajökulsþjóðgarðs:

- Gerir grein fyrir þeim aðilum sem sjá um upplýsingagjöf fyrir þjóðgarðinn á heimasíðu sinni og setur tengil þeirra á heimasíðu Vatnajökulsþjóðgarðs sé þess óskað.
- Leggur til upplýsingagögn, nauðsynleg kort og bækur sem nýtast við upplýsingagjöfina.
- Leggur fram upplýsingapakka fyrir þá sem munu sjá um upplýsingagjöf þar sem fjallað verður um þjóðgarðinn í heild, helstu ferðaleiðir, áfangastaði, lög, reglugerð og Stjórmunar- og verndaráætlun þjóðgarðsins m.a.
- Skv. samningi þessum og verklýsingu greiðir verkkaupi verktaka X kr. vegna upplýsingagjafar. Greiðslan er vegna afnota af húsnæði og upplýsingagjafar um þjóðgarðinn skv. ofangreindum ákvæðum. Ekki koma til frekari greiðslur nema um það sé samið sérstaklega.

Annað:

- Sumarið 2010 starfar á svæðinu landvörður á vegum Vatnajökulsþjóðgarðs, sem mun sinna eftirliti á hluta Suðursvæðis þjóðgarðsins.
- Starfsmenn þjóðgarðsins og verktaki móta sameiginlega tillögu að verkefnum á svæðinu t.d. umfangi eftirlits, ferðaleiðum og merkingum. Landvörður og/eða sjálfboðaliðar á vegum þjóðgarðsins vinna svo eftir þessum tillögum um sumarið. Tillögur verði skráðar og staðsetningar skilta, merkinga og framkvæmda hnittsettar.
- Tengiliður við Vatnajökulsþjóðgarð í daglegum störfum er X starfsmaður Vatnajökulsþjóðgarðs.

Tengiliðurinn vinnur samantekt um svæðið í lok tímabilsins í samstarfi við viðkomandi landeiganda. Þar verður gerð grein fyrir þeim framkvæmdum sem unnið var að um sumarið og tillögur fyrir næsta ár mótaðar. Skoðað verður hvort merkingar séu rétt staðsettar og skili tilskildum árangri. Ástand ferðaleiða er einnig metið sem og hvort endurmetsa þurfi staðsetningu þeirra.

FRAMKVÆMD SAMNINGSINS

Þjóðgarðsvörður og/eða starfsmenn hitti þá aðila sem samningur var gerður við um upplýsingagjöf í byrjun sumars, fóru með þeim yfir samninginn og afhentu þeim gögn sem nýtast við upplýsingagjöfina og afrit af lögum og reglugerð þjóðgarðsins ásamt korti af þjóðgarðinum á spjaldi til að hengja upp á vegg (Viðauki). Upplýsingapakkinn sem fyrirhugað var að afhenda samkvæmt samningnum var ekki fullbúinn (og er raunar enn verið að vinna í honum) þannig að til að byrja

með var vísað á heimasíðu þjóðgarðsins þar sem mikið af þeim upplýsingum er að finna. Einnig var aðilum ljóst að sjálfsgagt væri að hafa samband við tengiliðinn við þjóðgarðinn hvenær sem væri, en Guðmundur Ögmundsson var tengiliður við Hoffell og Helga Davids við Skálafell og Hólm. Settur var tengill inn á heimasíður allra aðilanna á heimasíðu þjóðgarðsins, í umfjöllun um svæðin.

EFTIRFYLGNI

Það verður að segjast að eftirfylni með samningnum og samskipti við upplýsingastöðvarnar hefðu mátt vera meiri í sumar. Verður það að nokkru leyti að skrifast á skort á skipulagi af hálfu þjóðgarðsins sem svo stafar einnig af tímaskorti vegna fría starfsmanna. Ekki er þó svo að skilja að engin samskipti hafi verið á milli aðila en Guðmundur fór t.d. með sjálfboðaliða í Hoffell og Skálafell til að stika og laga gönguleiðir í samvinnu við landeigendur þar. Einnig fór hann með skilti í Hoffell. Ekki tókst að ljúka við gerð upplýsingaefnis fyrir upplýsingastöðvarnar, en það er í vinnslu og er reyndar einnig hugsað fyrir starfsfólk í upplýsingamiðstöðvunum í Skaftafelli og á Höfn.

Í samningnum er gert ráð fyrir því tengiliðir við Skálafell og Hoffell vinni samantekt um það í lok tímabilsins í samstarfi við viðkomandi landeiganda þar sem gerð verður grein fyrir þeim framkvæmdum sem unnið var að um sumarið og tillögur fyrir næsta ár mótaðar. Þessi vinna hefur ekki farið fram ennþá en stefnt er að því að ganga í það sem fyrst á næsta ári.

Regína Hreinsdóttir þjóðgarðsvörður og Helga Davids starfsmaður hittu aðila í upplýsingagjöf í Hólmi í október til að fara yfir sumarið og þeirra sýn á þetta samstarf. Fram kom ánægja þeirra með að samstarf væri hafið við þjóðgarðinn og einnig lýstu þau yfir ánægju sinni með störf Rannveigar, landvarðar suðursvæðisins, síðasta sumar. Það kom einnig fram í máli þeirra að þau myndu gjarnan vilja annast landvörsu og/eða eftirlit í nágrenni sínu. Þá lögðu þau áherslu á að merkingar yrðu bættar og að sem fyrst yrði lagaður vegur að Heinabergssvæðinu austan Hólmsáar.

Þá var gott samstarf við upplýsingamiðstöðina á Höfn og er að finna ágætis samantekt Rannveigar Einarsdóttur landvarðar á Höfn um sumarið 2010, þar sem hún lýsir meðal annars starfi sínu á Jöklasýningunni/upplýsingamiðstöðinni þar sem hún vann hálfan daginn.

MAT OG REYNSLA AF SAMSTARFINU

Árangur þessa samstarfs um upplýsingagjöf hefur ekki verið mældur formlega. Lærdomur sem við getum dregið af sumrinu er þó sá að til að samstarfið skili sem bestum árangri væri gott að koma á föstum samskiptum milli þjónustuaðila og tengiliða þjóðgarðsins, sem gætu þá verið t.d. einu sinni í viku og ef menn hafa ekki tök á að hittast, þá í formi símtals. Samt sem áður fundum við

tvímælalaust fyrir meiri tengingu við þessi svæði innan þjóðgarðsins sem og upplýsingamiðstöðinni á Höfn.

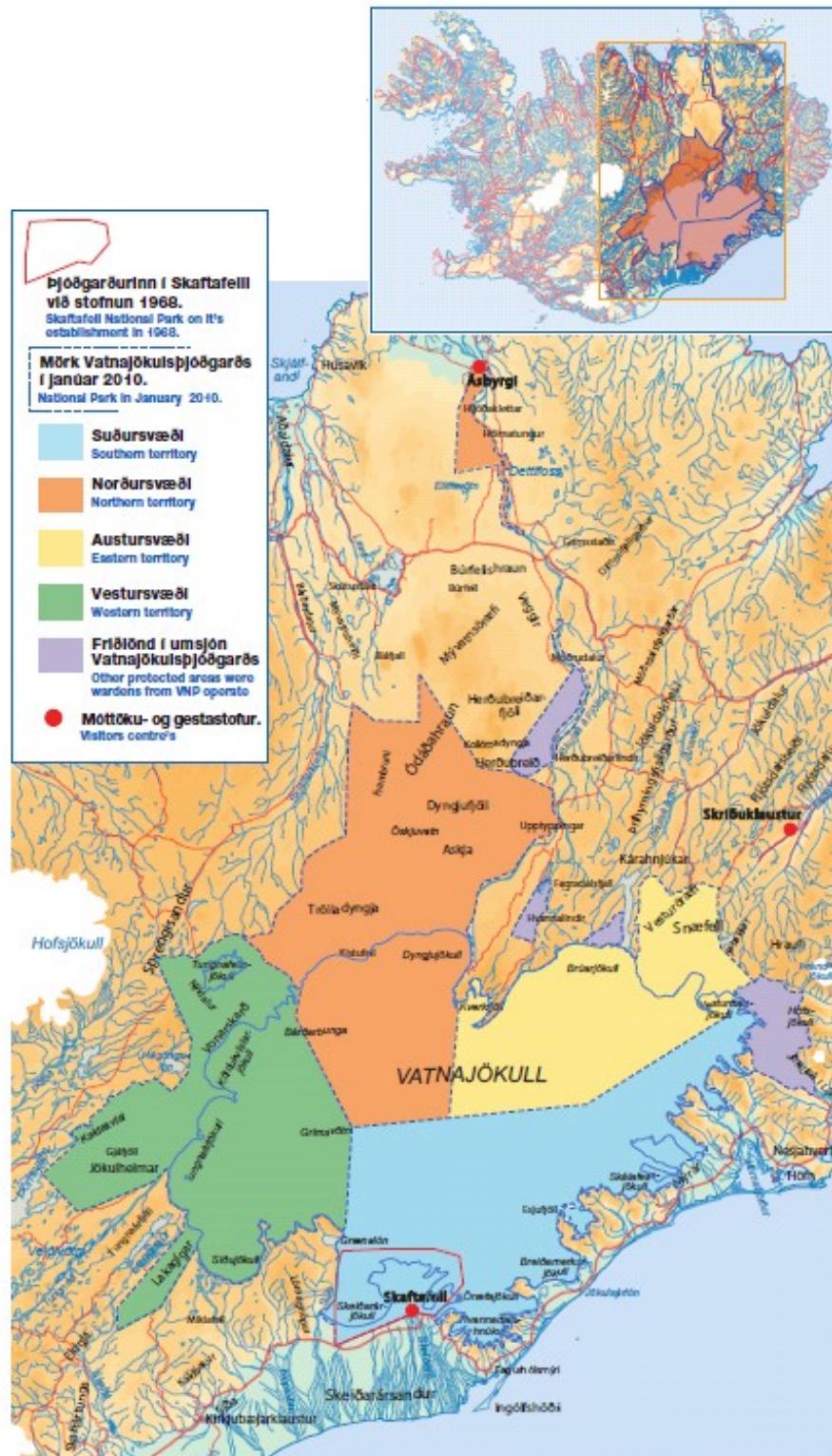
Það er einnig áhugaverð reynsla okkar, föstu starfsmanna þjóðgarðsins, eftir þetta sumar að suðursvæðið skrapp dálitið saman. Hingað til hefur eingöngu verið upplýsingagjöf á vegum þjóðgarðsins á suðursvæðinu í Skaftafelli og á Lónsöræfum. Í upphafi sumars kynntum við fyrir sumarstarfsmönnum þá staði sem sáu um upplýsingagjöf fyrir okkur og það var áhugavert að sjá hvernig sumarstarfsmennirnir urðu meðvitaðri um svæðið sem heild en áður. Næsta sumar verður stefnt að vettvangsferðum sumarstarfsmanna um svæðið til að þeir geri sér enn betur grein fyrir heildarmyndinni.

Skaftafelli 14. desember 2010

Regína Hreinsdóttir

þjóðgarðsvörður á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs

VIÐAUKI: kort af Vatnajökulsþjóðgarði

5. VIÐAUKI. HOFFELL

HOFFELL

**Hoffellssvæðið í stjórnunar- og
verndaráætlun Vatnajökulsþjóðgarðs**

Yfirlit fyrir árið 2010
landvarsla, framkvæmdir, staða verkefna

Verkefnaáætlun fyrir 2011

samantekt í janúar 2011
Guðmundur Ógmundsson

Hoffellssvæðið og verndaráætlun Vatnajökulsþjóðgarðs

Þann 29. júní 2009 urðu um 50 ferkilómetrar af fjallendi Hoffells hluti af Vatnajökulsþjóðgarði. Hoffellssvæðið er flokkað undir verndarflokk VI en þar er hefðbundin landnýting heimil skv. reglugerð um Vatnajökulsþjóðgarð nr. 608/2008, sbr. reglugerð nr. 755/2009. Áhersla er þá lögð á sjálfbæra landnýtingu náttúrulegra vistkerfa í tengslum við landbúnað og ferðaþjónustu.

Á Hoffellssvæðinu er birkiskógur sem nýtur sérstakrar verndunar í áætluninni. Hann skal ekki grisja heldur láta lúta náttúrulögumálum. Eins á að haga viðhaldi og nýlagningu stíga þannig að það valdi sem minnstri röskun. Markmið þess að vernda birkiskóginn er að vernda líffræðilegan fjölbreytileika hans og koma í veg fyrir útbreiðslu erlendra trjátegunda.

Í verndaráætluninni er tekið fram að tjöldun sé óheimil á láglendi Hoffellssvæðisins. Þar segir einnig um tjöldun almennt innan þjóðgarðsins:

Fjarri skipulögðum tjaldsvæðum er fólk, sem ferðast fótgangandi með allan farangur sinn, þó heimilt að tjalda hefðbundnum göngutjöldum til einnar nætur. Hópar göngumanna þar sem eru 10 tjöld eða fleiri þurfa þó leyfi þjóðgarðsvarðar. Ef jörð er snævi þakin eða frosin er heimilt að tjalda í þjóðgarðinum þótt tjaldsvæði hafi ekki verið sérstaklega afmörkuð eða merkt. Við tjöldun utan skipulagðra tjaldsvæða skal þess gætt að ekki sé valdið skemmdum á vettvangi og jafnframt skal taka allt sorp og úrgang til byggða.

Stjórn er heimilt í samráði við viðkomandi svæðisráð að setja sérreglur um tjöldun á einstökum svæðum, þ.m.t. að banna hana með öllu. Skulu síkar reglur kynntar á vefsetri garðsins og á starfsstöðvum hans.

Um Hoffell sem þjónustusvæði innan Vatnajökulsþjóðgarðs segir eftirfarandi:

Forsendur:

Hluti af fjalllendinu austan við Hoffellsjökul er innan þjóðgarðsins. Framan við jökulinn hefur myndast djúpt lón eftir að jökullinn fór að hörfa og er það vinsæll viðkomustaður ferðamanna. Krefjandi gönguleiðir eru um hrikaleg gil og tignarleg fjöll. Skóglendi er við Hoffellsjökul og þar eru meðal annars búsvæði sjaldgæfra háplantna og fléttutegunda.

Markmið:

Helsti áningarstaður á Hoffellssvæði verði við lónið fyrir framan Hoffellsjökul. Þar verði bílastæði og salernisaðstaða en einnig er mikilvægt að koma upp upplýsinga- og fræðsluskiltum, ekki síst viðvörunum vegna hættu á svæðinu. Gert er ráð fyrir frekari uppbyggingu göngustíga og uppsetningu fræðsluskilda í samstarfi við landeigendur, meðal annars með göngubrú yfir Efstafellsgil.

Skilmálar:

Deiliskipulag tilgreini eftirfarandi meginatriði:

- Áningarstað við lónið neðan öldunnar, með bílastæði og salernisaðstöðu.
- Helstu göngu- og reiðhjólaleiðir innan svæðisins og tengingar út fyrir það.
- Gönguskála undir Gjánúpi.
- Miðstöð ferðaþjónustu við enda vegar upp úr Hoffellsdal. Miðstöðin verði tengd við núverandi veg inn dalinn, verði hann framlengdur að þjóðgarðsmörkum, enda liggi fyrir samþykkt sveitarstjónar og umsögn Umhverfisstofnunar til að framlengja núverandi veg landeigenda úr Hoffelldal þangað.
- Staðsetningu helstu upplýsinga- og fræðsluskilda.

Gert er ráð fyrir því að ofangreindir skálar séu á vegum landeigenda.

Um önnur þjónustusvæði eða þjónustueiningar á suðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs segir að upplýsingatorg eða upplýsingahlið verði á við þjóðveg nr.1, hringveg, við Hoffellsafleggjarann. Einnig að upplýsingahlið eða skilti verði við þjóðgarðsmörk við Hoffellsjökul. Að lokum segir að utan þjóðgarðs sé gert ráð fyrir samstarfi þjóðgarðs og einkaaðila í Hoffelli og/eða Miðfelli um upplýsingagjöf og eftirlit.

Almennt um þjónustusvæði í stjórnunar- og verndaráætlun

Í kafla 9.4 í stjórnunar- og verndaráætlun er fjallað um þjónustusvæði Vatnajökulsþjóðgarðs en þau eru skilgreind með eftirfarandi hætti:

Þjónustusvæði eru þeir staðir þar sem gestir njóta þjónustu eða fá upplýsingar með einhverjum hætti. Á þessum svæðum er að finna eina eða fleiri þjónustueiningar á vegum þjóðgarðsins sem flokkaðar eru sem hér segir:

- Gestastofur
- Upplýsingastöðvar
- Landvörlustöðvar
- Kaldar gestastofur
- Áningarstaðir fyrir daggesti
- Tjaldsvæði
- Skálar
- Upplýsinga- og fræðsluskilti

Sum þjónustusvæði fela í sér blöndu ofangreindra þjónustueininga. Að auki getur stjórn samið við einkaaðila um rekstur innan þjónustusvæðis enda uppfylli slíkir aðilar kröfur sem gerðar eru til starfsemi innan þjóðgarðsins.

Þjónustusvæði með húsbýggingum eru almennt tilgreind í skipulagsáætlunum sveitarfélaganna, yfirleitt annað hvort sem verslunar- og þjónustusvæði eða fjallaskálar. Gera skal deiliskipulag fyrir öll mannvirkjasvæði.

Gera má ráð fyrir breytingum á þjónustuneti þjóðgarðsins, til dæmis fjölgun landvörlustöðva. Um slíkar breytingar skal fjallað í stjórn þjóðgarðsins og samstarfs leitað við viðkomandi sveitarfélag. Málsmeðferð falli að öðru leyti saman við breytingar á skipulagsáætlunum eftir því sem við á.

Um þjónustueiningarnar innan þjóðgarðsins gilda eftirfarandi almennir skilmálar:

- Þjónustusvæðum skal haldið í lágmarki og öllum þjónustueiningum og þjónustusvæðum skal fundinn staður þar sem þau hafa sem minnst áhrif á náttúru- og menningarminjar svæðisins og skyggja sem minnst á opið og/eða einstakt landslag þess.
- Við gerð deiliskipulags og hönnun mannvirkja skal notast við bestu tækni til að sjá fyrir um útlit mannvirkja og ásýnd svæða áður en ráðist er í framkvæmdir.
- Mannvirki skulu vera lágreist, falla vel að landi og útlit þeirra samræmt en þó með sérstöðu einstakra svæða í huga.
- Vanda skal til alls frágangs mannvirkja og umhverfis þeirra og öllum frágangi umhverfis skal ljúka um leið og einstökum framkvæmdum við mannvirkjum líkur.
- Tryggja skal að engin mengun verði af frárennsli frá mannvirkjum og allur frágangur frárennslislagna og rotþróa skal standast kröfur um frágang og hljóta samþykki

heilbrigðisfulltrúa.

- Tryggja skal að engin mengun verði af völdum sorps sem fellur til frá þjónustueiningum og að flokkun og förgun úrgangs sé í samræmi við umhverfisstefnu þjóðgarðsins.

Áður en ráðist er í gerð eða byggingu nýrra þjónustueininga skal leggja mat á eftirfarandi þætti:

- Nauðsyn framkvæmdarinnar.
- Tækifæri og kosti viðkomandi staðsetningar með tilliti til náttúru- og menningarminja, annarra innviða og akvega, göngu-, reið- og reiðhjólaleiða.
- Mat á verndargildi náttúru- og menningarminja svæðisins.
- Hættur sem framkvæmdin getur haft í för með sér fyrir viðkomandi minjar og mótvægisáðgerðir, s.s. vöktun og aðrar aðgerðir.
- Þróun starfseminnar, umferðar og gestafjölda á viðkomandi stað.
- Rekstrarlegan grundvöll, gerð og umfang þjónustu og kostnað við rekstur, s.s. eftirlit, upplýsingagjöf og fræðslu.

Í verndar- og stjórnunaráætluninni er nánar fjallað um þá þjónustupþætti sem áætlaðir eru á Hoffellssvæðinu:

Upplýsingastöðvar

Upplýsingastöðvar skulu að jafnaði vera við fjölfarnar aðkomuleiðir að fjórum rekstrarsvæðum þjóðgarðsins en ekki er nauðsynlegt að þær séu innan þjóðgarðs. Hlutverk þeirra er að koma nauðsynlegum upplýsingum til gesta sem hyggjast heimsækja þjóðgarðinn.

Sé upplýsingastöð innan þjóðgarðs skal deiliskipulag tilgreina stærð lóðar, hæð húsa, litaval, stærð bílastæða, helstu leiðir eins og vegi, göngu-, reið- og reiðhjólaleiðir.

Upplýsingastöðvar skulu almennt opnar frá maí til september, eftir aðstæðum á hverju svæði. Þar skal að lágmarki vera eftirfarandi þjónusta á vegum þjóðgarðsins en önnur þjónusta getur verið í boði af hálfu einkaaðila:

- Upplýsingagjöf.
- Fræðsla í formi lítila sýninga.

Áningarstaðir fyrir gesti

Áningarstaðir fyrir gesti skulu að jafnaði vera þar sem fyrir er að finna náttúru- og/eða menningarminjar sem draga að sér talsverðan fjölda gesta og ástæða er til að veita þjónustu, upplýsingar og fræðslu. Áningarstaðir skulu einnig að jafnaði staðsettir þannig að þeir dragi saman (þeitti) umferð og lágmarki neikvæð áhrif af mikilli umferð gesta á minjar.

Deiliskipulag nýrra áningarstaða tilgreini stærð og legu áningarstaðar og staðsetningu, hæð, litaval og útlit mannvirkja, stærð bílastæða og helstu leiðir.

Áningarstaðir skulu opnir eins og umferð og færð leyfa og þar skulu vera (nema annað sé tekið fram):

- Bílastæði.
- Salernishús (vatns- eða þurrsalerni).
- Áningarborð.
- Sorphirða á láglendisstöðum.
- Upplýsinga- og fræðsluskilti.

Skálar

Skálar í Vatnajökulsþjóðgarði eru fjalla- og hálendisskálar ætlaðir gestum þjóðgarðsins til gistingar,

áningar eða annarrar takmarkaðrar veru. Afnot af skálum skulu standa almenningi til boða samkvæmt skilmálum eigenda, svo sem um góða og ábyrga umgengni, bókunarreglur og greiðslu leigugjalds.

Skála í þjóðgarðinum má flokka í þrennt:

1. Gistiskálar. Þeir eru aðgengilegir bílaumferð og skulu að jafnaði vera þar sem einnig er veitt önnur þjónusta, s.s. tjaldsvæði, upplýsingagjöf og fræðsla. Þeir skulu einnig að jafnaði staðsettir þannig að milli þeirra séu hæfilegar dagleiðir sem nýtast göngumönnum á lengri gönguleiðum þjóðgarðsins og aðliggjandi svæða.
2. Gönguskálar. Þeir skulu að jafnaði vera við lengri gönguleiðir þjóðgarðsins sem geta tengst aðliggjandi svæðum og á milli þeirra eða annarra gististaða skulu vera hæfilegar dagleiðir fyrir göngumenn. Ekki er opioð fyrir almenna umferð vélknúinna ökutækja að gönguskálum að sumarlagi og þar skal tryggja einstaka upplifun gesta utan alfaraleiða.
3. Rannsóknarskálar. Þeir eru byggðir til afnota fyrir vísindamenn og aðra sem koma að rannsóknum í þjóðgarðinum og njóta þeir forgangs til afnota af slíkum skálum. Þegar slíkum afnotum sleppir skulu almenningi að jafnaði standa til boða afnot af rannsóknarskálum, til gistingar, áningar eða annarra tímabundinna nota.

Upplýsinga- og fræðsluskilti

Upplýsinga- og fræðsluskilti skulu vera þar sem tilefni er til að miðla upplýsingum um ferðaleiðir, þjónustu, náttúrufar og menningarminjar.

Gert er ráð fyrir umfangsmeiri skiltum sem mynda upplýsingatorg eða -hlið við aðkomur í þjóðgarðinn þar sem nauðsynlegt þykir að koma upplýsingum til gesta. Staðsetning upplýsingatorga og -hliða getur farið saman við þjóðgarðsmörk en í þeim tilvikum, sem svo er ekki, skulu þjóðgarðsmörk merkt sérstaklega. Gerð og umfang merkinga á þjóðgarðsmörkum ræðst af gerð vegar eða annarra aðkomuleiða (göngu-, reið- og reiðhjólaleiða).

Upplýsingatorg og -hlið veita nauðsynlegar upplýsingar um viðkomandi svæði og leiðir, rötun og öryggismál.

Minni skilti, upplýsinga- og fræðslupóst, skulu að jafnaði vera á vinsælum gönguleiðum á láglendi og hálandi auk áningarstaða á fáförnum hálandisleiðum. Á upplýsinga- og fræðslupóstum standa símanúmer sem hægt er að hringja í og fá fræðandi upplýsingar um viðkomandi svæði eða einstakar náttúru- eða menningarminjar sem pósturinn vísar til. Þetta eru látlaus mannvirki sem falla vel að náttúru svæðisins.

Landvarsla

Vatnajökulsþjóðgarður og Jöklaveröld, fyrir hönd landeigenda í Hoffelli, gerðu með sér samning um upplýsingagjöf fyrir Vatnajökulsþjóðgarð fyrir tímabilið 1. júní til 1. september 2010. Samningurinn var undirritaður í Hoffelli þann 9. júní 2010, Þrúðmar Þrúðmarsson (Dúddi) fyrir hönd Jöklaveraldar og Guðmundur Ögmundsson fyrir Vatnajökulsþjóðgarð.

Að sögn Dúdda fóru færri ferðamenn inn að jöklum sumarið 2010 en árið áður. Ekki þurfti að hafa mikil afskipti af þeim þó eitthvað væri um að menn vildu tjalda eða leggja húsbílum þar sem það er óheimilt.

Í byrjun júlí var settur upp bílateljari við veginn að Hoffellsjökli, rétt áður en komið er að óbrúaðri sprænu á leiðinni sem kallast Landræsi. Helstu niðurstöður úr teljaranum voru þessar:

TÍMABIL	HEILDARFJÖLDI BÍLA	MEÐALFJÖLDI Á DAG	MEST/MINNST Á DAG
8. júlí – 31. júlí 2011	1.697	71	124 / 38
1. ágúst – 31. ágúst 2011	1.914	62	112 / 32
1. sept – 30. sept 2011	598	20	43 / 5

Af tölunum hér að ofan má álykta að töluverð umferð er frá Hoffelli áleiðis að Hoffellsjökli. Staðsetning teljarans gerir þó að verkum að ekki er vitað hversu margir fara alla leið að jöklum og hversu margir snúa við þegar þeir koma að óbrúuðu vatnsfalli. Þó má með nokkurri vissu fullyrða að umferð að Hoffellsjökli hafi aukist frá því að hún var könnuð árið 2006, en þá var ráðist í talningu á ferðamönnum á nokkrum stöðum í Austur-Skaftafellssýslu og lögð spurningakönnun fyrir þá. Er til glöggvunar gerð örstutt grein hér fyrir helstu niðurstöðum úr þeirri könnun sem snúa beint að Hoffellssvæðinu.

Taldir voru á leið að Hoffellsjökli 7 bílar (21. júlí), 10 bílar (29. júlí), 2 bílar (5. ágúst) og 4 bílar (16. ágúst). Er það langt um minna en kom fram í teljara á sama tíma sumarið 2010. Í spurningakönnuninni var spurt um þá þjónustu er ferðamönnum þótti æskilegt að væri á Hoffellssvæðinu. Svör ferðamanna voru á þá leið að:

Flestum svarendum þótti æskilegt að hafa merktar gönguleiðir á svæðinu (67%), upplýsingaskilti (75%), áningarborð (58%), klósett (42%), rusalföt (42%), uppbyggðan malarveg (42%) og merkingu við þjóðveginn (83%). Það sem svarendum þótti óæskilegt að hafa á svæðinu var akbrú (46%), malbikaður vegur (67%), göngubrú (50%), verslun (67%) og tjaldsvæði (50%). Svarendur voru hlutlausir gagnvart uppbyggðum göngustígum (55%). Nákvæmlega jafnmargir töldu æskilegt, óæskilegt eða voru hlutlausir gagnvart bílastæði á svæðinu.

Önnur spurning laut að mikilvægi ákveðinna atriða fyrir einstaklinga á ferðalagi sínu um Hoffellssvæðið:

Mörgum svarendum fannst mikilvægt að ekki sjáist umferð eftir aðra ferðamenn (67%), að það séu merktir göngustígar (58%), að hægt sé að upplifa óraskaða náttúru (50%), að sjá ekki mannvirkni (33%) og að það séu upplýsingarskilti á svæðinu (58%). Þeim fannst ekki mikilvægt að sjá ekki aðra ferðamenn (42%). Jafn mörgum fannst mikilvægt (42%) og voru hlutlausir (42%) gagnvart góðum aðgangsvegi að jöklinum.

Í svörum þátttakenda endurspeglast þörf fyrir merktar gönguleiðir, fræðsluskilti og aðkomuskilti. Athyglisvert er að innan við fjórðungur aðspurðra vill að aðkomuleiðin að Hoffellsjökli verði brúuð, en riflega helmingur er því mótfallinn. Hafa verður þó í huga að einungis voru þeir spurðir sem treystu sér til að aka yfir Landræsi eða ganga þaðan að jöklum. Einnig er vert að vekja athygli á því að meirihluti svarenda vill síður sjá mannvirkni á svæðinu og er vert að hafa það í huga þegar til þess kemur að salernisaðstöðu verður valinn staður á svæðinu.

Nánari niðurstöður úr spurningakönnun eru að finna í viðauka.

Framkvæmdir

Fimm sjálfboðaliðar UST fóru ásamt undirrituðum í Hoffell dagana 7. og 8. júní. Var báða dagana unnið að lagningu og stikun leiða um Geitafellsbjörg og áleiðis á Geitafell, auk tengileiða þar á milli. Ábúendur í Hoffelli hýstu hópinn og fæddu og var mikil ánægja í hópnum með aðbúnaðinn.

Alls voru stikaðir 4559 metrar og til þess notaðar 269 stikur. Skipta má leiðinni sem stikuð var í fjóra hluta, þó allir séu þeir samtengdir:

GÖNGULEIÐ	VEGALENGD	FJÖLDI STIKA
Vesturhvammur	553 m	49 stk.
Geitafellsbjörg	1540 m	106 stk.
Lambasund	716 m	38 stk.
Geitafell	1750 m	76 stk.
Samtals	4.559 m	269 stk.

Þann 4. ágúst var sett niður aðvörunarskilti við jökullónið, samskonar skilti og þau sem sett voru við Skaftafellsjökul og Svínafellsjökul. Dúddi í Hoffelli lagði til traktorsgröfu og setti skiltið niður ásamt undirrituðum. Skiltinu var valinn staður framan við jökulolduna þar sem skarð er í henni, en ætlunin er að beina þangað framvegis umferð gangandi að jökullóninu. Í sömu ferð var farið með lerkistaur til að setja niður við upphaf gönguleiðar um Geitafjallsbjörg að austanverðu, en niðursetningu staursins var frestað þar sem ekki var til staðar hentug skófla til að grafa í aurinn. Ætlunin er að setja samskonar staur niður við upphaf gönguleiðarinnar um Geitafjallsbjörg að vestanverðu.

Kynnisferð fyrir starfsfólk í Skaftafelli

Miðvikudaginn 4. ágúst var starfsfólk í Skaftafelli boðið í kynnisferð í Hoffell. Farið var á fjórhjólum frá Hoffelli að Hoffellsjökli og siglt í hjólabátum á lóninu. Tveir landverðirnir þáðu boðið; Elías Már Guðnason og Herdís Hermannsdóttir. Aðrir komust ekki eða höfðu farið árið áður í fjórhjólaferð á Höfn.

Til að ferð sem þessi nýtist betur Vatnajökulsþjóðgarði og ferðaþjónustunni í Hoffelli fær betur á því að hún ætti sér stað fyrr um sumarið. Er því stefnan sett á að fara snemma næsta sumar í vettvangsferð um suðursvæði þjóðgarðsins með þá starfsmenn sem starfa mest við upplýsingagjöf í Skaftafellsstofu.

Fræðsluskilti

Heimamenn í Hoffelli hafa komið fyrir þremur stórum gabbrósteinum á jökulöldu framan við Hoffellsjökul. Til stendur að útbúa og festa fræðsluskilti á þá; texti er langt kominn en eftir á að finna ljósmyndir og vinna tölvumyndir af jöklínunum og undirlagi hans.

Textinn á skiltunum verður á íslensku og ensku. Aðaláhersla er lögð á Hoffellsjökul; einfölduð skýring á tilurð hans, framgangi og hopun. Einnig verður sagt frá nýtingu íss úr jöklingu fyrir sjávarútveg í Hornafirði sem og rannsónum á jöklínunum. Einnig er greint frá Geitafellseldstöð og hvernig jöklullinn hefur skafið megnið af henni í burtu; gabbróið sem þar er að finna og hvernig það hefur verið nýtt m.a. í byggingum í Reykjavík. Auk þessa verður fjallað um gróðurfar og dýralíf á svæðinu og kort af svæðinu þar sérstaklega er gerð góð grein gönguleiðum.

Helga Davids, sérfræðingur VJP á Höfn, hefur sett sig í samband við Jarðvísindastofnun Háskóla Íslands og ætlar Finnur Pálsson að útvega þríviddarmyndir af Hoffellsjökli og umhverfi hans frá. Kortagrunnar er til frá

Loftmyndum. Gönguleiðir um Geitafellsbjörg og á Geitafell voru GPS-mældar þann 18. janúar 2011, en að öðru leyti er vinna við gönguleiðakort ekki hafin.

Verkefnaáætlun fyrir 2011

Setja upp fræðsluskilti við jökulölduna.

Fara með hóp sjálfbóðaliða í Hoffell helst snemma í júní. Þau verkefni sem liggja fyrir eru:

- Niðursetning lerkistaura beggja vegna Vesturhvamms
- Endurrreisa fallnar stikur (tiltölulega fáar)
- Grisja gönguleiðina þar sem það þar, sérstaklega um Vesturhamm og Geitafellsbjörg
- Stika lengra upp Geitafell, ca. 10 stikur í viðbót, til að beina fólk i nær Efstafellsgili
- Stika nýja leið áfram norður Geitafellsbjörg alveg að Efstafellsgili og tengja hana á eldri leið. Sú leið er u.þ.b. 1,5 km og þarf væntanlega um 100 stikur.

Landeigendur í Hoffelli eru mjög áfram um að koma upp aðstöðuhúsi við ölduna framan jökuls sem myndi þjóna landverði og starfsmanni Jöklaveraldar. Ennfremur hafa þeir ýjað að þeim möguleika að hafa þar innandyra rými sem nýst gæti til fræðslu ferðamanna. Í stjórnunar- og verndaráætlun Vatnajökulsþjóðgarðs er gert ráð fyrir salernisaðstöðu á þessum slóðum. Sú spurning vaknar hvort mögulegt sé að sameina þetta undir einu þaki án þess að fara á skjön við stjórnunar- og verndaráætlunina. Einnig er kallað eftir upplýsingum um hver yrði þáttur Vatnajökulsþjóðgarðs í þessu mannvirki.

Skaftafelli 28. janúar 2011,

Guðmundur Ögmundsson

Viðauki: Töflur úr spurningakönnun 2006

Tafla 1.

Spurning 6: Finnst þér æskilegt að eftirfarandi þjónusta yrði til staðar hér?

A: Merktar gönguleiðar; **B:** Uppbyggðir göngustígar; **C:** Upplýsingaskilti; **D:** Áningarborð; **E:** Klósett; **F:** Ruslafata; **G:** Akbrú; **H:** Uppbyggður malarvegur; **I:** Malbikaður vegur; **J:** Göngubrú; **K:** Verslun; **L:** Tjaldsvæði; **M:** Merking við þjóðveginn; **N:** Bílastæði.

Hoffellsjökull

	MÓ	Ó	H	Æ	MÆ
A	0%	0%	17%	67%	17%
B	0%	27%	55%	18%	0%
C	0%	8%	0%	75%	17%
D	0%	8%	17%	58%	17%
E	0%	17%	33%	42%	8%
F	8%	25%	25%	42%	0%
G	15%	46%	15%	23%	0%
H	8%	33%	17%	42%	0%
I	17%	67%	8%	8%	0%
J	0%	50%	17%	33%	0%
K	25%	67%	0%	0%	8%
L	8%	50%	17%	25%	0%
M	0%	0%	8%	83%	8%
N	0%	33%	33%	33%	0%

MÓ: Mjög óæskilegt; **Ó:** Óæskilegt; **H:** Hlutlaus; **Æ:** Æskilegt; **MÆ:** Mjög æskilegt.

Tafla 2.

Spurning 7: Hversu mikilvæg eru eftirfarandi atriði fyrir þig á ferðalagi þínu á þessu svæði?

A: Ekki sjáist umferð eftir aðra ferðamenn; **B:** Merktir göngustígar; **C:** Hægt að upplifa óraskaða náttúru; **D:** Fáir aðrir ferðamenn; **E:** Að sjá ekki mannvirk; **F:** Góður aðgangsvegur að jöklinum; **G:** Upplýsingarskilti.

Hoffellsjökull

	AEM	EM	H	M	MM
A	0%	8%	8%	67%	17%
B	0%	17%	8%	58%	17%
C	0%	13%	0%	50%	38%
D	0%	42%	25%	25%	8%
E	0%	25%	17%	33%	25%
F	0%	17%	42%	42%	0%
G	0%	8%	8%	58%	25%

AEM: Alls ekki mikilvægt; **EM:** Ekki mikilvægt; **H:** Hlutlaus; **M:** Mikilvægt; **MM:** Mjög mikilvægt.